

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Katedra divadelní vědy

ročníková práce

Zakódované torzo *Krále Leara*

aneb Mluvití divadlem

Vedoucí práce: Mgr. Martin Pšenička, Ph.D.

Zdeňka Valečková

2018

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Martinu Pšeničkovi, Ph.D. za jeho čas, trpělivost, a odborné a cenné cenné při vedení této práce.

OBSAH

1. Úvod	3
2. Milan Lukeš a Shakespearovy překlady.....	4
3. Shakespeare dnes	5
4. Divadelní symbol jako základní komunikační prostředek	7
5. Pretextová minulost inscenace	9
6. Dramaturgicko-režijní koncepce	12
7. Kostým jako symbol (a strategie)	14
8. Národní divadlo evropským divadlem	16
9. Použité zdroje	18
10. Příloha č.1	19

1. Úvod

Ve své práci se budu snažit sledovat posun textu Shakespearova Krále Leara v překladu Milana Lukeše k inscenaci Král Lear Jana Nebeského v Národním divadle.

Hlubší seznámení s touto inscenací mi poskytl Seminář teatrologické metodologie vedený Mgr. Martinem Pšeničkou, Ph.D, během něhož jsem pro potřeby semináře vypracovala textové srovnání původního překladu Milana Lukeše a výsledný text inscenace v úpravě režiséra Jana Nebeského.

Jedinou možností vypracovat přesné srovnání založené ne na dojmech, ale na datech, bylo přepsat Lukešův překlad do počítače (nebyl dostupný v elektronické podobě) a následně seškrtat a přepsat podle textového průběhu inscenace z dostupného záznamu.

Aby bylo srovnání důvěryhodné, bylo žádoucí provést srovnání u celé hry, nejen u jeho části, protože inscenátor mohl strategii měnit. Díky tomuto srovnání jsem měla přesný přehled o tom, co v textu zůstalo, co zmizelo, popřípadě čím bylo nahrazeno. V této fázi se pro mě inscenace stala fascinující a zároveň mé vlastní srovnání obou textů skvělým výchozím bodem pro další zkoumání. Králi Learovi v režii Jana Nebeského jsem se později věnovala také v semináři Divadelní scénář jako intertext Mgr. Elišky Poláčkové, Ph.D.

Textové srovnání Lukešova překladu a Nebeského inscenaci jsem přiložila ke své ročníkové práci k nahlédnutí coby přílohu č.1. na str. 19

2. Milan Lukeš a Shakespearovy překlady

Dne 11. 11. 2011 měl v hlavní budově pražského Národního divadla premiéru Shakespearův *Král Lear*¹ v režii Jana Nebeského. Výchozím textem byl překlad Milana Lukeše².

Ač Lukešův překlad není mezi českými inscenátory upozadován (veřejnosti nejznámější Martin Hilský má oproti Milanu Lukešovi – a dalším překladatelům – od roku 1989 pouze o jednu inscenaci více)³, byl jeho překlad uveden bezmála po dvaceti letech – naposledy byl Lukešův překlad použit v inscenaci Národního divadla v Brně v roce 1994⁴.

Král Lear byl prvním Lukešovým překladem Shakespearova dramatu a vznikl víceméně na zakázku: koncem 60. let měl Lukeš upravit překlad E. A. Saudka⁵ pro režiséra Radima Kovalu. Z původního plánu ovšem sešlo a Lukeš vytvořil překlad zcela nový. Ten ale nakonec Kovalou inscenován nebyl, použil jej až Jan Grossman, který text uvedl v Západočeském divadle v Chebu v roce 1975⁶. Že si Lukešův překlad vybral právě Jan Grossman a o několik desítek let později Jan Nebeský, není zcela jistě náhodou. Obě inscenace měly cosi společného, a to nejen spojení postav Cordélie a Blázna v postavu jednu (s čímž poprvé přišel tři roky před Janem Grossmanem italský režisér Giorgio Strehler⁷), ale také jakousi (textovou) střízlivost, prostupující oběma inscenacemi:

*„Jeho bezmála existencialistická strohost a racionalita se stala – jak bylo charakteristické – výrazem i odrazem doby,“*⁸ píše o Grossmanově chebské inscenaci Pavel Drábek. Strohost a racionalita je (alespoň co se textové stránky týče) typická i pro inscenaci Jana Nebeského, a tak je logické, že si oba vybrali realistický překlad Milana

¹ *Král Lear*. Národní divadlo Praha, prem. 11. 11. 2011, režie Jan Nebeský.

² SHAKESPEARE, William. *Král Lear*. Přeložil Milan LUKEŠ. Praha: Artur, 2017. D (Artur). ISBN 978-80-7483-066-2.

³ Viz virtuální databáze Divadelního ústavu (viz www.idu.cz/Productions.aspx)

⁴ *Král Lear*. Národní divadlo v Brně, prem. 24. 6. 1994, režie Roman Polák.

⁵ SHAKESPEARE, William. *Tragédie*. Přeložil Erik Adolf SAUDEK. Praha: Československý spisovatel, 2012. ISBN 978-80-87391-47-1.

⁶ *Král Lear*. Západočeské divadlo Cheb, prem. 8. 3. 1975, režie Jan Grossman.

⁷ LUKEŠ, Milan. *Mezi karnevalem a snem: shakespearovské souvislosti*. Praha: Divadelní ústav, 2004. Světové divadlo. ISBN 80-7008-158-9., str. 195

⁸ DRÁBEK, Pavel a William SHAKESPEARE, KREJČÍ, Hubert (ed.). *České pokusy o Shakespeara: dějiny českých překladů Shakespeara doplněné antologií neznámých a vzácných textů z let 1782-1922*. Praha: Větrné mlýny, 2012. ISBN 978-80-7443-056-5, str. 259

Lukeše, který je zároveň obecně považován za Shakespearovi nejvěrnější český překlad:

„Lukešovy překlady patří k nejosobitějším a zároveň nejpreciznějším pracím. Jestliže o E. A. Saudkovi tvrdil, že své politické názory do překladů nepromítal a vytvářel vždy díla nadosobní, platilo to spíše o něm samotném než o Saudkovi... [...] ...překlad zachovává vedle shakespearovského rytmu i rytmické střihy. Velkým kladem je stylistická expresivita – jistá neuhlazenost, ve které věrně kopíruje styl originálu. V mnoha ohledech je Lukešův přístup zcela protikladný Hodkově metodě – zatímco Lukeš se apollinsky řídí racionálním zpracováním situace, Hodek je spíše dionýsovsky afektový a živelný. Lukešovy překlady pak mohou vyznívat chladně a odměřeně – jako by postrádaly cit, třebaže za racionálně vybudovanou strukturou se skrývá velký sentiment a citlivost. V tom ovšem jsou odrazem svého tvůrce.“⁹

Jak již bylo řečeno, s věrností Lukešových překladů originálu souvisí charakteristická (až bezcitná) odměřenost, která organicky odpovídala Nebeského záměru. Těžko by mu k jeho režijnímu uchopení posloužila květnatá „hilština“, i tak osekal Lukešův překlad na naprosto nezbytné minimum. Vypustil celé repliky, scény, dějové linie i postavy. Číselně vyjádřeno zbylo z celého překladu zhruba 28 procent textu.¹⁰

3. Shakespeare dnes

Dramaturgicko-režijní zásahy do textu ovšem nespočívaly pouze ve vynechání celých replik, ale také v redukci zachovaných replik na kusé věty, jejichž funkcí bylo především co nejstručněji vyjádřit uzlové body děje, které jsou (ovšem redukováné na hrubé obrysy) kostrou celé inscenace. Jako příklad za všechny uvádím scénu z prvního obrazu prvního jednání, ve kterém se sestry Goneril a Regan obávají budoucnosti, na kterou bude mít zásadní vliv předcházející scéna.¹¹

⁹ DRÁBEK, Pavel a William SHAKESPEARE, KREJČÍ, Hubert (ed.). *České pokusy o Shakespeara: dějiny českých překladů Shakespeara doplněné antologií neznámých a vzácných textů z let 1782-1922*. Praha: Větrné mlýny, 2012. ISBN 978-80-7443-056-5, str. 261, 263-264

¹⁰ Mé vlastní srovnání textu Lukešova překladu a textu samotné inscenace, vypočítáno podle počtu znaků.

¹¹ Přepsáno ze záznamu inscenace *Král Lear*. Národní divadlo Praha, prem. 11. 11. 2011, režie Jan Nebeský, viz příloha č. 1. Šedá barva- originál Lukešova překladu (pokud je tento šedý text přeškrtnutý, znamená to, že byl v inscenaci vynechán), Žlutá barva- Nebeského vpisy do textu

Goneril: Sestro, to není žádná maličkost, co ti musím říct, a týká se to nás obou bezprostředně. Otec asi dnes večer odjede.

Regan: Určitě, a k tobě. Příští měsíc je u nás.

Goneril: Vidiš, jak je náladový, na stará kolena. Líp už nám to předvést ani nemohl. Sestrou měl vždycky nejraději a teď ji vyžene. Takový nerozum zrovna volá do nebe.

Regan: To už je sešlostí věkem. Ostatně se nikdy nedovedl ovládat.

Goneril: Vždycky byl ukvapený, i v nejlepších letech. Co teprve můžeme od něho čekat teď. Nejen zakořeněné zlovyky, ale navíc ještě paličatou vzpurnost, kterou si už chatrné a popudlivé stáří nese s sebou.

Regan: Takových jankovitostí, jako bylo vypovězení Kenta, asi ještě užijeme!

Goneril: Ten rozchod s Francouzem bude mít ještě svoje dozvuky. Prosím tě, musíme postupovat společně. Jestli bude otec takhle prosazovat svou autoritu, ještě nato, že se vzdal vlády, doplatíme.

Regan: Ještě to promysleme. Musíme to promyslet.

Goneril: Jednat musíme! Dokud je čas! A hned!

Tento princip práce se Shakespearovým textem (založeným na prudkých útržcích Shakespearova dialogu) není v současné (české i evropské) divadelní praxi ojedinělý. Jiný, ale podobnou cestou se vydávající způsob zvolil i režisér David Jařab v inscenaci *Macbeth: Too Much Blood*¹² uváděné v Divadle Na zábradlí. Jařab si vytyčil motiv touhy, osekal vzletné verše na nezbytné noetické torzo a skrz svůj režisérský vklad nechal vyznít téma zrození žízně po moci coby náhrady ne(u)spokojeného života, které by se k divákovi při pietním inscenování textu třeba nedostalo, respektive by bylo v množství témat, motivů a dějových linií, které Shakespearovy texty nabízejí, minimálně upozaděno.

Shakespeare bude živý, pokud bude živá dramaturgie interpretující jeho dramata. V univerzálnosti, nadhistoričnosti – tedy interpretační otevřenosti – spočívá Shakespearova genialita a důvod neutuchající touhy inscenovat znovu a znovu a znovu jeho texty. “Každá epocha v něm nachází to, co sama hledá a co chce sama uvidět. Čtenář z poloviny 20. století čte Richarda III., nebo ho vidí na jevišti brýlemi své vlastní zkušenosti. Nemůže ho ani jinak číst ani jinak vidět.”¹³ A je na dramaturgicko –

¹² *Macbeth: Too Much Blood*. Divadlo Na zábradlí, prem. 7. 4. 2017, režie David Jařab.

¹³ KOTT, Jan. *Shakespearovské črty*. Praha: Československý spisovatel, 1964. str. 10-11

režijním pojetí najít a podtrhnout (vytáhnout) ono pověstné aktuálně¹⁴.

4. Divadelní symbol jako základní komunikační prostředek

Dvouhodinová cesta Nebeského galerií historických scén a uměleckých odkazů povede ke svému cíli netradičním směrem, na což je divák upozorňován od úplného začátku, mimo jiné např. nápisem „*LEAR, britanský král*“ promítaným na prospekt (což popsal už Jakub Škorpil ve své recenzi v SADu¹⁵). Jak napovídá internetová jazyková příručka, „*výslovnost polského „l“ je jako u anglického „w“*“.¹⁶ A není tedy nepravděpodobné, že se přeškrtnutím písmena „L“ nemyslí pouze demonstrace faktu, že tento *Král Lear* nebude tím *Králem Learem*, kterého možná obecnost očekává, ale odkazuje se i na samotnou fonetiku nápisu. Místo „*Lear*“, čteme tedy „*Wear*“, což může znamenat „*nosit*“/“*mít na sobě*“, ale také „*opotřebovat se*“, „*vyčerpat se*“, či naopak „*neopotřebovat se*“.¹⁷ Tento klíč může vést k mnoha dveřím. Může být řeč o vyčerpatelnosti/nevyčerpatelnosti materiálu pro divadelní inscenaci, tedy Shakespearových her. Ale může se zde také prostě jen mluvit o tom, co kdo nosí, co dává na odív, v přeneseném slova smyslu tedy o kostýmech a jejich symboličnosti. Kostýmy jsou ostatně významnou složkou této inscenace. A nejen kostýmy – převlékání a „oblečenost“ vs. nahota mají v Nebeského interpretaci zásadní význam právě pro sdělení důležitých myšlenek původní hry (viz níže), které zmizely na textové rovině, a přesto zde přetrvávají.

Text je v Nebeského inscenaci kvantitativně upozaděn, inscenace je postavena

¹⁴ Aktuálním byl rozhodně *Król Lear* polského režiséra Jana Klata, uváděném ve Starem Teatru v nedalekém Krakově. Klatův *Król Lear*, dějově i scénograficky zasazený do jedné z místností papežského paláce, který vznikl zhruba rok poté, co do svého nového úřadu vstoupil kontroverzně vnímaný papež František. Staří, umírání, hledání Boha i hledání sebe sama byla tématem Klatovy inscenace, ale také současná situace v církvi a s tím spojená měnící se role papeže, stejně tak jako výměna papežů (a její okolnosti) v posledních letech: „*Klata obklopuje svého Leara mimořádnou péčí a náklonností. Jako by se ho snažil uchránit před tím, že se stal směšným. V postavě Leara spojuje dvě rozbíjející se tabu kolektivního vědomí – papeže umírajícího před světem a papeže, který ze zdravotních důvodů abdikuje. Duchovní vládcí z boží vůle, kteří se odvážili ukázat svou lidskou slabost.*“ (Pracovní překlad z webové stránky <http://www.dziennikteatralny.pl/artykuly/byly-lear-byly-papiez.html>)

¹⁵ ŠKORPIL, Jakub. Tajenka bez hádanky. Nebeského Lear. *Svět a divadlo* 23, 2012, č. 1, str. 90

¹⁶ <https://polstina.wordpress.com/2011/09/15/vyslovnost-polstiny/>

¹⁷ *Oxford studijní slovník: výkladový slovník angličtiny s českým překladem*. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-430655-3

na vizuální dramaturgii. Lukešův překlad zde slouží jako bílé plátno, na které Nebeský spolu s herci po dobu dvou hodin expresivně zachycuje znaky, symboly, kódy a efektní výjevy. Nebeský text redukuje, ale zároveň mnohé jeho významy vyjadřuje divadelními prostředky, tedy je neztrácí. Naopak, hledá skrze ně cestu, jak komunikovat se svým divákem. Co vysloveno zůstalo, to Nebeský (naopak) často akcentuje. Akcí, obrazy, ale třeba i opakováním slov. Např. když se ve IV. obrazu III. jednání sejdou blázni (postava Blázna/Cordélie, poblázněný Lear a bláznovství předstírající Edgar) jsou ti dva nejšilenější – Lear a Edgar – už téměř nazí. Se svým rozumem a člověčenstvím museli odhodit i oblečení, stávají se živočichy (bez lidské důstojnosti). Vypadají tak, konají tak, mluví o tom a svá slova opakují. Nejrozumější z nich, Cordélie v roli Blázna, je stále oblečena. Nakonec se i ona vysvěle.

Lear: ~~Líp bylo by ti v hrobě, než nezahaleným tělem čelit zuřivosti nebes. Není člověk nic víc než to? Pozorně si ho prohlédněte. Ty nedlužíš bourci hedvábí, dobytku kůži, ovci vlnu, kočce pižmo. Ne... Ha! My tři jsme pokažení; ty jsi věc sama: neuzpůsobený člověk není nic víc než takové ubohé, chabé, holé, dvounohé zvíře jako ty. Pryč, pryč s těmi výpůjčkami! Pojďte, tady mě rozepte.~~

Blázen: ~~Prosím tě, strejčku, uklidni se... taková šeredná noc není dobrá na plavání. Ohýnek v té pustině by byl jak srdce starého smilníka: jedna jiskřička, a tělo jak kus ledu. Podívej! Zrovna jde bludný oheň.~~

Edgar: Tom se třese.

Lear: Tady mě rozepte.

Blázen: Taková šeredná noc není na plavání.

Edgar: Tom se třese.

Lear: Tady mě rozepte.

Blázen: Ohýnek v té pustině by byl jak srdce starého smilníka.

Edgar: Tom se třese.

Lear: Tady mě rozepte.

Blázen: Jedna jiskřička, a tělo jako kus ledu.

Edgar: Tom se třese.

Lear: Tady mě rozepte.¹⁸

¹⁸ Přepsáno ze záznamu inscenace *Král Lear*. Národní divadlo Praha, prem. 11. 11. 2011, režie Jan Nebeský, viz příloha č. 1. Šedá barva – originál Lukešova překladu (pokud je tento šedý text přeškrtnáný, znamená to, že byl v inscenaci vynechán), Žlutá barva – Nebeského vpisy do textu, Zelená barva – text, u kterého byl oproti originálu změněn slovosled, popřípadě pokud byl vepsán na jiné místo, než jak je tomu v Lukešově verzi

Tato scéna se odehrává po té, kde na smrt jdoucí Židé odkládají své svršky a také se svlékají do naha. Narozdíl od bláznů nedobrovolně. Ale svou důstojnost a vážnost ztrácí obě skupiny, obě si musí projít potupou, i když každá trochu jinak. Stávají se “méně, než člověkem”. *“Blázen je přece neúplný člověk, méně než člověk. Blázen nemá rozum ani stud, tudíž ani nemá – jako to zvíře – potřebu své tělo zahalovat. ... Vyholená tvář i lebka profesionálních bláznů je jednak znamením potupy, jednak (zároveň) znakem blázna a bláznovství: člověk, jenž blázna i jenom hraje, musí být nejprve potupen.”*¹⁹

5. Pretextová minulost inscenace

Torzo Lukešova překladu není jediným pretextem inscenace. Shakespearovy repliky a Nebeského scény jsou mnohdy doplněné o citace s původním textem nesouvisející. Celkem se v Nebeského *Learovi* objevují tři:

První citace není obsažena přímo v mluveném textu, ale je promítána na prospekt, a to zhruba po hodině od začátku představení, při scéně bouře. Jedná se o citát z Bible „*Vše, co se děje, už bylo pojmenováno, dávno je známo, jak na tom člověk je.*“²⁰ Promítanou citaci doprovází scénérie na smrt pochodujících Židů a na ně dohlížejících příslušníků SS. Následně zcela nahá Goneril (Eva Salzmanová) a Regan (Petra Špalková) stojí pod tekoucími sprchami čelem k publiku, po chvíli se otáčejí a odcházejí pryč z jeviště. „... skrze svou vlastní zkušenost musíme nalézt noc okupace, noc koncentračních táborů, noc masových zločinů. Musíme v tom vidět krutou dobu, kdy jsou porušovány všechny morální normy, kdy se postupně stává obětí katem a kat obětí,“²¹ napsal při popisu scény z Richarda III. Jan Kott, ale jeho myšlenku lze snadno uplatnit na jakoukoli scénu Shakespearovy tragédie, odehrávající se na *“té nejkrutější z planet, a mezi lidmi, krutějšími než zvěř.”*²²

Výsek z básnické sbírky *Čtyři kvartety* T. S. Eliota je druhou citací a Nebeský jej vložil do úst osleplého Glostera stojícího nad propastí:

„Tma. Tma. Tma. Všichni odcházejí do tmy. Do prázdna. Do mezihvězdných

¹⁹ LUKÉŠ, Milan. Mezi karnevalem a snem: shakespearovské souvislosti. Praha: Divadelní ústav, 2004. Světové divadlo. ISBN 80-7008-158-9., str. 187

²⁰ Starý zákon, kniha Kazatel, kapitola 6 – Duše zůstává hladová

²¹ KOTT, Jan. *Shakespearovské črty*. Praha: Československý spisovatel, 1964. Dílna (Československý spisovatel), str. 42

²² KOTT, Jan. *Shakespearovské črty*. Praha: Československý spisovatel, 1964. Dílna (Československý spisovatel), str. 40

prostorů. Prázdní do prázdnoty. Obchodní bankéři, kapitáni, znamenití literáti, šlechtění mecenáši, státníci i vládcí, význační státní úředníci, předsedové mnoha výborů. Průmysloví magnáti i drobní... i drobní podnikatelé. Temné je Slunce, Měsíc, gothajský almanach, kurzovní věstník, obchodní adresář a vychladlé jsou smysly. Zmizel motiv jednání. A všichni s nimi odcházíme na ten tichý pohřeb. Na ničí pohřeb, neboť není koho pohřbívat. Svě duši řekl jsem: buď klidná a na sebe nech spustit tmu a bude to tma Boží. Jako v divadle, když pohasnou světla a změní se scéna, zaduní kulisy a tma se sune přes tmu a víme, že ten kopec, stromy, výhled do dálky a smělé impozantní průčelí se odvíjejí pryč. Nebo když podzemní vlak stojí dlouho mezi stanicemi a rozproudí se hovor a zas zvolna zmlkne. A vidíš, že za tvářemi se prohlubuje v mysli prázdnota. A zanechává jenom zarůstající děs, že není na co myslet. Nebo když vědomí se při narkóze zachová a není ničeho si vědomo.²³ Nebeský v této pasáži nenahradil Eliotem žádně Glosterovy repliky, vlastně tam skoro všechny původní i ponechal. I tak nepůsobí výsek z básnické sbírky *Čtyři kvartety* ve scéně navíc – dokonce tento poměrně dlouhý a náročný monolog vplul do kontextu celé scény velmi přirozeně, jako by tam opravdu patřil.

Třetí citací, na kterou (stejně jako na dvě přechozí) upozorňoval Martin Pšenička v příspěvku *„Nebeský Lear ... taková idylická pohádka”* předneseném na mezinárodní teatrologické konferenci DIFA JAMU v Brně (21. - 22.11. 2014)²⁴, je úvodní replika postavy Clova z *Konce hry* Samuela Becketta. „*Skončeno. Konec. Skončí to. Snad to skončí.*“²⁵ není jen úvodní replikou, ale zároveň leitmotivem celé Beckettovy hry. Gloster a Lear jsou na konci své cesty, životní i duchovní, a jejich pietně klidný rozhovor u ohně (do kterého byla tato replika vsazena), je poslední scénou před přestávkou a dá se říci, že i závěrečnou scénou doposud viděného. Druhá polovina inscenace na tu první sice odkazuje (například postavami Leara a Blázna), narace je ale inscenátory v tuto chvíli již zcela přehlížená a divákovi se naskýtá půlhodinová kabaretní vernisáž, o níž bude více ještě řečeno.

Kromě citací, škrtnů a prepisů přibyly v textu další dramaturgické zásahy – scénář byl obohacen o anglický originál.

²³ ELIOT, T. S. *Čtyři kvartety* [East Coker]. Přeložil Martin HILSKÝ. Praha: Argo, 2014. AAB. ISBN 978-80-257-1210-8.

²⁴ Dostupné z http://www.jamu.cz/documents/difa/akademické-studie/sbornik_asdifa_def_rev.pdf

²⁵ BECKETT, Samuel. *Konec hry: Drama*. Přeložil Josef KAUSITZ. Praha: Divadelní a literární agentura, 1994. ISBN 80-203-0208-5.

David Prachař a Kateřina Winterová dovádí ve společné klaunérii nejen spolu a sami se sebou, ale také s textem. Propůjčené anglické repliky by se daly rozdělit do dvou kategorií – první kategorií jsou Bláznovy básničky, které nerecituje, ale prozpěvuje je za doprovodu svého ukulele:

~~Blázen: Když poklopec chce dírku,~~

~~než sežene ji hlava,~~

~~vší vyžení si sbírku:~~

~~to žebrákům se stává.~~

~~Kdo pro své palce toká~~

~~a srdci nechá šlapat~~

~~pro samá kuří oka~~

~~hned obrečí ten nápad.~~

Have more than thou showest,

Speak less than thou owest,

Lend less than thou owest,

Ride more than thou goest,

Set less than thou trowest;

Learn more than thou throwest,

Leave thy drink and thy whore,

And keep in-a-door,

And thou shalt have more

Than two tens to a score.²⁶

²⁶ Přepsáno ze záznamu inscenace *Král Lear*. Národní divadlo Praha, prem. 11. 11. 2011, režie Jan Nebeský, viz příloha č. 1 Šedá barva- originál Lukešova překladu (pokud je tento šedý text přeškrtnutý, znamená to, že byl v inscenaci vynechán), Růžová barva- repliky, které si do českého překladu Nebeský propůjčil ze Shakespearova anglického originálu

Do druhé kategorie pak spadají Learovy komentáře a poznámky směrem k Bláznovi, které David Prachař interpretuje značně parodickým způsobem:

Lear: ~~Ne, budu učiněná trpělivost. Neřeknu nic.~~ **Budu učiněná trpělivost. I will say nothing.**²⁷

Překlad mluveného/zpívaného anglického originálu byl promítán na prospekt jeviště, inscenátorům tedy pravděpodobně nešlo o znesnadnění divákovi porozumění textu, ale byla to, myslím, především hravá libozvučnost a hudebnost britské angličtiny, která byla důvodem přepisu českého překladu do anglického originálu právě v této pasáži. Ale ano, roli tam mohlo hrát i odcizení – s jazykem, který není publiku mateřským, se mnohem lépe vymýšlejí kejkle, které byly pro tuto hravou hudební scénu tak žádoucí – člověk, pro něhož není angličtina mateřským jazykem, přesune zcela přirozeně své vnímání z významové roviny textu na rovinu zvukovou.

6. Dramaturgicko – režijní koncepce

*"Režisérův vztah k textu lze – ve výchozím momentu práce – označit jako vztah k materiálu, který je třeba vyložit."*²⁸ A přesně tak Nebeský s dramatickým textem zachází, jako s materiálem – ponechá vydestilované téma držící příběhovou linku inscenace a to „zbylé“ účelově přizpůsobí svému inscenačnímu záměru – ve scénáři nebyla žádnou výjimkou výměna replik mezi postavami, opakování, či přehazování vybraných replik do jiné části děje:

Blázen: ~~Prosím tě, strejčku, uklidni se... taková šeredná noc není dobrá na plavání. Ohýnek v té pustině by byl jak srdce starého smilníka: jedna jiskřička, a tělo jak kus ledu. Podívej! Zrovna jde bludný oheň.~~

Edgar: Tom se třese.

Lear: Tady mě rozepněte.

Blázen: Taková šeredná noc není na plavání.

²⁷ Přepsáno ze záznamu inscenace *Král Lear*. Národní divadlo Praha, prem. 11. 11. 2011, režie Jan Nebeský, viz příloha č.1 Šedá barva- originál Lukešova překladu (pokud je tento šedý text přeškrtnutý, znamená to, že byl v inscenaci vynechán), Zelená barva - text, u kterého byl oproti originálu změněn slovosled, popřípadě pokud byl vepsán na jiné místo, než jak je tomu v Lukešově verzi Růžová barva- repliky, které si do českého překladu Nebeský propůjčil ze Shakespearova anglického originálu

²⁸ GROSSMAN, Jan. *Analýzy*. Praha: Československý spisovatel, 1991. Orientace (Československý spisovatel). ISBN 80-202-0323-0.

Edgar: Tom se třese.
 Lear: Tady mě rozepněte.
 Blázen: Ohýnek v té pustině by byl jak srdce starého smilníka.
 Edgar: Tom se třese.
 Lear: Tady mě rozepněte.
 Blázen: Jedna jiskřička, a tělo jako kus ledu.
 Edgar: Tom se třese.
 Lear: Tady mě rozepněte.²⁹

Co je upozaděno v textu, potažmo ději, promlouvá o to více v obrazovém sdělení. Nebeský například z původního textu zcela vypustil motiv válečného konfliktu (motiv, díky kterému si divadelníci i filmaři 20. století našli k *Learovi* cestu – “*Kořeny obecnějšího pochopení Leara, snad už jen ochoty vzít na vědomí jeho myšlenkový svět, jsou prý ve druhé světové válce. Peter Brook (ročník 1925), Giorgio Strehler (1921), Ingmar Bergman (1918) jsou vskutku z jedné generace, která v mladém věku válečný holocaust ne-li prožila, tedy procítla; ...*”³⁰), motiv války (a především té II. světové) a totalitarismu však zůstal skrz živé obrazy a kostýmy prostoupené celou Nebeského inscenací: byl to např. Bláznův úbor vězně koncentračního tábora, vojenské (nacistické?) holínky Goneril a Regan, které sestry nosí (kromě první a poslední scény) po celou dobu inscenace, kýčovitě piktogramy symbolizující komunismus a nacismus promítané na pozadí scény při láskyplných doznáních Regan a Goneril, či další kostýmy a bezeslovné situace odehrávající se jakoby mimoděk k hlavní dějové linii.

K textové bázi ponechané v inscenaci pak přibyly ony zmiňované citace, které (spolu se silnou vizualizací) podtrhávaly Nebeského inscenační záměr a které toho měly společného více, než se může jevit. Dvou ze tří v inscenaci použitých citací se totiž dotýká Jan Kott ve své rozsáhlé studii *Shakespearovské črty*:

„*Od poloviny druhého jednání do konce čtvrtého zpracovává Shakespeare v Králi Learovi biblickou tematiku.*“³¹ (Připomínám, že první citace v inscenaci pocházela ze

²⁹ Přepsáno ze záznamu inscenace *Král Lear*. Národní divadlo Praha, prem. 11. 11. 2011, režie Jan Nebeský, viz příloha č. 1. Šedá barva- originál Lukešova překladu (pokud je tento šedý text přeškrtnutý, znamená to, že byl v inscenaci vynechán), Žlutá barva- Nebeského vpisy do textu, Zelená barva- text, u kterého byl oproti originálu změněn slovosled, popřípadě pokud byl vepsán na jiné místo, než jak je tomu v Lukešově verzi

³⁰ LUKES, Milan. *Mezi karnevalem a snem: shakespearovské souvislosti*. Praha: Divadelní ústav, 2004. Světové divadlo. ISBN 80-7008-158-9., str. 196

³¹ KOTT, Jan. *Shakespearovské črty*. Praha: Československý spisovatel, 1964. Dílna (Československý

Starého Zákona). Kott o *Králi Learovi* mluví také jako o „nové Knize Job“. Beckettův *Konec hry* pak zmiňuje hned záhy v souvislosti s Glostrovou sebevraždou – dokonce mluví o Beckettově inspiraci touto scénou: „*Edgar vede slepého Glostera k propasti v Doveru. To je vlastně námět Konce hry, který Beckett první objevil v Králi Learovi, zbavil vši akce, všeho, co je vnější, a opakoval ve vši nahotě.*“³² A stěžejní repliku z *Konce hry* („*Skončeno. Konec. Skončí to. Snad to skončí.*“) káže naopak v Nebeského inscenaci nahý Král Lear slepému Glosterovi. David Prachař nahý jako Job („*Nahý jsem vyšel z lůna své matky, nahý se k ní zas navrátím.*“³³) káže Aloisi Švehlíkovi, tedy Glosterovi – novověkému Everymanovi. „*Gloster [...] hraje jednu ze scén velké morality. Už není vévodou, kterého oslepili, když projevil lítost nad vypovězeným králem. ěj se neodehrává ani v alžbětinské, ani v keltské Anglii. Gloster je Everyman. Jevišťe se stává středověkým Theatrum Mundi. Bude se hrát biblické podobenství o boháči, který se stal žebrákem, a o člověku, který prohlédl, když oslepl.*“³⁴

7. Kostým jako symbol (a strategie)

Kostýmově nejvíce přitahuje pozornost postava Edmunda – ta je oděna do kostýmu Jokera z Nolanova *Temného rytíře*.³⁵ Stejně jako tento „Harlekýn nenávisti“, jak bývá Joker často přezdíván, je Edmund prototypem morálně zkaženého člověka (a to z podstaty, nikoli následkem nějakého traumatu). Svě zlo páchá nejen se sadistickou radostí, ale zároveň s tak přitažlivým šarmem, že vzbuzuje až fanatickou náklonnost (Regan a Goneril). Oba jsou také výborní manipulátoři, což je kvalitní a potřebný materiál pro to být úhlavním intrikářem. Postava Edmunda během večera svůj kostým (na rozdíl od postav ostatních) nemění, jen jej občas doplní o kuchařskou zástěru a čepici – šéfkuchař tohoto představení vaří na svém pracovním stole večeři dnešního večera (noci). Neměnnost Edmondova kostýmu vyjadřuje nulovou proměnu jeho charakteru – on má od začátku jasno, co je jeho cílem, svůj postoj nemění a za účelem svého záměru je ochoten jít přes mrtvolu (doslova). Morální kodex u něj neexistuje. I

spisovatel), str. 116

³² KOTT, Jan. *Shakespeareovské črty*. Praha: Československý spisovatel, 1964. Dílna (Československý spisovatel), str. 124

³³ *Bible: překlad 21. století*. 3. opravené vydání. Praha: Biblion, 2017.

³⁴ KOTT, Jan. *Shakespeareovské črty*. Praha: Československý spisovatel, 1964. Dílna (Československý spisovatel), str. 116

³⁵ *Temný rytíř [The Dark Knight]* [film]. režie Christopher Nolan. USA/Velká Británie, Warner Bros. Entertainment, 2008.

ostatní kostýmy jsou podobně ikonické jako kostým Edmundův, nikdy však neodkazují na jinou (zcela konkrétní a s tímto dramatickým textem nesouvisející) postavu.

Jakousi parabolou vidím v první a poslední scéně inscenace, a to nejen v jednoduše kostýmů obou scén. V první scéně, která se odehrává na plovárně, je šlechta oděna do koupacích úborů. V poslední scéně, odehrávající se na vernisáži postmoderního umění, jsou tíž lidé – s výjimkou Leara a Blázna/Cordélie – cool uměnomily jako vystřiženými z warholovské Továrny. Součástí malé jevištní galerie jsou dva obrazy (vesmírná abstrakce, barvami silně připomínající českého dekadentistu Josefa Bolfa, který ve svých obrazech často zachycoval podivné trpící bytosti) a dvě instalace. Jednou z nich je živá napodobenina díla *Devátá hodina* italského umělce Maurizia Cattelana, zobrazující papeže zasaženého meteoritem (narozdíl od Cattalaního sochy však v Nebeského instalaci papež meteoritem zasažený ještě není - meteorit nad ním pouze coby možná hrozba visí, a Papež si pod ním bez známky obav lenoší, což může značit nařuknutí tématu zničené tolerance církve ke zlu - v dnešních dnech tak aktuální, vzhledem k exkomunikace mafie z církve, v době vzniku Nebeského *Krále Leara* mrazivě prorocké), tou druhou jsou Král Lear a Blázen zavěšeni (a obvěšeni - opět vizualizace toho, co bylo z textové předlohy vynecháno) na parašutistických pásech. Tato instalace za účasti obou hlavních postav silně asociuje příběh německého performerera Josepha Beuyse – ten byl coby pilot německého válečného letectva koncem II. světové války sestřelen nad Krymem. Popálené rány mu pak tamější Kozáci ošetřovali tradiční metodou – potřeli ho vrstvou tuku a zabalili do plsti. Plst' a tuk se později staly Beuysovými oblíbenými výtvarnými materiály. Kromě parašutistických pásů a tematiky II. světové války (Blázen má na sobě stále úbor vězně koncentračního tábora) má Lear na svém obličejích náznaky čehosi, co by klidně mohly být ošetřené popáleniny, a jeho jediným oděvem je rouška z druidských vousů, kterými se ještě jako král nedávno pyšnil a které takto obtočené kolem boků plst' silně připomínají.

Co konkrétně je zobrazeno, není ale ve výsledku až tak podstatné. Jsou to jen obrazy, ze kterých si každý z hlediska vlastní empirické sondy vezme to své. Tady jde o princip. Ocitáme se na vernisáži (post)moderního umění, kdesi na hranici výtvarného umění a performance, možná reflektující politickou situaci, možná potenciální hrozby (za pomoci odkazů na nedávnou historii), možná úzkosti současného světa. A proč? K čemu? *“Společnost, která přistoupila na tyranii a přivykla v ní žít, se odsoudila k*

sebezáhube; krutost se jí už stala druhou přírodou.”³⁶ A kulturní elita, která je ústředním konzumentem postmoderního umění, je už příliš zahleděna do sebe sama (a svých požitků).

Bazální interpretace, ukončující doposud viděné, která může v kontextu všech těch “zakódovaných” obrazů působit příliš banálně, a tudíž být většinou odmítnuta / či na ní málokdo přistoupí. I proto se mohl stát Nebeského Lear tak tajemným, nečitelným, zakódovaným a zdánlivě nepřístupným. A přitom právě banalita bylo to, k čemu se umělci po válečných konfliktech často uchýlovali (např. umělecké hnutí Zero vznikající v 50. letech 20. století v Německu). Nakonec (vernisaže, i inscenace), aby banalita došla svého konce, a tak trochu aby inscenace zironizovala sama sebe, si uměnomilové zazpívají na hudbu z písně Charlese Treneta *La Mer* text o tom, jak je zločin krásná věc. Zkrátka, “*divadlo musí citlivě vnímat zájmy své doby,*”³⁷ řeklo se o divadlu, ale platí na jakékoli umění.

8. Národní divadlo evropským divadlem

„*Všechno je zhuštěno, nakresleno silnými čarami, charaktery jsou sotva naznačeny. Dějiny světa se obejdou bez psychologie a bez rétoriky. Zůstala jenom akce*“³⁸ Nebeský se vydává cestou „*rozkladu a pádu světa*“³⁹, pojmenované Janem Kottem. Tato procházka apokalyptickou galerií obrazů pracující s divákovou volnou asociací a evokující tak v každém trochu jiné myšlenky a emoce (dle osobních přímých i nepřímých zkušeností) není, než citlivou a pečlivou režisérskou prací se Shakespearom (potažmo Lukešem). Krize “*rozkladu a pádu světa*” obsažena v Learovi se tak infekčně dostává do inscenace a možná i – vědomě či nevědomě – do diváka.

Nebeského *Král Lear* ze Zlaté kapličky se adekvátně postavil na úroveň moderních evropských inscenací. A i když se nedá říct, že šlo o divácky úspěšný kus (vybojoval si průměrný rok a půl života), stal se nepřehlédnutelným počinem, o kterém

³⁶ LUKÉŠ, Milan. *Mezi karnevalem a snem: shakespearovské souvislosti*. Praha: Divadelní ústav, 2004. Světové divadlo. ISBN 80-7008-158-9., str. 198

³⁷ BRECHT, Bertolt. 1958. *Myšlenky*. Praha: Československý spisovatel

³⁸ KOTT, Jan. *Shakespearovské črty*. Praha: Československý spisovatel, 1964. Dílna (Československý spisovatel), str. 121

³⁹ KOTT, Jan. *Shakespearovské črty*. Praha: Československý spisovatel, 1964. Dílna (Československý spisovatel), str. 120

ten, kdo jej neviděl, alespoň někdy někde slyšel. A možná by se Nebeského *Lear* udržel i déle, kdyby šel divák na představení s vědomím, že se nebude jednat o zrovna pietní adaptaci textu – stačilo by málo, třeba změnit/poupravit název inscenace. Podobně, jako Jařabův *Macbeth – Too Much Blood*, o kterém tu již byla zmínka.

9. Použité zdroje

Biobilografie:

BECKETT, Samuel. *Konec hry: Drama*. Přeložil Josef KAUŠITZ. Praha: Divadelní a literární agentura, 1994. ISBN 80-203-0208-5.

Bible: překlad 21. století. 3. opravené vydání. Praha: Biblion, 2017.

BRECHT, Bertolt. 1958. *Myšlenky*. Praha: Československý spisovatel

DRÁBEK, Pavel a William SHAKESPEARE, KREJČÍ, Hubert (ed.). *České pokusy o Shakespeara: dějiny českých překladů Shakespeara doplněné antologií neznámých a vzácných textů z let 1782-1922*.

ELIOT, T. S. *Čtyři kvartety* [East Coker]. Přeložil Martin HILSKÝ. Praha: Argo, 2014. AAB. ISBN 978-80-257-1210-8.

KOTT, Jan. *Shakespearovské črty*. Praha: Československý spisovatel, 1964. Dílna (Československý spisovatel)

LUKEŠ, Milan. *Mezi karnevalem a snem: shakespearovské souvislosti*. Praha: Divadelní ústav, 2004. Světové divadlo. ISBN 80-7008-158-9.

GROSSMAN, Jan. *Analýzy*. Praha: Československý spisovatel, 1991. Orientace (Československý spisovatel). ISBN 80-202-0323-0.

Oxford studijní slovník: výkladový slovník angličtiny s českým překladem. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-430655-3

SHAKESPEARE, William. *Král Lear*. Přeložil Milan LUKEŠ. Praha: Artur, 2017. D (Artur). ISBN 978-80-7483-066-2.

SHAKESPEARE, William. *Tragédie*. Přeložil Erik Adolf SAUDEK. Praha: Československý spisovatel, 2012. ISBN 978-80-87391-47-1.

ŠKORPIL, Jakub. *Tajenka bez hádanky. Nebeského Lear*. *Svět a divadlo 23, 2012, č. 1, str. 90*

Internetové zdroje:

http://www.jamu.cz/documents/difa/akademicke-studie/sbornik_asdifa_def_rev.pdf

<https://polstina.wordpress.com/2011/09/15/vyslovnost-polstiny/>

www.idu.cz/Productions.aspx

Příloha č.1

Textové srovnání původního překladu Milana Lukeše a výsledného textu inscenace v úpravě režiséra Jana Nebeského

- Šedá barva – originál Lukešova překladu (pokud je tento šedý text přeškrtnutý, znamená to, že byl v inscenaci vynechán)
- Žlutá barva – Nebeského vpisy do textu
- Zelená barva – text, u kterého byl oproti originálu změněn slovosled, popřípadě pokud byl vepsán na jiné místo, než jak je tomu v Lukešově verzi
- Růžová barva – repliky, které si do českého překladu Nebeský propůjčil ze Shakespearova anglického originálu
- Tyrkysová barva – mé poznámky

William Shakespeare

Král Lear

Překlad: Milan Lukeš

Úprava a režie: Jan Nebeský

Jednání první. Výjev první.

Vystoupí Kent, Gloster a Edmund.

Kent: — Já myslel, že král má radši Albanyho než Cornwalla.

Gloster: — Vždycky to tak vypadalo. Ale teď, podle toho, jak rozdělil království, nepoznáte, kterého vévodu sice ní víc

Kent: — Není to váš syn?

Gloster: — Copak to, o výchovu jsem se mu postaral. Tolikrát jsem se červenal, když jsem se k němu měl znát, že mi už otrnulo.

Kent: — Přivádíte mě do rozpaků.

Gloster: — A já zase přivedl maminka tady toho mládence do jiného stavu — načež tloustla v pase a měla, pane, dřív kluka v kolébce, než manžela v posteli. Už víte, kde se stala chyba?

Kent: — Ani bych ji nechtěl vymazat, když se tak pohledně vyrazila.

Gloster: — Mám taky, pane, syna podle zákona, je zhruba o rok starší než tady ten, ale není mi o nic milejší. Tenhle darebák se sice vetřel na svět dřív, než pro něho poslali, ale maminku měl pěknou, užili jsme si, když jsme ho dělali. A tak ho parchanta přece nezapřu. Znáš tady toho urozeného pána, Edmunde?

Edmund: — Neznám, pane.

Gloster: — Hrabě z Kentu. Propříště si pamatuj, že je to můj vzácný přítel!

Edmund: — Služebník, Vaše lordstvo.

Kent: — Líbíte se mi, musím Vás poznat blíž.

Edmund: — Vynasnažím se, abych si to zasloužil, pane.

Gloster: — Devět let byl v cizině, a zas pojede.

Král přichází!

(znělka, nejprve se nese královská čelenka, pak vcházejí Lear, vévoda Kornwallský, vévoda

*Albanský,
Goneril, Regan, Kordelie a družina).*

Lear. — Vyhledej pány Francie a Burgundu, Glostře!

Gloster. — Už spěchám, králi!

Lear. — My zatím řeknem, co jsme skrývali. Dej sem tu mapu! Vězte, že svou říši
jsme

rozdělili na tři: rozhodli jsme se shodit tíži z naší staroby a naložit ji mladším silám;
volně chcem doplazít se k smrti. Cornwalle, náš synu; i vy milý Albany — je naší vůlí
nyní zveřejnit, co dáme dcerám věnem; možný spor tím vyloučíme. Francouz s
Burgund'anem, dva soupeři o naši nejmladší, se dlouho u nás o ni ucházejí a teď se
dočkají. — Povězte dcery, když nyní zbavíme se vlády, držav i péče o stát — která z vás
nás nejvíce miluje? Ať nejštědřej se odměníme tam, kde nárok rodem posílí zásluhy. Ty
Goneril, jsi nejstarší, tak promluv první!

Král Lear: Goneril.

Goneril: Já Pane, já miluji vás víc, než vypovím, víc než svůj zrak, svou svobodu a
volnost volnost, svobodu, nad všechny vzácnosti a bohatství, ne méně než život, zdraví,
krásu, čest, jak dítě může otce otce může milovat, vroucností tou krásou, na niž nestačí
mi dech, tak měrou nezměrnou já, já vás miluji..

Kordelie: — Co řekneš, Kordelie? Mlč a miluj.

Lear. Všechny těchto krajů, od té čáry sem, bohatých polí, stinných porostů, rozlehlých luk i
zarybněných řek tě ustavujem paní: na věky je měj, rok tůj a Albanův. Co řekneš ty,
nejdražší Regan, ženo Kornwallova? Regan.

Regan: Jsem z tého kovu, jako moje sestra. Odhadněte mě stejně. Jako by
v srdci mi četla slova pro mou lásku, ale jen stručně. Já Dle ni mě oceňte! V tom
vyznání si našla slova i pro moji lásku až na jedno: já tady prohlašuji, že odříkám se
jiných rozkoší, než jaké skýtá nejvzácnější cit, a láska Vaší drahé výsosti stačí mi k
blahobytu...

Lear: — Tvůj a Tvých dědiců buď navěky neméně hojný podíl naší říše, než co
má Goneril. — Co naše radost, mališká Cordélie, jejíž láska chce réva Francie i mléko

Burgund. Co řekneš, — abys dostala bohatší díl, než tvoje sestry? Mluv! Cordélie.

Kordelie. Že nedokážu zvednout srdce do úst, je moje neštěstí. Mám veličenstvo ráda
tak jak jsem povinna. Můj pane, nic víc, nic méně.

Lear. Nic?

Kordelie. — Nic.

Lear. — Z něeho nepojde zas nic, mluv dál!

Kordelie. — Já Vaše Veličenstvo miluji tak, jak jsem povinna. Nic víc, nic míň. Vy jste mě počal, choval, miloval. Já oplácím Vám, tak jak náleží: svou poslušností, úctou, a svou láskou. Nač jsou mým sestrám manželé, když tvrdí, že milují jen Vás? Až se vdám, ten, kdo s mou rukou dostane i slib, rozpůlí i můj cit a závazek. Nikdy se nechej vdát, jako mé sestry, abych jen otce milovala.

Lear. — Jde ti to ze srdce?

Kordelie. — Můj pane, jde.

Lear. — Tak mladá, a tak bezcitná?

Kordelie. — Tak mladá, a tak upřímná.

Lear. Vem si ji věnem, tu svou upřímnost! Ať je to tak! Při svaté záři slunce, při divech podsvětí a noční tmy, při vlivu planet, jejichž my žijeme i přestáváme žít – otcovské péče se tu odříkám, pokrevní blízkosti a jednoty. Odtud až navěky jsi zcela cizí mně a mému srdci. Od této chvíle budeš eizí mně a mému srdci. Zdivočelý Skit či ten, kdo vlastní děti požívá a pořáda z nich hostiny krmí z vlastních rodičů síť svůj hlad, ten u mne nalezne na mé hrudi stejnou útěchu a nalezne pomoc, útěchu a lásku jak ty, kdysi má dcera.

Kent. — Dobrý králi! — Nechte toho, pane!

Lear. Mlč, Kente! Nestav se mezi saň a její hněv! Měl jsem ji nejradši, a chtěl se svěřit do její péče. Pryč, a zmiz mi z očí! Mír najdu v hrobě, zde jí odnímám otcovské srdce! Přiveď Francouze! Bude to? Přiveď Burgund'ana! — Vy dva k svým dvěma dílům rozdělte si třetí; ji vyvdá pýcha, její sprostota! Vám oběma teď odevzdám svou moc, své prvenství a vše, co obnáší náš majestát. My sami vyhrazujem si stovku rytířů, vám na stravu, a cheem vždy s nimi měsíce pobývat u vás dvou střídavě. Jen titul krále a jeho výsady si podržíme. Důchod i výkon moci budiž váš, mí draží synové: na důkaz toho rozdělte si ten vínek.

Kent. — Mocný Leare, jehož jsem jako krále vždycky etil, měl rád jako otce, slepě poslouchal—

Lear. — Můj luk je napjat— uhni před šípem!

Kent. Ať radši dopadne a jeho hrot vnikne mi do srdce! Ať Kent je hrubec, když Lear je blázen! Co to vyvádíš? — Myslíš, že povinnost si netroufne, když moc je na seestí? Když majestát se pomátl, čest musí mluvit zpřímá. Vládu si ponech, v klidu odvolej svou hroznou náhlost: krk bych za to dal, že

nejmladší tě nemiluje nejmiň; že není bez citu, kdo neduní jak prázdný sud!

Lear. — Dost Kente, jde ti o život!

Kent. — Život jsem vždycky ochotně dal v sázku, proti tvým nepřátelům. Nemám strach ztratit ho pro tvou bezpečnost.

Lear. — Jdi pryč!

Kent. — Prohlédni, Leare! Nech mě, ať jsem dál cílem tvých očí

Lear. — Ví Bůh

Kent. — Ví Bůh, že Králi, zaklínáš se nadarmo.

Lear: — Rouháš se mizero!

Vévoda Albanský a Vévoda Kornwallský.: Zadržte, pane!

Lear. — Poslušnost si mi přísahal, tak slyš! Pět dnů máš na to, abys opatřil se proti strastem světa; šestý den ty obrátíš se k naší říši zády. Když desátého dne tvůj vyhoštěný trup zastihne někdo v našich državách, svědkem buď Jupiter, stihne tě smrt.

Kent. — Buď s bohem, Králi, takhle žádná škoda: volnost je venku, tady nesvoboda. — (*Cordélii*) Tvé myšlení i řeč jsou ryzí, děvče, kéž přízeň mocných bohů ochrání tě.

(*K Regan a Goneril*) Ať činy vaše řeči doprovodí, a z láskyplných slov se skutky zrodí. — Teď, panstvo, Kent se loučí s vámi všemi, zůstane jaký byl i v nové zemi.

Odejde.

Vrací se Gloster s králem Francským a vévodou Burgundským a s jejich komonstvem.

Gloster. — Pávové Francie a Burgundska.

Lear. — Burgundský vévodo, nejprve k vám. Zde s králem soupeřil jste o naši deuru. Jakým přinejmenším ji chcete dostat vybavenou věnem, abyste v lásce neochlad?

Burgundský. — Jen tím, co jste nám slíbil, králi. Nechej víc. Míň přeci nedáte.

Lear. — Můj vzácný pane, mívala cenu, když nám byla drahá. Teď zlevnila.

Burgundský. — Já dobře nerozumím.

Lear. — Abyste věděl: Je teď samí kaz, bez přízně, má jen naši čerstvou zášť a věnost kletby, zřekli jsme se jí. Tak berete, či necháte ji tak?

Burgundský. — Odpusťte, králi, tak se volit nedá.

Lear. — Nechte ji tedy. Při stvořiteli, uved jsem, vše, co má. — Vám, velký králi, se nechej zpronevěřit. Nenutím, co mě se přičí.

Franeký. — Její přestupek musí být tolik proti přírodě, že je až obludný, když se váš cit tak zvrátil.

Kordelie. — Prosim vaše Veličenstvo, abyste dosvědčil, že Vaší přízni mě žádný zločin, nepoctivý krok, hanebný skutek přece nezabavil. Jen to, oč jsem já bohatší: že neznám lísat se řečmi, ani pohledy.

Franeký. — A to je vše? — Jen přirozený stud, jenž často nechá nepojmenováno to, co chce sdělit? Vezmete si ji? Je sama sobě věnem.

Burgundský. — Králi Leare! Dejte jí podíl, který jste sám určil, a s Cornélií beru za ruku svou vévodkyni.

Lear. — Nic! Tak jsem přísahal, jsem pevný.

Burgundský. — Pak promiňte. Jak ztratila jste otce, tak přijdete i o manžela.

Kordelie. — Ať! Když váže svoji lásku na věno, nevdám se za něj!

Franeký. — Krásná Kornelie, bohatá v nouzi, vzácná v samotě a nejvýš milovaná v zavržení. Dychtivě beru tebe i tvé ctnosti; zákon dá mě, co druhý pohodil. Div divoucí! Ten pohrdavý chlad mou lásku doved úctou rozehrát. Tvá chudá, vyděděná dcera je teď paní mou a celé Francie!

Lear. — Francouzi, máš ji mít a mít ji budeš, nám nebylo dcery. Radši zůstat sám, než znovu se s ní vidět. Táhni! — bez naší lásky a bez požehnání. Jdem, pane z Burgund.

(Famfáry. Odejdou Lear, vévodové z Burgundu, Kornwallu a Albanu, Gloster a družina.)

Kordelie. — Mějte otce rády, pečujte o něj, jak jste slíbili. Kdybych však neupadla v nemilost, sotva bych vám ho dala na starost. Čas odkryje, co pokrytectví halí, kdo schová vinu, hanbu nenapálí. Tak všechno nejlepší.

Franeký. — Pojď, Cornélie. (odejdou)

Goneril. — Sestro, to není žádná mališkosť, co ti musím říct, a týká se to nás obou bezprostředně. Otec asi dnes večer odjede.

Regan. — Určitě, a k tobě. Příští měsíc je u nás.

Goneril. — Vidíš, jak je náladový, na stará kolena. Líp už nám to předvést ani nemohl. Sestrou měl vždycky nejraději a teď ji vyžene. Takový nerozum zrovna volá do nebe.

Regan. — To už je sešlostí věkem. Ostatně se nikdy nedovedl ovládat.

Goneril. — Vždycky byl ukvapený, i v nejlepších letech. Co teprve můžeme od něho čekat teď. Nejen zakořeněné zlozvyky, ale navíc ještě paličatou vzpurnost, kterou si už chatrné a popudlivé stáří nese s sebou.

Regan. — Takových jankovitostí, jako bylo vypovězení Kenta, asi ještě užijeme!.

Goneril. — Ten rozchod s Francouzem bude mít ještě svoje dozvuky. Prosím tě, musíme postupovat společně. Jestli bude otec takhle prosazovat svou autoritu, ještě nato, že se vzdal vlády, doplatíme.

Regan. — Ještě to promysleme. Musíme to promyslet.

Goneril. — Jednat musíme! dokud je čas! A hned!

Odejdou.

První dějství, druhý obraz.

(Vystoupí Edmund)

Edmund. — Přírodo, tys mé božstvo, proto dbám tvých zákonů. Proč Nač bych měl měl bych doplácet na hloupý hromský zvyk a lidské předsudky? skrupule Chtějí mě okrást a dát se okrádat jenom proto, že jsem o dvanáct, či čtrnáct měsíčků jsem přišel se spustil za bratrem. Proč sprostý parchant? Když stejně festovně jsem udělaný a stejně mi to myslí; stejněý čestný poctivec jsem na pohled, jak výplod slušné madam? Proč cejchují nás hanbou? Parchanstvím? Když v kradmém chtíči jsme si uzmuli víc fortele a jiskry, než má hňup zplozený v nudném proleželém loži, napolo v dřimotě? Tudíž svých statků manželský Edgare, se musím zmocnit! Mám šanci. Stůjte při parchantech, bozi! Otec má parchanta i manželského stejně rád! To je slovo manželský. Jen počkej, manželský, když tenhle dopis trefí se a vyjde mi intrika tak matka z manželáčka přetrumfne. Mám šanci. Stůjte při parchantech,bozi! Stůjte při parchantech, bozi.

Vystoupí Gloster.

Gloster. — Kent ve vyhnanství! Francouz v zlosti odjel! Král na noc taky! Odřiká se moci! Jí cizí chleba! Takhle střečkovat. Co děláš, Edmunde? Co nového?

Edmund. — S odpuštěním nie.

Gloster. — Co schováváš ten dopis?

Edmund. — Nic nového nevím, pane.

Gloster. — Costo čet za papír?

Edmund. — Ele nic, pane!

Gloster. — Nic? Tak proč ses tak lek a honem ho strkal do kapsy? Nic se nepotřebuje schovávat. Ukaž, dej ho sem! Když to nic není, aspoň nepotřebuju brejle.

Edmund. — Odpusťte, pane, prosím vás — je to dopis od bratra, ani jsem nestačil dočíst. Jen jsem ho přelítl. Zatím se mi nezdá, že by jste ho měl vidět. Doufám, že ho psal jen proto, aby mě vyzkoušel.

Gloster (čte) „Tenhle kult stáří ztrpčuje nejlepších léta našeho života. Dostanem se k majetku, až když ho na stará kolena nemůžeme už vychutnat. Otročit stařecké tyranii mi začíná připadat bezdůvodné a hloupé: beztak nevládne svou autoritou, ale jen tím, že ji trpíme. Přijď zamnou, ústně ti povím víc. Kdyby náš otec usnul na věky, navždy bys užíval poloviny jeho důchodu a žil v lásce svého bratra, Edgara.“

Hm. Spiknutí. „... usnul na věky, navždy bys užíval poloviny jeho důchodu.“. Můj syn Edgar!!! Tohle, že mohl napsat vlastní rukou?!? To, že jsem něco??? v jeho srdci a mozku!!!

Gloster. — Poznal si bratrův rukopis?

Edmund. — Prsty v tom má, ale doufám, že srdce ne.

Gloster. — Předtím si tě nikdy neotukával?

Edmund. — Nikdy, pane. Ale často jsem ho slyšet prohlašovat, že by se patřilo, aby, když synové zmužní a otcové zdětinští byl syn poručíkem otce a správcem jeho majetku.

Gloster. — Ten lotr! Ten lotr! Přesně co hlásá tady v dopise! Jdi, chlapče, najdi ho! Nechám ho zavřít. Odporný lotr! Kde je?

Edmund. — To přesně nevím, pane. Laskavě ovládněte svůj hněv, dokud Vám bratr nedá přesvědčivější důkaz o svém úmyslu. Pak půjdete najisto. Kdybyste se zmýlil a uhořel na něj, vážně by utrpěla vaše čest a jeho synovská poslušnost by se rozpadla na kusy. Dal bych za to krk, že to napsal jen proto, aby si ověřil, jaký je můj vztah k vám. Určitě nic nebezpečného nezamýšlel.

Gloster. — Nemůže být takový netvor!

Edmund. — Taky že není, uvidíte.

Gloster. — Najdi ho, Edmunde, a zaříd' všechno podle svého rozumu. Všechno bych oželel, hlavně mít jistotu!

Edmund. — Okamžitě ho vyhledám a dám vás vědět.

Gloster. — Ta nedávná zatmění slunce a měsíce nám nic dobrého navěští! Ať si je věda

vysvětluje jak chce, přirozený řád dopláci na její následky: Láska chladne, přátelství se rozpadává, bratr nezná bratra. Ve městech vzpoury, na venkově rozbroje, v palácích zrada a svazek mezi otcem a synem zpřetrhán. Ten můj lotr spadá pod tu předpověď: to máme syna proti otcí. Král jedná proti přírodě: máme otee proti dítěti. Usvěť toho lotra, Edmunde, nepřijdeš zkrátka; ale opatrně! A urozený Kent ve vyhnanství! Jeho zločin? Poctivost! To jsou věci! Nejlepší časy máme za sebou! Intriky, faleš, proradnost! Nějaký zhoubný neřád nás bude sužovat až do hrobu! Edmunde, usvědč toho lotra. Nepřijdeš zkrátka. Ale opatrně. A urozený ryzí Kent ve vyhnanství! Jeho zločin? Poctivost! To jsou věci!

Odejde.

Edmund. Jak je ten svět pitomí! Když se nám ze samého blahobytu udělá zle – kolikrát vlastním obžerstvím hned svádíme pohromy svoje neštěstí na Slunce, Měsíc, a hvězdy: jako bychom byli lotři z nutnosti, blázni z vůle úrodných nebes, darebáci, zloději a zrádci v důsledku konstalace hvězd. Opilci, lháři a cizoložníci z nucené poslušnosti planetárního vlivu. Náramná výmluva pro mistra kurevníka, připsat svoje kozlí sklony na účet nějaké hvězdy! Tatínek si s maminkou pláclí pod chvostem Draka, já se narodil pod Velkým medvědem, tudíž jsem od rány a na ženské. Pehe! Takoví bych byl, i kdyby na moje zparchantění mrkala ta nejpanenštější hvězda z nebeské bání. Ale! Edgar –

Vystoupí Edgar.

Edmund: Šup-a už se blíží jako katastrofa ve staré komédii. Já mám, vole, lotrovskou melancholii a vzdechy obecního blázna. Ta zatmění ta věští samé různice. FA- SOL – LA – MI – RE- (různice-> zpívá zpřeházeně DO – RE – MI – FA – SOL - LA - SI – DO, alespoň myslím)

Edgar. Copak, bratře Edmunde, co tak vážně zadumán?

Edmund. Kdyby jsi naposled viděl otee? Ale, tak přemýšlím, bratře, jak jsem tuhle četl takovou předpověď – co nás čeká, po těch zatmění.

Edgar. Včera večer. Prosím tě, že tě to baví!

Edmund. Mluvil jsi s ním? Ujišťuji tě, že důsledky, o kterých se tam píše, se už na nás valí – například zvrácené vztahy rodičů a dětí, rozvrat ve státě, osočování krále a

šlechty, bezdůvodná podezřivost, dezerce ve vojsku, porušování slibu manželského a bůh ví co ještě!

Edgar. Ano, celé dvě hodiny. Odkdy se zabýváš astrologií?

Edmund. Rozešli jste se v dobrém? Nepřipadal ti nějak mrzutý?

Edgar. Vůbec ne.

Edmund. Přemýšlej, čím ses mu mohl zprotivit! Poslechni mě a nějaký čas mu nechod' do rány, dokud mu nezehladne žáda. Teď zuří, teď by se mu neulevilo, ani kdyby tě přerazil vejpůl.

Edgar. Někáký lotr mě pomluvil.

Edmund. Z toho mám právě strach. Prosím tě, drž se zpátky, dokud se nevybouří. Jestli vytáhneš paty, vezmi si zbraň.

Edgar. Zbraň, bratře?

Edmund. Dobře ti radím Radím ti, bratře. Ať nejsem poctivec, jestli tě tu čeká něco dobrého. Prosím tě, běž!! A to jsem ti jenom naznačil, co jsem viděl a slyšel. Ve skutečnosti je to hotová hrůza!

Edgar. Ukážeš se brzy?

Edmund. Na to vem jed.

Edgar odejde.

Edmund: Naivní otec, ušlechtilý bratr. Sám neublíží mouše, protože sám to čeká od druhého. Hloupou čest si snadno osedlám: a už vím jak. Kde selhal zrod, tam pomůže mi vtip; vše dovoleno, když se chci mít líp.

Odejde.

Dějství první, Výjev třetí.

Vystoupí Goneril a Oswald.

Goneril. Opravdu otec uhodil mého šlechtice za to, že pokáral jeho blázna?

Oswald. Ano, Madam.

Goneril. Ve dne i v noci dělá mi tu zle. Co chvíli spáchá nový přestupek a jen nás rozhádá. Mám toho po krk! Ta jeho banda řádí a nás kárá pro každou hloupost. Až se vrátí z lovu, nechei s ním mluvit. Že jsem nemoená!

Oswald. Už jde, Madam. Už ho slyším.

Goneril. — Co možná nedbale mu posluhujte; ty, i ti ostatní. Jen ať se ozve! Když mu to nevoní, ať si jde k sestře! Pamatuj, co jsem řekla!

Oswald. — Jistě, Madam.

Goneril. — A jeho rytířům se pošklebujte bez obav z následků. Hned píšu sestře, ať drží semnou. Můžeš chystat oběd.

Odejdou.

Dějství první, Výjev čtvrtý.

Vystoupí Kent

Kent. Když dokážu si půjčit cizí hlas, aby mi změnil řeč, snad naplním také svůj záměr. I svou podobu jsem proto vymazal. Tak, vyhnanče, když svedeš sloužit tomu, kdo tě zavrhl, může být, že tvůj milovaný pán dostane horlivého sluhu.

Zvuk rohův za jevištěm.

Vystoupí Lear

Lear. Už ať je oběd na stole! Běž to zařídit — Ale! Hej ty! Copak ty jsi zač?

Kent. Člověk, pane!

Lear. — Čím jsi? Co nám chceš?

Kent. Nejsem míň, než se zdám; kdo mi dá důvěru, tomu budu věrně sloužit, milovat budu toho, kdo je poctivec, pobavím se s tím, kdo hodně ví a málo mluví, budu ctít zákon, práce, jen když musím a nebudu jíst ryby.

Lear. — Kdo jsi?

Kent. — Učiněný dobrák a chudý jako král.

Lear. — Co chceš?

Kent. — Sloužit.

Lear. — Komu?

Kent. — Vám.

Lear. — Co umíš?

Kent. — Umím držet jazyk za zuby, umím jezdit, běhat, skákat, zkazit anekdotu a, jednoduchý vzkaz složitě vyřídit — co svedou

obyčejní lidé, v tom já se vyznám, a nejlepší je na mě moje snaha.

Lear. ——— Kolik je ti let?

Kent. — Nejsm tak mladý, pane, aby mi na ženské učaroval její zpěv, a zas ne tak starý, abych se do ní zbláznil pro nic za nic. Mám na hřbetě osmačtyřicet let.

Lear. Pojd', budeš mi sloužit **posluhovat** a jestli se mi po obědě nezprotivíš, nechám si tě. Héj, oběd! Kde je ten můj rošťák? Kde je můj blázen? Jdi a zavolej mi blázna!

Vystoupí Oswald.

Lear. Hej ty, kde je má dcera? **Kde je můj blázen? Snad všichni neusnuli! Kde je ten zmetek! Blázne, Blázne! Zdálo se mi, že mě poslední dobou tak trochu zanedbávají. Tak, příště jsem to přičítal svému žárlivému puntičkářství, než záměrné a úmyslné nevlídnosti... Podívám se na to. Hej! Blázne! Blázn- Jdi a vyřid' mé dceři, že s ní chce mluvit její tatínek! Táta! Tatínek! Táta! Kde je můj blázen?!?**

Oswald: Okamžik.

Oswald odejde

Lear. ——— Co to řek ten chlap? Zavolej mi ho zpátky, balíka!

Vystoupí Oswald

Lear. ——— Hej, pane, vy, sem pojd'te! Pane, kdo jsem?

Oswald: ——— Otec mé paní.

Lear. ——— „Otec mé paní?“ Ty pánův pacholku? Ty parchante! Ty holomo! Ty zmetku!

Oswald. ——— Račte prominout, ale nic takového nejsem.

Lear. ——— Ty po mě bude vrhat pohledy, ty mizero?

Oswald. ——— Mlátit se nedám, pane!

Kent. ——— Ani podrazit, ty odrazníku?

Lear. ——— Díky, brachu. Ty mi sloužíš, a já tě budu mít rád.

Kent. ——— Honem, pane, vstávat! Já vás naučím móresům: ven! A je to.

Odejde Oswald, Vystoupí blázen.

Lear: ——— Jsi hodný sluha, děkuji ti. Tady máš zálohu.

Blázen. ~~Já bych si ho taky zjednal.~~ Hello. Hello. Tady máš čapku.

Lear. Tak co, darebo? Jak se máš? How are you, my boy?

Blázen: ~~Povídám,~~ Fine, thank you. Měl by sis vzít mou čapku.

Kent. ——— Proč, blázne?

Blázen. ——— Proč? Že držíš s někým, kdo je v nemilosti. Když se neumíš zubit pěkně po větru, nastyďneš, přečež si vem mou čapku. Tady ten chlapík dvě svoje dcery vyšťval a třetí nechtě požehnal. Když mu sloužíš, bez té čapky se neobejdeš. — Tak co, strejčku. Mít já dvě čapky a dvě dcery!

Lear. ——— Proč, chlapče?

Blázen. Protože by mi zbyli aspoň dvě čapky, kdybych jim všechno rozdal. Vem si mou, druhou si vypros od dcerušek.

Lear. Pozor na bič, chlape!

Blázen. ——— Naučím tě říkadlo, človíčku.

Lear. ——— Mluv!

Blázen. Pravda je pes a musí se vypráskat do psince, aby čubka lež, mohla sedět u krbu. Dávej pozor, strejčku:

Ukaž mñ, než kolik máš,
více věz, než povídáš,
půjčuj mñ, než naě se zdáš,
jezdí víc, než chodíváš,
méně věř a víc se snaž,
nech si víc, než v sázku dáš,
zanech pití, zanech holky,
pěkně doma jídej vdolky
a budeš mít mnohem víc,
než pán z nemanie.

Have more than thou showest,

Speak less than thou knowest,

Lend less than thou owest,

Ride more than thou goest,

Learn more than thou trowest,

set less than thou throwest;
Leave thy drink and thy whore,
and keep in-a-door,
and thou shalt have more
than two tens to a score.

Lear. ~~To nic není, blázne.~~ To je k ničemu, blázne.

Blázen. Tak je to, jako řeč neplaceného advokáta – nic si mi za ní nedal.
Dokážeš zužitkovat nic, strejčku?

Lear. ~~Ovšemže ne, chlapče. Z ničeho nevzejde nic.~~ Why, no, my boy.
Nothing can be made out of nothing.

Blázen. ~~Prosím tě, řekni mu, že přesně tolik mu vynese jeho země. Na blázna on nedá.~~

Lear. ~~Hořký blázen.~~

Blázen. ~~Jestli pak, chlapče, rozeznáš hořkého blázna od sladkého?~~

Lear. ~~Ne, hochu. Nauč mě to.~~

Blázen. ~~Toho, co ti poradil, abys rozdal zem, rád bych si sem postavil: tak si stoupni sem! Kdo je hořký, kdo je sladký, rázem se nám zjeví: jeden stojí v strakatině, druhý o ní neví.~~
That lord that counsell'd thee, to give away thy land, come place him here by me—
Do thou for him stand. The sweet and bitter fool, will presently appear; the one in motley here, the other found out there.

Lear. Do you call me fool? ~~Nazýváš mě bláznem, ehlapče, blázne?~~

Blázen. Všechny své ostatní tituly si rozdal. S tímhle ses narodil.

Kent. ~~Toto není samé bláznovství, pane.~~

Blázen. ~~Kdepak! Páni mi to nedovolí! Kdybych měl na to monopol. Chtěli by podíly, a dámy taky — kdepak přepustit jim všechno bláznovství! Letos si blázni neužili, odpovídám na váš dotaz. Mudrei se nám pobláznili a opičí se po nás.~~ Strejčku! Dej mi vejce! Já ti za ně dám dvě koruny!

Král Lear: Two crowns? Proč?

Blázen: Přeci když vejce rozbiju v půli a sním, zůstanou mi dvě skořápky!

Král Lear: Oh, that's great!

Blázen. Fools had ne'er less grace in a year, for wise men are grown foppish; They know not

how their wits to wear, their manners are so apish.

Lear. — Odkdy ses tak rozpovídal, chlapče? When were you wont to be so full of songs, my boy?

Blázen: — Od té doby, strejčku, co sis z dcerušek udělal svoje nadělal maminky. Kdyžs jim dal do ruky rákosku a stáhl sis kalhoty, tu z radosti až slzeli, a já ze smutku zpíval, jak pěkně krále vypekli, a jak se k bláznům přidal. Then they for sudden joy did weep, and I for sorrow sung, that such a king should play bo-peep and go the fools among. Prosím tě, strejčku, sežeň učitele, aby vycvičil blázna ve lhaní – rád bych uměl lhát.

Král Lear: — Když mi budeš lhát, nechám tě zpráskat.

Blázen: — I would fain learn to lie.

Král Lear: — Nechám tě zpráskat!

Blázen: — Rád bych uměl lhát...

Král Lear: — Nechám tě zpráskat!!!

Blázen: — Tohle, je vyloupenutý lusk.

Goneril. — Ne jen váš dovolený blázen, pane, ale i celá vaše drzá tlupa se stále hašteří a každou chvíli vyvolá nehoráznou výtržnost. Myslela jsem, když vám to oznámím, že jsem s tím zúčtovala. Ale teď, když vidím, jak se chováte – mám strach, že sám je ještě podněcujete svým příkladem.. Ne, jeli tomu tak, chyba se napraví a účet srovná. Snad vás to opatření roztrpčí, je ale v zájmu všech, a co by jinak se dělat neslušelo, z nezbytí je uvážlivý krok.

Blázen. — To máš tak, strejčku: tak dlouho krmila pěnička kukačku, až malé pěničce ukousla hlavičku. Zazvonil zvonec a pohádce je konec.

Lear. — Jsi moje dcera? Are you my daughter, lady?

Goneril. — Proč nevezmete rozum do hrsti – máte ho přece dost! Musíte překonat ty sklony, kterými se měníte v něco, co nejste.

Lear. — Zná mne tu někdo? Tohle není Lear. Je tohle jeho chůze? Řeč a oči? Buď se mu kalí rozum, nebo smysly má otupělé. Procitl už? Tak co? Kdo mi tu řekne poví, co jsem zač?

Blázen: — Learův stín.

Lear. — Rád bych to věděl, protože svrchovaný rozum mi nalhává, že mám dcery.

Blázen: — Které naučí tatínka poslušnosti!

Král Lear: — Smím vědět vaše jméno, krásná paní?

Goneril. — Ten údiv podiv, ten je ze stejného pytle těsta, jako jiné vaše šprýmy. Prosím

vás, snažte se pochopit, o co mi jde! Jste už dost starý, měl byste být moudrý. Držíte si tu stovku rytířů, tak zpustlých, prostopášných, drzích mužských, že kazí zdejší mrav a tento dvůr je rázem putika. **Víc! Tato požitkářství dělají hospodu, či bordel z mého paláce!** Už stud mi velí řešit to hned. Vyslyšte tedy žádost té, která vezme, když se nedoprosí a trochu ~~omezte svou~~ **zkrat'ě vaši** družinu! A zbytek, což je další podmínka, ať tvoří ti, co zvládnou vás i sebe a hodí se k vám věkem.

Lear. Tma a ďábly! Sedlejte koně! Svolejte mé lidi! *(ke Goneril)* Si zvrhlý parchant! ~~Překážet~~ **Obtěžovat** nechci: Ještě mi zbyla dcera. **Tááák malá chybička a zošklivila mi mou Cordélii, že jako beranidlo, rozvrátila mou bytost! Lásku vyrvala mi z hrudi a rozpíchala k žluči. Leare! Leare! Leare! Vyjít do té brány v kterou vešel blud a soudnost odešla.**

~~Goneril. — Zbil jste mou čeled'. Vaše drzá zvěř si z lepších lidí nadělala sluhy.~~

Vystoupí vévoda z Albanu.

Lear. K pláči je pozdní lítost — Pane vy? Je tohle vaše vůle? Mluvte! — Koně! Nevděk je ~~ďábel s mramorovým srdcem, a u dítěte stokrát ohavnější než mořská obluda!~~

Albany: — Jen klid, jen klid! Jsem pane nevinný a netuším, co se vás dotklo.

Lear: ~~Dejte tomu, pane.~~ Slyš, přírodo, slyš, drahá bohyně! Stáhni svůj záměr, pokud hodláš tu stvůru obtěžkat! Spráž její lůno, **ať je neúrodné neúrodou, vysuší v ní plodné ústrojenství, ať její tělesné tělo nevydá plod k její cti! a její tělo nikdy nevydá plod k její cti!** Když musí rodit, ze žlučí stvoř jí dítě, aby žilo jen k **mučivému okutému trápení své matky!** **Ať stárí zvrásní její mladé tělo, slzami zbrzdí její obličej ať povržením smíchem, splácí strach a blechy matky, aby poznala, že ostřejší než hadí zub je dětský nevděk. Výpary jedů ať tě zadávají, ať kletba ~~otee~~ **otcova** zděraví ti smyslu hlubokou ranou! Staré hloupé oči znova to upleťte a vyrvu vás a zahodím, ať raději svou vodou vlhčíte hlínu. Došlo to až sem, tož necháme to tak. Mám jinou dceru, vím, že je hodná a že mě utěší a nehty zdrásá tvoji vlčí tvář, až o tom uslyší. Ještě se dočkáš, že znovu obléknu ten háv, co myslíš, že odložil jsem navždy. ~~Dožiješ se ještě že budu co jsem byl ať ty si myslíš, že jsem to přestal být.~~**

Albany: — Můj dobrý bože, co to znamená?

Goneril: — Netrapte se hledáním důvodu. Jen ať se jeho vrtoch vyřadí; je prostě ~~dětina.~~

Albany: — Goneril, jakkoli vás miluji, nemohu vám dát za pravdu —

Goneril: — Prosím vás, dost! Hej Oswalde! - A vy, spíš lump, než blázen, za pánem!

Blázen: — Strejčku Leare, strejčku Leare, počkej! Vem blázna s sebou! Tuhle
deerku nemám rád. Lišky musíš vychytat, a potom je zmordovat. Jenže kde vzít na
špagát? Blázen musí utíkat.

Odejde

Goneril: — Dobře to vymyslel! Sto rytířů! To bych si dala, stovku ozbrojenců mu nechat!
Aby při nejslabším zdání, odporu, stesku, šprýmu, rozmaru, moh obrnit svou slabost
jejich silou a držet nás tu v šachu! — Oswalde!

Albany: — Příliš se bojíš.

Goneril: — Líp než příliš věřit. Psala jsem sestře, co tu vyváděl. Když se ho ujme i se
stvkou mužů a nedá na mne —

Vstoupí Oswald

Goneril: — Tak co, Oswalde? Napsal jsi už ten pro mou sestru? Dopis sestře jsi už
sestavil?

Oswald. Ano, paní.

Goneril. Vem si pár mužů, na koně a pryč! jed' za ní! Pěkně ji vylič, z čeho chlástá
strach a přidej k tomu vlastní postřehy, abys to potvrdil. Jdi už! Běž už! Jdi už! Běž
už! Hned! A pospěš s návratem!

Oswald odejde.

Goneril: Ne, ne, můj pane, to mléčné dobráctví vašeho srdce nehodlám soudit, ale
s prominutím, to vám spíš vyčtou, že nemáte rozum, než za škodlivou mírnost pochválí.

Albany. Kam ty až vidíš, netroufám si říct. Úsilím vylepšit se často zkazí
více.

Goneril. Tak tedy —

Albany. — Dobrá, dobrá, uvidíme.

Odejdou.

Výjev pátý.

Vystoupí Lear, Kent a Blázen.

Lear. S tím dopisem jed' napřed do Glostru. Sám deeři neříkej, co víš, leda by se tě vyptávala. A pospěš si nebo tam budou dřív než ty.

Kent. Oka nezamhouřím, dokud váš dopis neodevzdám, pane.

Odjede.

Blázen. Kdyby měl člověk rozum v patách, že by si ho moh otlačit?

Lear. ~~To ano, chlapče.~~ Yes, my boy.

Blázen. Tak to se můžeš radovat, protože ty pajdat nebudeš!

Lear. Hahaha!

Blázen. Uvidíš, jak tvá druhá dcera bude z tebe celá bez sebe. Je sice téhle **Goneril** podobná jako pláň jablku, ale já vím svoje.

Lear. Co víš, chlapče? What do you know, my boy?

Blázen. Že v chuti si s ní nezadá, jako pláň s plánětem. **A** jestlipak víš, proč má člověk nos uprostřed obličeje?

Lear. Nevím. I don't know.

Blázen. Přece, aby měl jedno oko na každé straně a viděl, když nevcítí.

Lear. Já jí ublížil-

Blázen. Víš, proč má hlemýžď domeček?

Lear. Proč?

Blázen. Přece aby měl kam složit hlavu, aby ji nesvěřoval deerám a nenechal růžky bez pouzderka.

Lear. Zapřu svou přirozenost. Tak hodný otec. Mám koně připravené?

Blázen. Tvoji oslové už pro ně šli. Důvod, proč sedmihvězdi nemá víc než sedm hvězd, je pádný.

Lear. Proč jich není osm?

Šašek. Přesně tak: z tebe by byl dobrý blázen.

Lear. Vzít zase násilím, co je mé! Obludný nevděk!

Blázen. Kdybys ty, strejčku, byl můj blázen, dal bych ti nařezat, že jsi zestárnul předčasně.

Lear. Jak to?

Blázen. Neměl jsi zestárnout, dokud jsi nezmoudřel.

Lear. Jen nezešílet, nezešílet, bozi! Nechte mě při smyslech, já nechci zešílet!

Vstoupí šlechtie

Lear: Tak co! Koně jsou připravené?

Šlechtie: Připravené, pane.

Lear: Pojd', hochu.

Blázen: Ta, která je teď panna, a směje se kam jdu, ta panna bude padlá — nejenom na hlavu.

Odejdou

Konec prvního dějství

Král Lear
(druhé dějství, OBRAZ I.)

(vystoupí Edmund a Curan, setkají se)

Edmund: ———— Bud' zdrav, Curane.

Curan: ———— Nápodobně, pane. Byl jsem u vašeho otce se vzkazem, že vévoda Cornwall a jeho vévodkyně Regan ———— přijedou dnes večer sem k němu.

Edmund: ———— Čím to?

Curan: ———— Nevím. Slyšel jste ty noviny? Myslím, co se šeptá, protože jsou jen od ucha k uchu.

Edmund: ———— Já neslyšel nic. Prosím tě, jaké?

Curan: ———— Neslyšel jste, že to vypadal na válku — mezi Cornwallem a Albanim?

Edmund: ———— Ani slovo.

Curan: ———— Třeba to ještě uslyšíte. Mějte se dobře, pane!

(odejde)

Edmund: ———— Vévoda přijede! Tím líp, tím líp! To se mi zrovna nutí do noty. Můj otec poslal strážně zatknout bratra; takže teď musím srovnat jednu věc, dost delikátní. V rychlosti je štěstí! — Na slovo, bratře! Povídám pojd' dolů.

(vystoupí Edgar)

Edmund: ———— Otec tě hledá! Honem utíkej! **Utíkej!** Někdo mu dones, kde se schováváš. Teď se ti bude hodit, že je tma. Snad neotřel ses nějak o Cornwalla? Je na cestě, teď večer, spěchá k nám a Regan taky. Nepomlouvals u něj naopak Albánského vévodu? Přemýšlej!

Edgar: ———— Nepomlouval. Určitě!

Edmund: ———— Tady jde otec — slyšíš? Nežlob se, že teď na tebe jako tasím meč. Tas; dělej, že se bráníš; nedej se! — Slož zbraň! **Vzdej se!** Pojd' za otcem! Hej, světla! Sem! - Utíkej, bratře! Pochodně! — Tak sbohem! *(odejde Edgar)* Kapička krve stačí vzbudit zdání horečné snahy. Opilce jsem viděl, řezat se pro nic za nic. — Tatínku! — Stůj! Pomoc!

(Vystoupí Gloster a sloužící s pochodněmi)

Gloster: ~~Edmunde~~, kde je ten lump, **Edmunde**?

Edmund: **Ted'** tady stál, v přítmi, v ruce ostrý meč, mumlal si kletby, lunu zařikával, ~~at' stojí při něm.~~

Gloster: Ale **A** kde je ted'?

Edmund: **V ruce ostrý meč, mumlal si kletby, lunu zařikával, at' stojí při něm.**

Gloster: **Kde je ted'?**

Edmund: Pohled'te, **já** krvácím!

Gloster: Kde je ten lump?

Edmund: Utekl támhle, když mě nijak nesved -

Gloster: Hej, ~~za ním~~ – **jak** co **jak** tě nijak nesved?

Edmund: Přemluvit, abych vše lordstvo zabil. ~~Však já mu říkal~~ **jsem mu: Že otcovraždu bohové trestají svým hromobitím** ~~Nejmoenější hrom mstivého božstva stihá otcovraždu. Líčil jsem spletitost a sílu pouta, již váže~~ **otce váže k dítěti** ~~dítě k otcovi.~~ Zkrátka, pane, když viděl s jakým hnusem protivím si jeho zvrhlý záměr, **vztekle** ~~ve vzteku~~ se svezl **svým** pohotovým mečem po mém bezbranném těle: ~~probodne mi paži~~ **po tmě do ruky.** A- Když pak ~~zjistil~~ **viděl**, jak ~~mi~~ **správně** vše **hněv** burcuje **mi** všechny síly k odporu, ~~nebo~~ **či** snad strachy ~~z mého pokřiku~~ **před mým pokřikem**, vzal do zaječích.

Gloster: Běž si daleko! Tu v zemi dlouho běhat ~~nebudeš.~~ **Až doběhneš, máš utrum.** Vévoda, můj arcipatron, jede na noc k nám. ~~Zaštitěn jeho mocí vyhlásím, že kdo ho najde,~~ patří mu náš dík za to, ~~že zajal zbabělého vraha.~~ Smrt tomu, kdo ho schová.

Edmund: Když jsem mu jeho záměr rozmlouval a zjistil, že to nejde, ostře jsem ~~mu~~ hrozil **mu** vyzrazením. Odsek mi: „Parchante žebrácká! Snad nemyslíš, že **kdybych** proti tobě **svědčil** **já**, ~~že~~ **proti mně** by někdo vsadil **vsadí** na tvou čest a hodnotu **cenu**, a tvému slovu by **věřil** **uvěřil ti**? Nejen bych to zapřel, i kdybys předložil můj rukopis a to bych udělal – sám ještě vše bych připsal tobě a tvé intrice. Svět musel by být padlí na hlavu, aby si nespočítal, jaký zisk ti poplyne z mé smrti. **Že máš důvod jí uspišit.“**

Gloster: Ten zatvrzelý lump! ~~Že zapřel by svůj dopis?~~ Neznám ho! (Famfáry za scénou) Vévoda, slyšíš? Nevím, co tu chce. Dám zavřít přístavy! Mně neuteče; vévoda mi v tom vyhoví. A ještě rozešlu jeho obraz, aby v říši byl v patrnosti. Jsi můj přirozený **opravdový** a věrný syn; však já už najdu způsob, jak bych tě zrovnoprávnil.

(Vystoupí Cornwall a Regan s doprovodem)

Cornwall: — Příteli, co se stalo? Sotva přijdu, už ve dveřích jsem zaslechl divné zprávy!

Regan: — Je-li to pravda, každá msta je malá na toho zločince. Jak je, můj pane?

Gloster: — Rve mi to staré srdce, paní, rve!

Regan: — Kmotřenec mého otce vás chtěl zabít? ~~Váš Edgar, kterému dal otec jméno~~ Ten, co ho otec pojmenoval Edgar?

Gloster: — Ó, paní, hanbou bych se propadl!

Regan: — Nestýkal on se s těmi zbojníky, s rytíři z otcovy družiny?

Gloster: — To nevím, paní. Je to zlé, moc zlé!

Edmund: — Ano, madam, společoval se s nimi.

Regan: — To se pak nevidím, že se tak spustil. To oni navedli ho zabít starce, aby si jeho jmění užili. Dnes večer dostala jsem od sestry podrobnou zprávu o nich. Varuje mě: Takže když přijdou bydlet zase k nám, já nejsem doma.

Cornwal: — Ani já ne, Regan! Edmunde, prý jste otci prokázal synovskou službu.

Edmund: — Pouhá povinnost.

Gloster: — Odhalil jeho spády, utržel tady tu ránu ten šrám, když mu vzdoroval ho chtěl zadržet.

Cornwall: — Šli po něm?

Gloster: — Ano, dobrý pane.

Cornwall: — Jestli ho chytanou; víckrát nikomu už neublíží. ~~nebude už ubližovat: žádný strach.~~ Všechna moje Má moc je k vašim službám. Vy pak, Edmunde, když jste tak skvěle prokázal svou cenu-vaše čestná poslušnost se právě tak osvědčila, buďte náš a čestnou poslušnost – dejte se k nám! Tak věrných povah potřebujeme nejvíce hodně – vás bereme prvního.

Edmund: — Vám oddaně vždy posloužím.

Gloster: — Díky za něj, milosti.

Cornwall: — Nevíte, proč jsme přijeli sem k vám –

Regan: — tak nečas, v spěchu, černoookou nocí. Důvody, vzácný Glostře, máme pádné a vaší rady je nám velmi třeba. Jak otec, tak má sestra napsali mi o svých sporech; odpovědět otcovi zdá se mi nejvhodnější mimo dům. Posli mám s sebou. Starý příteli, popřejte srdeci oddych! Přispějte potřebnou radou v našich starostech: nesnesou odkladu.

Gloster: — Jsem k službám, paní, srdečně vítám Vaše milosti.

(famfáry; odejdou)

(Druhé dějství, OBRAZ II.)

(Vystoupí Kent a Oswald, každý zvlášť)

Oswald: Šťastné rozbřesnutí, příteli, jsi zdejší?

Kent: Jsem.

Oswald: Kam se můžeme uložit koně?

Kent: Na hnůj.

Oswald: ———— Bud' tak laskav, pověz!

Kent: ———— Proč bych tě laskal?

Oswald: ———— Prosím, už si tě nevšímnu.

Kent: ———— Kdyby ses mi přinatrefil někde za rohem, naučil bych tě všímavosti.

Oswald: Co si na mne tak vyskakuješ? Já tě neznám.

Kent: Já znám tebe, chlape.

Oswald: Za koho mě máš?

Kent: Za darebáčka, rošťáka a vylizovače mís. Jsi mizera, náfuka, ňuma, slouha, šplhoun a hadrář: podělanec, žalobník, zkurvysyn, ješita, podleza a upachtěný lump! Otrok s veškerým jméním v jediném ranci, který by i kuplířce fušoval do řemesla, jen aby se zavděčil. Nic než křížence dareby, žebráka, zbabělce a pasáka, čubky podvratáka syn a dědic, kterého zmlátím, až bude řvát a skučet, jestli jedinou slabiku ze svých titulů popřeš.

Oswald: ———— Co ty jsi za krobiána, takhle nadávat člověku, se kterým se neznáš!

Kent: ———— Co ty jsi za holomka otrlého? Zapírat, že mě znáš! Jsou to dva dny, co jsem ti podrazil nohy a před králem tě zmlátil. Rošťáku, tas, je sice noc, ale měsíček svítí. Udělám z tebe měsíční nářez. Parhchante zprdelkovaná mizerná, napomádovaná, uprdelkovaná —tas!

Oswald: Jdi pryč! S tebou nemám co dělat.

Kent: Tas, rošťáku! Neseš dopisy, které nasazují na krále a proti jeho majestátu hraješ do noty pimprlácké ješitnosti jeho dcery. Tas, taškáři, nebo ti naklepu lejtka: tas, rošťáku, pojd'!

Oswald: Pomoc! Vražda! Pomoc!

Kent: ———— Sekni, pacholku; stůj, taškáři stůj; sekni, pacholku ulízaná!

Oswald: ———— Pomoc! Vražda! Pomoc!

(Vystoupí Edmund s taseným rapírem, Gloster, Cornwall a Regan)

Edmund: ———— Co je? Co se děje? Necháš ho!

Kent: — Jen kvůli vám, vejrostku, jak račte. Pojd'te, já vás načnu, pojd'te, panáčku!

Gloster: — Co se tu děje? Zbraně?

Cornwall: — Ve vlastním zájmu, dost! Kdo ještě udeří, ten zemře! Co je?

Regan: — Poslové od sestry a od krále.

Cornwall: — V čem je váš spor? Tak mluv!

Oswald: — Jsem celý udýchaný, pane.

Kent: — Když ses tak nafukoval, není div. Rošťáku zbabělá, příroda tě zapře: tebe spích krejčí.

Oswald: — Ty jsi divný patron. Krejčí aby spíchl člověka?

Kent: — Krejčí, pane. Kameník ani malíř by ho tak nesfušovali, kdyby byli sotva po vyučení.

Cornwall: — Tak mluv, jak vznikla vaše hádka?

Oswald: — Pane, ten starý rváč, kterého jsem ušetřil jen ze soucitu s jeho šedinami —

Kent: — Ty zešmajdaná ixko! Ty zbytečné písmenko! Pane, jestli dovolíte, rozdělám toho vyhašeného lotra do melty a ohodím s ním stenu záchodku! Šediny jsi mi ušetřil, ty vrtichvoste?

Cornwall: — Ticho bud'! Ty neurvalče, nevíš, co je slušnost?

Kent: — Vím, pane, ale vztek má svoje práva.

Cornwall: — A co se vztekáš?

Kent: — Že pacholci jak on se voní pižmem, když nevoní jim čest. Ti usměvaví lotři překousnou jako krysy svatá pouta, jež jinak nerozpletou. Lichotí se každé vášni, kterou panstvo vzplane, ohni jsou olej, ochladnutí sníh. Potvrdí, popřou, jako korouhvička točí svůj zobák po rozmaru pánů — nesvedou nic, než v patách jít jak psi. Mor na tvou ušklebenou vizáž! Ceniš se na mou řeč, jak bych byl blázen? Potkat tě na dvorečku, kačere, hnal bych tě, až bys kejhal, do chlívka.

Cornwall: — Snad nezešílels, starý?

Gloster: — Proč jste se pohádali? Řekni!

Kent: — Dvě protivy si nejsou protivnější než já a tenhle lump.

Cornwall: — Co nadáváš mu lumpů? Čím se provinil?

Kent: — Nelíbí se mi jeho kukuč.

Cornwall: — Snad ani náš se ti zvlášt' nelíbí?

Kent: — Upřímnost, pane, je mé živobyť. Viděl jsem v životě už lepší tváře, než jaké vidím sedět na ramenou zde přítomných.

Cornwall: — To je mi hrdina! Kdysi ho pochválili, že se nedá, a tak má hubu: za manýru schová svou pravou tvář. On neumí se lísat, co na srdci, to rovnou vyklopí! Berete? Dobře. Ne? Je upřímný! Tyhlety lumpy znám. Svou upřímností kryjí víc fikanosti, více zla než dvacet směšných patolízalů, kteří se můžou strhat.

Kent: — Slovatný, věru, v činorodé pravdě, a s dovolením vaší jasnosti, kteréžto zář, jak věnec ohňový na třpytném čele Foiba —

Cornwall: — Co tím míníš?

Kent: — Přehrát se na jiné výrazivo, když vás moje tak odpuzuje. Já, pane, vím, že nejsem lichotník, a jestli vás někdo přímostí ošidil, byl to přímo lump, což já za svou osobu být nehodlám, i kdybyste mě prosil a odměnil svou nemilostí.

Cornwall: Čím jsi ho urazil?

Oswald: Já nikdy ničím. Nedávno král a jeho pán mě ráčil uhodit: když mě špatně pochopil. On, patolízalsky a solidárně, mě srazil zezadu a urážel. Tolik se chvástal, co je za mužského, že král ho poctil uznalostí, chválou za to, že zneužil mé sebekázně. Rozpálen tímto povedeným kouskem, pustil se do mne znova.

Kent: Vedle něho je Ajax blázen!

Cornwall: Kládu přineste! Velebný fouňo, starý zuřivče, dáme ti lekei!

Kent: Na žáka jsem starý. Nechte svou kládu kládou — sloužím králi a přicházím k vám z jeho pověření. Pramalou úctou, zato velkou zášť projevili byste k jeho Milosti, když vsadíte mě do klády.

Cornwall: Sem s ní! Na mou čest, až v poledne ho vyndám.

Regan: — Už v poledne? Až večer! Radši k ránu.

Kent: To si snad nezaslouží ani pes vašeho otce.

Regan: Pacholek však ano.

(přinesou kládu)

Cornwall: — Ten chlap jak vypadl by z oka těm, co líčí sestra. Dejte sem tu kládu!

Gloster: — Milosti, prosím, nedělejte to! Značně se provinil. Král, jeho pán, mu vyčiní. Trest, který zamýšlíte, však stíhá obyčejné vandráky za zlodějnu a sprosté prohřešky. Král si to musí ve zlém vyložit, že ve svém poslu sám byl znevážen takovým trestem.

Cornwall: — To si zodpovím.

Regan: — Sestra by ještě hůře mohla nést, že nechali jsme tupit šlechtice, který jí slouží. Strčte mu tam nohy!

Cornwall: — Jdem, pane, pojd'te!

(odejdou, zůstává Gloster a Kent)

Gloster: Je mi tě líto, brachu. Vévoda si umanol a každý ví, že s ním pak nikdo nehne. Já se přimluvíím.

Kent: — Ne, prosím! Za sebou mám krušnou cestu, něco tu prospím, zbytek prohvizdám. I dobrák může mít zle ustláno. Přeji vám dobré jitro!

Gloster: — Vévoda chybil, bude z toho zle.

(Odejde)

Kent: — Můj dobrý král teď musí potvrdit pravdivost řeční: z bláta do louže. Pojď blíž, ty podnebeská světlice: svou účinnou září pomoz mi přechíst ten list. Jen v nouzi naděje se člověk zázraku. To Cordélie mi píše; šťastně se jí doneslo, jak jsem se přestrojil; a najde čas na naše bezpráví — chce naše ztráty zas nahradit. Mé unavené oči, tíhou se zavřete, ať nespátíte hanebné lóže. Štěstěno, dobrou noc; usměj se; otoč kolem.

(usne)

(Dějství druhé, OBRAZ III)

(vystoupí Edgar)

Edgar: Slyšel jsem, jak mě rozhlásili, a při štvanci vykotlaný strom mě ukryl. Nikde přístav, nikde místo, kde nebyla by pohotově stráž, aby mě chytla. Chci se zachránit, jak jen to jde. Tak napadlo mě vzít na sebe nejubožáčtější podobu, již nouze, pohrdajíc člověkem, přiblížila ho zvířeti. Teď tvář si zmažu, opásám se hadrem; vlasy si pomotám a vystavím svou nahotu nepřizní oblohy a povětrí. Země mi skýtá dáva příklady a vzor v žebravých bláznech, kteří s řevem si propichují necitlivé ruce špendlíky, hřeby, třískami a trny. Ta hrozná zjevení si v chalupách, v salaších, mlýnech, ponuzáckých vsích tu proklínáním, jindy modlitbami, vinutí skývu. Blázen boží, chudák Tom — je aspoň něco, Edgar není nic.

(Dějství druhé, OBRAZ IV)

(Vystoupí Lear, Blázen a šlechtic)

Lear: ~~———— Zvláštní, že z domu odjeli a posla mi nevrátili.~~

Šlechtic: ~~———— Dověděl jsem se, že ještě včera večer neměli v úmyslu odjet.~~

Kent: ~~———— Vzácný pane, zdar!~~

Lear: ~~———— Ha! Krátíš si touhle hanbou čas?~~

Kent: ~~———— Ne, pane.~~

Blázen: ~~———— Ha, Ha! Ten má ale těsné podvazky! Koně se přivazují za hlavu, psi a medvědi za krk, opice za pás a lidi za nohy. Když je někomu moc do skoku, musí nosit dřevěné puněochy.~~

Lear: ~~———— Kdo se tak pomýlil v tvém poslání, že tě sem vsadil? mi dal posla do klády?~~

~~Kdo zostudil mi sluhu?~~

Kent: ~~———— On i ona: váš syn a dcera.~~

Lear: ~~———— Ne.~~

Kent: ~~———— Ano.~~

Lear: ~~———— Povídám, ne.~~

Kent: ~~———— Povídám, ano.~~

Lear: ~~———— Ne, to by neudělali.~~

Kent: ~~———— A-udělali to.~~

Lear: ~~———— Při sám Jupiter, ne.~~

Kent: ~~———— Při sama Juno, ano.~~

Lear: ~~———— Netroufli by si, ani by nemohli by, ani by nechtěli! Vždyť taková urážka je horší vraždy. Hned mi vysvětli, čím vysloužil či vynutil sis tenhle trest. Náš posel!~~

Kent: ~~———— Pane, když jsem u nich doma odevzdával jim vaše dopisy, než vstal jsem z místa, kde jsem v úctě klečel, vrátil se posel. Spěchem schvácený jim příškrčeným hlasem vysípal pozdrav své paní Goneril a dal jim bez ohledu na mne svoje listy. Oni je ihned přečetli a jejich obsah přiměl je svolat sloužící a jet. Mně odměřeně poručili, abych jel za nimi a čekal, až se zráčí. Když jsem tu potkal zmíněného posla — který svým vstupem můj vstup otrávil, jak jsem si všiml; chlapa, který tuhle se drže obořil na Vaši Výsost —, jakožto muž a žádný rozumbrada jsem tasil. On svým křikem vzbouřil dům. Váš syna dcera shledali, že za to zasloužím si tu pohanu.~~

Blázen: ~~———— To si ještě užijem zimy, Zima nám ještě neskončila, když se divoké husy táhnou tím směrem. takhle točí.~~

~~K otei, jenž spinká na mezi,~~

~~—se děti neznají,~~

~~k otei, jenž einká peníze,~~

~~se láskou strhají.~~

~~Štěstěna, ta děvka zrádná,~~

~~k chudákovi je vždy chladná.~~

Fathers that wear rags

Do make their children blind;

But fathers that bear bags

Shall see their children kind.

Fortune, that arrant whore,

Ne'er turns the key to th' poor.

Tobě se ovšem ~~deery~~ dcerušky odvděčí tak, až že ti z toho půjde hlava kolem.

Lear: Ta křeč mě chytá zrovna za srdce! Já se snad zalknu!

Nemoci prudká! Strasti, sešplhej, kam patříš; do břicha. Kde je ta dcera?

Kent: U hraběte, pane. Tady v domě.

Lear: Nechod'te za mnou, tady zůstaňte!

(Odejde)

Šlechtic: Nic jiného jste neproved, než co jste líčil?

Kent: Nic. Čím to, že králův doprovod je menší?

Blázen: Kdyby tě za tuhle otázku strčili do klády, dobře ti tak.

Kent: Proč, blázne?

Blázen: Pošlem tě do školy k mravencům, aby tě naučili, že v zimě je nejlip zalézt. Každý, kdo jde rovnou za nosem, nechá se vést očima: jenom slepci ne. A mezi dvacíti nosy se nenajde takový, aby nevyčenichal, u koho to smrdí. Když se velké kolo řítí s kopee, koukej se ho pustit, nebo ti zlomí vaz; ale když se valí nahoru, nech se od něj vytáhnout. Jestli ti nějaký chytrák dá lepší radu, tak mi moji vrat'. Chei, aby se podle ní řídili jen lumpi, poněvadž je rada bláznovská.

Kdo kouká na své kapesné

a slouží jen pro forma,

sbalí se, když se zableskne,

ať bouřka si tě srovná.

Jsem blázen, proto zůstanu,

ať chytrák si to kvačí.

Z lumpa je blázen v tu ránu,

Blázen však nezlumpačí.

Kent: ————— Kde ses to naučil, blázne?

Blázen: ————— V kládě ne, blázne.

(Vrátí se Lear s Glostrem)

Lear: ————— Nechtějí se mnou mluvit! Že jsou unaveni? Celou noc byli na cestě? Vytáčky, příznaky odporu a vzpoury, tak!

Přines mi lepší odpověď!

Gloster: ————— Můj, pane, víte, jak vévoda je horkokrevný; jak je zarputilý, neústupný, když jednou rozhodne,

Lear: Mor! Zmatek! Smrt a pomsta! Co že má za krev? Glostře, slyšíš, Glostře, Chei mluvit s Cornwalllem a jeho ženou.

Gloster: ————— To jsem jim, dobrý pane vyřídil.

Lear: ————— Vyřídil! Rozumíš mi, člověče?

Gloster: ————— Ano, můj pane,

Lear: Král hodlá mluvit s Cornwalllem, a otec chce mluvit se svou dcerou, poroučí je k službám! To vyřídil? Můj dech a krev se bouří! Je horkokrevný! Vyřid' horkému — Ne, ještě počkej. Co když je mu zle; nevolnost zanedbává povinnosti, pro zdraví závazné. Nejsme to my, když příroda si v tísní vynutí, aby duch trpěl s tělem. Posečkám. Mrzí mě, že jsem se tak unáhlila záchvat churavosti pokládat za zdravou vůli. Ať mě hrom! Proč on-by tady seděl? To je důkazem, že nedostupnost vévody a dcery je pouhý trik. Pusť mého služebníka! Jdi, vyřid' jim, že musím s nimi mluvit: Teď hned! Ať přijdou si mě vyslechnout, nebo jim na ložnici zabuším až spánek hlukem pojde.

Gloster: ————— Rád bych to mezi vámi urovnal.

(Odejde)

Lear: Srdce mi stoupá do krku! Jdi dolů! Má milá...

Blázen: Okřikni ho! Okřikni ho, strejčku, jako ... jako ta kuchařka úhoře, Když je strkala do paštiky živé. Klepala je a... a... mlátila je Přes hlavičky vařečkou po

hlavě a křičela při tom: „Dolů, mršky, dolů! Dolů!“ Ten co z čisté lásky ke svému koni mu mazal seno máslem, byl její bratr.

(Vrátí se Gloster s Cornwalllem, Regan a služebnictvem)

Lear: — Přeji vám dobré jitro.

Cornwall: — Milosti, zdar!

(Kent je vyproštěn)

Regan: Mám radost, že vás vidím, Výsosti.

Lear: To doufám, Regan, a mám pro to důvod: Kdybys ji neměla, tak musel bych se ještě rozvést s hrobkou tvojí matky, že kryje nevěrnici. – Kente, Už jsi volný? S tím počkáme. – Má milovaná Regan, máš špatnou sestru. Přivázala, Regan, drásavý žárlivý nevděk, jako supa, sem. Sotva jsem schopen slova. Neuvěříš, s jakou ohavnou zvrhlostí – Ó Regan!

Regan: Klid, pane, prosím! Řekla bych, že spíš jste nedocenil její poslušnost oddanost, než, že by zklamala.

Lear: — Co to povídáš?

Regan: Nevěřím, že by sestra v nejmenším závazkům nedostála. Pokud snad zkrotila výtržníky z vašich lidí, pak měla důvod i tak zdravý záměr, že zbavuje ji viny.

Lear: Proklínám ji!

Regan: Jste, pane, přece starý, a život ve vás, stojí je už na pomezí svých možností. Máte se nechat vést někým, kdo lépe než vy odhadne, jak na tom jste. Proto vás, pane, prosím: vraťte se k naší sestře! Řekněte, že jste jí křivdil.

Lear: — Mám ji odprosit? Jen poslouchej, jak se to vyjímá: „Jsem starý, milá deero, přiznávám. Stáří je nanie. Na kolenou prosím: opatř mě šatem, jídlem, přístřeším!“

Regan: Můj pane, dost! Kdo se má na to dívat? Vraťte se k sestře.

Lear: Nikdy, Regan. O půlku zkrátila můj doprovod. Zhlížela na mne. Hadím jazykem

uštkla mě do srdce. Ať celý sklad nebeské pomsty padne na její nevděčnou hlavu! Zchromte, náказы, v ní mladé kosti! Ať přecet', skelevité pesky, vnikněte svým ohněm do jejích očí.

Cornwall: — Hanba, pane, fuj!

Lear: — Vy hbité, její zpupné oči jí sežehněte! Páry z močálů, tažené mocným sluncem, zahalte ji a její krásu zpuchýrujte!

Regan: Ó bohové! To budete přát mě, až na vás přijde vztek.

Lear: Ne, Regan, tebe neprokleju nikdy. Tvá jemná povaha té nevydá všane surovostem. Její oči žhnou; tvé těší, nepálí. Ty nejsi s to kalit mi radost, ztenčít doprovod, krátit mi dýchod, prudce odmlouvat a, vrehol všeho, zatarasit dveře mně před nosem. Víš líp, co obnáší pokrevní svazek, úcta k rodičům, projevy uznání a vděčnosti. Tys nezapomněla, že půlku říše jsem ti dal věnem.

Regan: Milý pane, k věci.

Lear: Kdo mi dal posla do klády? Kdo zostudil mi sluhu?

(Troubení za scénou)

Cornwall: Kdo je to?

Regan: To bude sestra. V dopise nám psala, že brzy přijede.

(Vystoupí Oswald)

_____ Tvá paní je tu?

Lear: To je ten slouha, co naparuje z vrtkavé milosti té, které slouží. Holomku, táhni!

Cornwall: Prosim, Výsosti?

Lear: Kdo zhanobil mi sluhu? Doufám, Regan, že ty nevíš. Kdo to je?

(Vystoupí Goneril)

Bohové, ctíte-li poslušnost, mou věc teď vemte za svou! Přidejte se ke mně! Není ti hanba, hledět na ten vous? Pryč, zmetku! Ó, Regan, ty ji bereš za ruku?

Goneril: A proč by nebrala? Jsem zločinec? Není vše zločin, co tak nazývá stařecký nerozum.

Lear: Jsi příliš tuhá, hrudi! Vydržíš? Jak se dostal do klády můj člověk?

Cornwall: Na můj rozkaz. Řádil tak, že zasloužil by horší poctu.

Lear: Vy!

Regan: Svou slabost, otče, vemte na vědomí. Jestli se vrátíte a zůstanete s polovinou svých lidí u sestry, na druhý měsíc přijďte zase k nám. Teď nejsem doma; nemám prostředky, jak bych vás přiměřeně uhostila.

Lear: Mám se k ní vrátit? S padesáti lidmi? Radši se zřeknu všeho přístřeší,

pustím se do zápasu s nepohodou, s vlkem a se sýčkem se spřátelím, sužován hlady!
Mám se vrátit k ní? To bych moh taky zajít k Francouzi, který si nejmladší vzal bez
věna, poklesnout před ním a jak štítonoš žadonit o důchod! Vrátit se k ní? To mě spíš
přemluví, abych nádeničil tady té čeledi!

Goneril: — Jak je libo, pane.

Lear: Prosím tě, dcero, nechtěj, ať se zblázním! Nebudu obtěžovat; sbohem, dítě. Víckrát se
neshledáme nesejdeme, nespátíme. Přesto jsi moje tělo, krev, má dcera, či nebo spíše
choroba v mém těle, k níž se musím hlásit jako k vlastní. Jsi vřed, morová hlíza,
podebraný nežit mé kalné krve. Nebudu tě plísnit. Nevolám hanbu: nechávám jí čas.
Neprosím hromovládce o blesky a neudám tě nejvyššímu soudci. Jestli to svedeš,
naprav se, máš čas. Jsem trpělivý. Mohu zatím zůstat s Regan. Já se svou stovkou lidí.

Regan: Ne tak docela. To snad ani ne. Já jsem vás nečekala. Nemohu vás jen tak
přijmout. Poslechněte sestru! Kdo vaše vášně chladně posoudí, řekne si prostě, že jste
starý, takže — však ona ví, co dělá.

Lear: — Myslíš ty?

Regan: — Troufám si přisvědčit. Je padesát snad málo? K čemu by vám bylo i víc?
Vlastně i tolik! Náklady i hrozbou Jsou beztak na obtíž. Jak v jednom domě, pod
dvěma pány, může tolik lidí žít v míru? Těžko, skorem vyloučeno.

Goneril: — Proč byste, pane, nevyužil úsluh jejího služebnictva, nebo mého?

Regan: — Proč ne, můj pane? Když vám neposlouží, víme, jak na ně. Přijdete-li ke mně,
prosím vás, přiveďte jen dvacet pět. Tuším teď nebezpečí; tak jich víc nevezmu na byt
ani na vědomí.

Lear: Já vám dal vše —

Regan: A taky v pravý čas.

Lear: — Své poručníky jsem z vás nadělal, jen jistý počet jsem si vyhradil Jako svůj
přívod. Že smím k tobě přijít jen s pětadvaceti? Tos řekla. Regan?

Regan: — A řeknu znova; víc jich nevezmu.

Lear: — Nehandluj o potřebu. I ten žebrák má ve své bídě pořád něco navíc. Děj
přírodě, jen co má zapotřebí, a člověk zlevní na zvíře. Jsi dáma, kdyby se teple oblékat
byl přepych — příroda nepotřebuje tvůj šat, vždyť sotva hřeje. Pravá potřeba —
Trpělivost, bozi, tu mám zapotřebí! — tady mě máte, ubohého staree, můj věk i žal se
naplnil, a bídě! Jestli jste srdce těch deer poštváli na jejich otce, nešid' tě tak, abych
se hrbil! Urozeným hněvem mě prodechněte, ať žádná ženská kapka mi nepotřísná
mužnou tvář! Ne, zrůdy, já se chci pomstít na vás na obou, až celý svět! — chci provést

věci, sám nevím jaké, ale budou to hotové hrůzy bude to hotová hrůza, čekáš na můj pláč? Ne, plakat nebudu. Mám dobrý důvod k pláči,

(Zdáli slyšet bouři)

tohle srdce svět se však dřív na kousíčky rozletí, než zapláču. Ó, Blázne! Zešílím!

(Odejde Lear, Gloster, Kent a Blázen)

Cornwall: — Pojd' me se schovat. Bude bouřka.

Regan: — Ten dům je malý. Ani by se sem se svými lidmi nevešel.

Goneril: — Rozčílil se; může si za to sám. Doplatí na svou hloupost.

Regan: — Pokud jde o něj, vždy ho ráda přijmu. Ale jen samotného.

Goneril: — Moje řeč. Kdepak je hrabě Gloster?

Cornwall: — Šel starce vyprovodit. Už je tu.

(Vrátí se Gloster)

Gloster: — Král zuří.

Cornwall: — Kam máš naměřeno?

Gloster: — Poroučí sedlat; ale kam, to nevím.

Cornwall: — Nejlíp ho nechat. Prosedí si svou.

Goneril: — Jenom ho nežádejte neproste, aby tu zůstal!

Gloster: — Je noc, a burácí už chladný víchř! Stmívá se, chladné vichry burácejí a Na míle kolem nenajde se sotva keř!

Regan: — Ó, pane, umínění lidé musí učit se z ran, které si způsobí. Zavřete všude. Jeho zoufalci by snadno mohli k něčemu ho poštvat. Je rozumně mít z toho strach.

Cornwall: — Zavřete všude, pane. Noc je zlá, dobře nám radíš: pojd' me před bouří.

Regan: — Zavřete brány. Zavřete brány.

Goneril: — Zavřete brány!

Regan: — Zavřete brány.

Goneril: — Zavřete brány!

Regan: — Zavřete brány.

Goneril: — Zavřete brány!

Regan: Zavřete brány.

Goneril: Zavřete brány!

Regan: Zavřete brány.

Goneril: Zavřete brány!

Regan: Zavřete brány.

Goneril: Zavřete brány!

Regan: Zavřete brány.

Goneril: Zavřete brány!

Regan: Zavřete brány.

Goneril: Zavřete brány!

(Odejdou)

Král Lear
(třetí dějství, OBRAZ I.)

(Bouře. Setkají se Kent a Šlechtic)

Kent: ——— Kdo tam, krom nepohody?

Šlechtic: ——— Člověk jak ona vyvedený z míry.

Kent: ——— Vás znám. Co dělá král?

Šlechtic: ——— Zápolí s divokými živly. Poroučí větru, aby zem svál do vln nebo ji vzdutou vodou zaplavil, ať už je konec. Rve si bílé vlasy a vzteklý vítr ve své slepotě ještě je škube a obrací v nic. Ve svém malém lidském světě přebouřit chce srážky dešťů s vichřicí. Tu noc, kdy i zlá medvědice zůstala by v doupěti, kdy lev i lačný vlk chrání si kožich, pobíhá jen tak a sází vše, co má.

Kent: ——— Je někdo s ním?

Šlechtic: ——— Jen blázen, a snaží se přezertovat bolesti jeho srdce.

Kent: — Pane, znám vás, a tak se odvážím vám svěřit věc, která je vážná. Mezi Albanym a Cornwalllem je rozkol, třebaš chytře ho oba zastírají. U obou jsou lidé — jako u všech vladařů — naoko ve službách, ve skutečnosti však vyzvědači, kteří Francii dávají o nás zprávy. O rozmíškách o sporech vévodů; jak přitáhli starého krále tvrdou uzdou, či o věcech, jež vězí hlouběji, a tyhle je snad pouze lemují —
Pravda však je, že z Francie jde vojsko na toto rozvrácené království, a chytře těží z naší nedbalosti: zčásti už kotví v našich přístavech, jen vlajky rozvinout. Teď ale k vám: když dáte na mne a hned pospíšíte do Doveru, najdete tam někoho, kdo za zprávy, jak zručně, k zešílení trápili krále, poděkuje. Jsem šlechtic rodem i svou výchovou. Jelikož něco vím a něco jsem se doslech, nabízím tuto službu vám.

Šlechtic: ——— Poslouchal bych vás dál.

Kent: — Ne, zatím ne. Na důkaz, že jsem víc, než vypadám, vemte si to, co najdete v tom váčku. Ten prsten ukážete Cordelii — jestli ji spatříte, oč nemám strach. Ona vám vysvětlí, kdo je ten člověk, dosud vám neznámý. Fuj, hrozná bouřka! Jdu hledat krále.

Šlechtic: ——— Tisknu vám ruku. Víc mi neřeknete?

Kent: — Pár slůvek, ale velmi podstatných. Až najdem krále. Běžte prosím tam, já se dám tudy. Kdo ho najde dřív, zavolá druhého.

(Rozejdou se)

(Jednání třetí, OBRAZ II)

(Vystoupí Lear a Blázen)

Lear: Duj, větře vichře, až ti prasknou potrhej si tváře! Zuř! Vy přivaly a smrště, tryskejte, až zatopíte věže po špice! Vy sirné ohně, nad myšlenku mrštné hbité jako nápad, předzvěsti rozštípených dubisek, mou bílou hlavu popalte! Ty, hrome, udeř a zplošti tlustou oblost země! Přírodě rozbij kadluby, znič sémě, z něhož se pěstí člověk nevděčník!

Blázen: Ach! Jejda, strejčku, radši... radši mazat med kolem huby uvnitř, před střechou než se mazat blátem venku. Honem dovnitř, strejčku, a popros dcery o požehnání. Tahle noc nemá slitování s chytráky ani s blázny.

Lear: Hřmi od plic! Praskej, ohni, srš! Tryskej, A dešti lej! Déšť, vítr, oheň nejsou moje dcery. Vás, živly, z nevlídnosti neviním. Vám nerozdal jsem říši, nenazýval vás dětmi; vy mi nejste dlužní. Jen se vyzuřte. Zde stojím, jsem váš otrok: ubohý, chabý, odmrštěný stařec. Stejně jste podlízaví náhončí, když po boku dvou zhoubných deer z té výše vedete válku proti této hlavě, tak staré a tak bílé. Hanba, fuj!

Blázen: Kdo má nějakou díru, kam může schovat hlavu hlavičku, není hlava dřevá.

~~Když poklopec chce díрку,
než sežene ji hlava,
vší vyžení si sbírku;
to žebrákům se stává.
Kdo pro své palce toká
a srdci nechá šlapat,
pro samá kuří oka
hned obrečí ten nápad.~~

Have more than thou showest,
speak less than thou owest,
lend less than thou owest,
ride more than thou goest,
set less than thou trowest,
learn more than thou throwest,
Leave thy drink and thy whore,
and keep in-a-door,

and thou shalt have more
than two tens to a score.

Bravo!

Ještě se nenarodila pěkná ženská, aby se nepitvořila před zrcadlem.

Lear: Ne, budu učiněná trpělivost. Neřeknu nic. **Budu učiněná trpělivost. I will say nothing.**

(Vystoupí Kent)

Kent: ~~———— Kdo tam?~~

Blázen: ~~———— Ale, milost a poklopec — chytrák a blázen.~~

Kent: ~~Jste tady, Výsosti? I nočním tvorům se noc jak tahle protiví. Hněv nebes děsí i divou zvěř a nutí ji setrvat ve svých děřech. Co jsem živ, na tolik blýskavice a hromobití, na tolik stonů běsnícího víchru si nevzpomínám. Člověk nesnese tu hrůzu a ten strach.~~

Lear: ~~Nech velké bohy; jen ať si v hrozné činěnici najdou své nepřátele! Chvěj se, ničemo, jenž skrýváš zločin, který spravedlnost nemohla zmrskat! Schovej se, ty ruko krvavá, křivopřísežná i smilná, naoko etnostná; lumpe, teď se třes, který jsi licoměrně ukládal o lidský život! Nakupené viny, šalebnou slupku strhněte a řvěte k těm hrozným soudcům „milost“! Proti mně se více hřešilo, než sám jsem hřešil.~~

Kent: ~~Jste prostovlasý, pane; blízko je tu chatrč: v bouři lepší nežli nic. Počkejte tam. Já zatím zajdu do hradu - tvrdšímu, než je kámen jeho zdi — kam před chvílkou mi odepřeli vstup, když jsem se po vás ptal. Snad a vynutím tam trochu slitování si drobet laskavostí.~~

Lear: ~~Rozum se mi kalí. Pojd', chlapče. Jak je, chlapče? Je ti zima? Mně je. Kde je ta sláma, kamaráde? Nouze je velká kouzelnice: umí i smetí pozlatit. Kde máš tu hajdu, kamaráde? **Nouze je velká kouzelnice: umí i smetí pozlatit. Kde máš tu hajdu?**~~
~~Blázinku ubohá, mám v srdci koutek, v kterém je mí tě líto.~~

Blázen: ~~Ten kdo má vtipu za nehet —
když prší, tak si vejská —
nesmí se mračit na ten svět,
i když se denně blejská.~~

Lear: ~~———— Máš pravdu, chlapče. Zaved' nás k té chatrči.~~

(Odejdou Lear a Kent)

Blázen: Tahle noc by i děvku zchladila. Než odejdu, řeknu vám proroctví:

Až kněží budou slovy oplývat,
až sládek vodou zkazí vzácny slad,
až krejčího bude učít vyučí každá dáma,
až pálit bude se jen za holkama,
až soudeci budou soudit jako bůh
a chudý rytíř nebude mít dluh,
až pomlouvačům vyschne jejich slina
a kapsářova ruka bude líná,
až lichvář veřejně sečte své mince
a děvky budou stavět chudobince,
to se pak naše Anglie
velkého zmatku dožije.
až soudci budou soudit jako bůh
a chudý rytíř nebude mít dluh,
až pomlouvačům vyschne jejich slina
a kapsářova ruka bude líná,
až lichvář veřejně sečte své mince
a děvky budou stavět chudobince.
Pak přijde čas, ach ouvej, ou,
že choditi se bude po nohou.

Tohle bude Merlin teprve prorokovat Merlin: já totiž žiju dávno před ním.

(Odejde)

(Vystoupí Gloster a Edmund se světly)

Gloster: — Bože, bože! Tohle nelidské jednání se mi vůbec nelíbí, Edmunde! Když jsem je prosil o dovolení, abych mu mohl přispět, ve vlastním domě ze mne udělali otroka! Pod trestem věčné nemilosti mi zakázali o něm hovořit, prosit za něho nebo ho nějak podporovat.

Edmund: — Nelidské, přímo bestiální!

Gloster: — Pozor, ani muk! Mezi vévody je rozkol! A chystají se horší věci! Dnes večer jsem dostal dopis, je nebezpečné o něm mluvit, mám ho v pokoji pod zámkem. Ta

příkoří, co teď král snáší, budou pomstěna vrchovatě; část jistých vojsk je už v zemi; musíme držet s králem. Najdu ho a potají mu vypomohu. Ty jdi a zabav vévodu, ať si mého milosrdenství nevšimne. Kdyby se po mně sháněl, tak je mi špatně a šel jsem si lehnout. I kdybych měl kvůli tomu umřít – jakože nic menšího mi nehrozí – královi, mému starému pánu se pomoct musí. Divné věci se chystají, Edmunde. Prosím tě, dávej pozor!

(Odejde)

Edmund: — O té tvé zakázané laskavosti se Cornwall doví; o dopisu též. Tak pěknou zásluhou si získám vše, co otec ztratí: mňh mi nedají. Mladí jdou vpřed, když staří padají.

(Odejde)

(Jedná třetí, OBRAZ IV.)

(Vystoupí Lear, Kent a Blázen)

Kent: — Jsme, můj pane, na místě, jen jděte dál! Pod širým nebem je noc příliš drsná, aby ji člověk snesl.

(Bouře trvá)

Lear: — Nech mě být!

Kent: — Sem, pane!

Lear: — Má mně už puknout srdce?

Kent: — Radši ať pukne mně. Jen jděte dál!

Lear: — Tobě se zdá ažaž, že tahle bouře nám zmáchá kůži. To si říkáš ty. Ale kde rádí větší choroba, menší se nedbá. Medvěd by tě prohnal, kdyby tě však zaháněl do moře, to bys mu čelil. Tam kde duch je volný, tělo je citlivé. Bouře v mé duši však zbavuje mé smysly všeho citu až na jeden, jenž tepe — nevděk dětí! Jako by tahle ústa rafla ruku, že podává jim jídlo! Ztrestám je! Ne, plakat nebudu. V takovou noc mě vyhnat ven? Ať leje; já to snesu. V takovou noc jak ta? Ó Regan, Goneril! Vlastního otce, který rozdal vše — Tudy bych došel k šílenství; tak zpět; už o tom dost.

Kent: — Můj pane, jděte dál!

Lear: — Jen tam jdi ty, a odpočin si sám. Bouře mi aspoň nedovolí myslet na to, co bolí víc. Já přijdu pak. Jdi, chlapče, napřed. Nouze bezdomá — Jdi. Já se pomodlím a půjdu spát.

(Blázen odejde)

Chudáci nazí, ať jste kdekoli, a snášet musíte té bouře bič -jak nalačno a s hlavou bezdomou, v děravých cárech ochráníte se v takovém nečase? Aeh, příliš málo jsem na to dbal! Přepychu, vem si lék! Hleď pocítit, co cítí chudáci, abys jim setřásl svůj nadbytek a nebe předved v lepším světle!

(mezitím promítnuto na scénu: „Vše, co se děje, už bylo pojmenováno, dávno je známo, jak na tom člověk je.“ Citát z Bible (Starý zákon, kniha Kazatel, kapitola 6 – Duše zůstává hladová)

(Vystoupí Edgar a Blázen)

Edgar: Půldruhéhá sáhu, půldruhá sáhu! Chudáček Tom!

Blázen: Prosím tě, strejčku, Nechod' tam, strejčku, je tam strašidlo! Pomoe! Pomoe!

Kent: — Podej mi ruku! Kdo je tam?

Blázen: — Strašidlo, strašidlo! A že prý se jmenuje chudáček Tom.

Kent: — Kdo jsi, co si tam žbrbláš ve slámě? Pojd' ven!

Edgar: Marš pryč! Zlý duch jde za mnou! Trnitým hložíím profukuje. Hu! Jdi Běž do peřin se zahřát.

Lear: — Všecko jsi dal svým dcerám? A tak jsi dopad?

Edgar: Kdo dá almužnu chudáku Tomovi? Kdo podaruje chudáka Toma? Kterého zlý duch vlácel ohněm i plamenem, brodem i vírem, bažinou i močálem? Který mu nože líčil nože pod polštář, oprátky na pavlač a k míse krysí jed? Kterého pýchou, naplnil, že na hnědáku klusákovi lávky jako dlaň široké přejížděl a vlastní stín co zrádce stíhal? Jen ať máš všech pět pohromadě! Tom se třese. Dddd! Aby ses před vichrem, hvězdnou čaromocí jakož i před nákazou chránil! Dejte almužnu chudáka Tomovi, Kdo dá almužnu chudáku Tomovi, kterého zlý duch trápí? Už jsem ho moh mít, a zas, a tedy zas, a zas, a zas, a zas, a zas, a zas, a zas!

Lear: — Že vlastní dcery ho tak zřídily? A nemohl sis nechat nic? Všechno jsi jim dal?

Blázen: — Kdepak, jedno prostěradlo si nechal, jinak bychom se všichni styděli.

Lear: At' všecek mor, jenž co visí v povětrí nad lidskou vinou, udeří navštíví tvé dcery!

Kent: On žádné nemá dcery nemá, pane.

Lear: Lžeš, zrádče! Nic by neponížilo člověka tak, jak nelaskavé dcery. Že zavržení otcové také zřídí své vlastní tělo, bude asi zvykem. Správně se je trestají! Vždyť počalo ty pelikání dcery.

Edgar: Pelipták sed na Peliptačí vrch. Kšá, kšá, huš, huš!

Blázen: Tahle sychravá noc z nás všech nadělá blázny a šilence.

Edgar: Zlého ducha se střež! Svě rodiče poslouchej; ve slově buď stálý spravedlivý, neklej; s chotí bližního svého neobcuj; své srdce marnivosti nezaprodej. Tom se třese.

Lear: Co jsi byl zač?

Edgar: Posluha, zpupný na srdeci i na duchu. Vlasy jsem si kadeřil, důkazy přízně své milé vystavoval na odív, chtiči jejího srdce posluhoval a temného skutku se s ní dopouštěl. Co slov jsem znal, tolik i přísah, a tváří v tvář milým nebesům jsem je rušil; v myšlenkách na chtič jsem usínal a ke chtiči se probouzel. Víno jsem miloval kostky zbožňoval a v ženských Turka předěvkařil: byl jsem falešného srdce, lehkého sluchu a krvavých rukou; líný jak vepř, zlodějský jak liška, lačný jak vlk, vzteklý jak pes, dravý jak lev. Nenech se svézt vrzáním botek ani šustotem hedvábí a nevydej své ubohé srdce napospas; nepouštěj nohu do hampejzu, ruku pod spodničku, pero do knihy lichvářovy, a zlému duchu se postav. Trnitým hlozím pořád tiše profukuje, fi, jup, jak se to rýmuje. Matýsku, kamaráde, maž! At' jde zas dál.

(Bouře trvá)

Lear: Líp bylo by ti v hrobě, než nezahaleným tělem čelit zuřivosti nebes. Není člověk nic víc než to? Pozorně si ho prohlédněte. Ty nedlužíš bourci hedvábí, dobytku kůži, ovci vlnu, kočce pižmo. Ne... Ha! My tři jsme pokažení; ty jsi věc sama: neuzpůsobený člověk není nic víc než takové ubohé, chabé, holé, dvounohé zvíře jako ty. Pryč, pryč s těmi výpůjčkami! Pojďte, tady mě rozeptejte.

(Vystoupí Gloster s pochodní)

Blázen: Prosím tě, strejčku, uklidni se... ~~taková šeredná noc není dobrá na plavání. Ohýnek v té pustině by byl jak srdce starého smilníka: jedna jiskřička, a tělo jak kus ledu. Podívej! Zrovna jde bludný oheň.~~

Edgar: Tom se třese.

Lear: Tady mě rozepněte.

Blázen: ~~Taková šeredná noc není na plavání.~~

Edgar: Tom se třese.

Lear: Tady mě rozepněte.

Blázen: ~~Ohýnek v té pustině by byl jak srdce starého smilníka.~~

Edgar: Tom se třese.

Lear: Tady mě rozepněte.

Blázen: ~~Jedna jiskřička, a tělo jako kus ledu.~~

Edgar: Tom se třese.

Lear: Tady mě rozepněte.

Blázen: ~~Podívej! Táhle Zrovna jde bludný oheň.~~

Edgar: ~~To je zlý duch Žvandolín. Začne po klekání a obchází až do prvního kuropění. Dělá zákal, šilhavost a zaječí pysk; bílou pšenici kazí plísní a ubohým pozemským červům ubližuje.~~

~~Svatý Vít šel na blata~~

~~potká babu, babata.~~

~~Noční můro, změň se v dým.~~

~~Už ať tě tu nevidím!~~

~~Alou, babo, alou pryč!~~

Kent: ~~———— Jak je vám, milosti?~~

Lear: ~~———— Kdo je to?~~

Kent: ~~———— Kdo tam? Co chcete?~~

Gloster: ~~———— Kdopak jste vy? A jak se jmenujete?~~

Edgar: ~~Chudák Tom, co jí žáby, ropuchy, pulce, ještěrky, ropuchy, pulce a mloky; co v pominutí smyslů, když v něm zlý duch běsní, schlamstne s chuti i kravince, spolýká starou kysu i zcepenělého psa; eo-ze-stojaté vody pije zelený povlak; co ho práskají z jedné vsi do druhé, strkají do klády i do vězení; co mívá tři obleky na sebe a šest košil pod ně,~~

~~koně a meč a koně a panský vzhled,~~

~~a přec už již celých sedm let~~

jen myší, krysí, myší žoužel jed.

Pozor za mnou! Ticho, Smolko! Ticho, d'áblíka!

Gloster: Taková společnost pro Vaši Výsost?

Edgar: Kníže temnoty je náhodou nobl pán! Říkají mu Jmenuje se Modo a Mahu.

Gloster: Tak už se zvrhla naše vlastní krev, že nenávidí toho, kdo ji počal.

Edgar: Tom se třese.

Gloster: Pojd'te! Má povinnost poslušnost se nepodřídí všem tvrdým nařízením vašich dcer. Rozkázaly mi zatarasit dveře a nechat vás zléhoi celou noc napospas. Já si však řekl, že vás vyhledám, zavedu do tepla a ke stolu.

Gloster: Tak se nám zvrhla vlastní krev, že nenávidí toho, kdo ji počal.

Lear: He! Nejdřív si promluvím s tímto filozofem. Odkud se bere hrom?

Kent: Přijměte, pane, jeho nabídku!

Lear: Jen jedno slovo: s tímto thébským učeneem. Jakým se zabýváte problémem?

Edgar: Jak vyvarovati se zlého ducha a jak se zbavit blech.

Lear: Dovolte mi dotaz o samotě.

Kent: Jenom ho, pane, přemluvte, ať jde! Přemlouvejte ho, aby šel, už se mu kalí rozum.

Gloster: Bodejt' ne.

(Bouře trvá)

Dcery ho chtějí zabít. Dobrák Kent to předpověděl - chudák vyhnanec! Říkáš, Říkal si, že král už blázní; řeknu ti, že sám já jsem skoro blázen taky. Měl jsem syna; teď už ho neznám; a ten on mě chtěl zabít však je to včera! Já ho, příteli, miloval jako nikdo.

Řeknu ti, že žalem šílím. Je to hrozná noc! Prosím vás, Milosti –

Lear: Ticho! Ticho, ticho! Ó promiňte! Vznešený Pojd', pojd', pojd'. No pojd'te, pojd'te, vzácný filozofe, půjdeme? Ne, ne, ne! Já svého filosofa nepustím!

Edgar: Tom se třese.

Gloster: Jdi do chatrče, tam se zahřejaš!

Lear: Pojd'me tam všichni!

Kent: Tudy, pane.

Lear: S ním; nevzdám se svého filozofa.

Kent: Radši mu vyhovte. Ať si ho vezme!

Gloster: Vemte ho s sebou.

Kent: — Pojd', chlapče, půjdeš s námi.

Lear: Pojd', **pojď, pojď**, dobrý Aténane!

Gloster: Jen tiše, tiše, pst! **Tichoo!**

Edgar: — Rek Roland přišel k černé věži: zavěřil a hned povídal: Nějaký Angličan tu leží.

(Odejdou)

(Jednání třetí, OBRAZ V.)

(Vystoupí Cornwall a Edmund)

Cornwall: — Pomstím se, ještě než odjedu z jeho domu!

Edmund: — Kdoví jak mě budou lidi odsuzovat, že moje přirozenost takhle ustoupila před věrností! Až se, pane, bojím na to pomyslet!

Cornwall: — Teď teprv chápu, proč ho tvůj bratr chtěl zabít. To nebylo jen tím, že je od přírody zlý. On sám ho k tomu svou špatností ještě popíchl.

Edmund: Jak si ten osud se mnou zahrává. **Tak teď** ještě abych litoval, že mám smysl pro spravedlnost. Tady je ten dopis, o kterém mluvil. Usvědčuje ho z vyzvědačství ve prospěch Francie. Ach bože! **Proč?** Proč musel zradit! A proč jsem **ho musel usvědčit** zrovna já ho odhalit!

Cornwall: — Pojd' se mnou k vévodkyni.

Edmund: — Jestli je pravda, co stojí v tom dopise, budete mít ruce plné práce.

Cornwall: At' je to **pravda, nebo lež**, tak nebo ne, **Edmunde**, ten dopis z tebe udělal **hraběte** na základě toho dopisu jsi hrabětem z Glostru. Zjisti mi, kde je otec, at' ho můžeme zatknout.

Edmund: — Jestli ho najdu, jak zrovna napomáhá králi, ještě jeho podezření přikrmím. Osvědčím i nadále svou věrnost, jakkoli zuřivě se potýká s mou krví.

Cornwall: — Chej ti důvěřovat. A moje přízeň ti otec bohatě vynahradí, uvidíš.

(Odejdou)

(Jednání třetí, OBRAZ VI.)

(Vystoupí Gloster, Lear, Kent, Blázen a Edgar)

Gloster: — Tady vám bude líp než pod širým nebem. Aspoň něco. Vynasnažím se doplnit, co tu k pohodlí schází. Hned zas přijdu.

Kent: — Je tak rozrušený, že mu už rozum selhal docela. Jste hodný. Bohové vám to oplatí!

(Gloster odejde)

Edgar: Frateretto mi volá, že prý Nero rybaří v Černém jezeře. Modli se, neviňátko, a-zlého ducha se chraň.

Blázen: Prosím tě, strejčku, pověz: je šílenec pán nebo kmán?

Lear: Král, král, král!

Blázen: Ba ne. Kmán je to, který má syna pánem. Je šílený, protože nechal syna stát se pánem před ním.

Lear: Kdyby tak tisíc rozžhavených bodců svištělo na ně -

Edgar: Zlý duch mě kouše do zadku.

Blázen: Šílenec je ten, kdo dá na krotkost vlka, zdraví koně, na lásku chlapce nebo přísahu děvky.

Lear: Staniž se. Poženu je před soud všechny. Hned! Učený soudce, ty si sedni sem. Ty, moudrý pane, sem. Co teď, Lišky, co teď?

Edgar: Podívej ho! Podívej ho, jak stojí a civí! Chceš být i před soudem všem na očích paní?

Blázen: Přijď ke mně, Bětko, přes vodu -

Lodka jí teče,

neřekne děvče,

proč na to nemá náladu!

Edgar: Zlý duch pokouší chudáka Toma hlasem slavičím. Hopitanc kručí v Tomově bříše: chtěl by dva slanečky. Neskuč, černý anděly. Nemám ti co dát.

Kent: — Pane! Co stojíte jak omámený? Radši si lehněte sem na podušky.

Lear: Nejdřív chci vidět soud. Ať vstoupí svědkové! Zaujmi místo, muži v taláru. — A-ty, jenž sdílíš břímě soudu s ním, si sedni si vedle. - Ty jsi přísedící, sedni si taky.

Edgar: Sudme spravedlivě.

Zda spíš či bdíš, ovčáčku náš?

Ovce ti zašly do žita.

Když malinko jen zahvzdáš

vlk ti je neschytá.

Vrrou, kočka jak mour.

Lear: Ji předved'te první, to je Goneril. Zde před tímto slavným soudem shromážděním přísahám, že odkopla ubohého krále, svého otce.

Blázen: Předstupte, paní. Jmenujete se Goneril?

Edgar: Tom se třese.

Blázen: Come hither, mistress. Is your name Goneril?

Edgar: Tom se třese.

Lear: To nemůže popřít.

Blázen: Račte odpustit, já vás měl za stoličku.

Lear: Tady To je ta druhá. Její úsklebek vám hlásá, co má v srdci. Držte ji! Meč, zbraně, oheň! Soud je podplacen! Falešný soudce, proč's ji nechal utéct?

Blázen: Come hither, mistress. Is your name Regan?

Edgar: Tom se třese.

Lear: Soud je podplacen! Falešný soudce, proč's ji nechal uprchnout? Otec. Dítě. Otec. Dítě.

Edgar: Abys měl všech pět pohromadě!

Kent: Ach, pane, kde je nyní trpělivost, kterou jste sliboval si zachovat?

Edgar: Příliš mě k němu splavují mé slzy. Kazí mi přetvářku. Tom se třese.

Lear: Psiska i štěňata Blesk, Jup i Švinda, na mne štěkají. Štěňata, psiska, vidíš, Blesk, Jup, i Zrzka, štěkají na mne!

Edgar: Tom po nich hodí hlavou. Bestie, pryč marš!

Černou měj či bílou mordou,

jedovatých zubů hordu,

voříšek či jezevčík, pudl, osel, pitbul,

slídič, španěl, čubka, psík,

kusý měj či dlouhý prut,

však ona ti zajde chuť!

Stačí takhle hodit hlavou,

a už utíkáte – alou!

Dědd! Maž! At' jde zas dál! Přece se - Pojd', obejdeme poutě, jarmarky a posvícení.

Chudáčku Tome, máš prázdnou kapsu.

Lear: At' tedy rozpitvají Regan Goneril rozřezají a zjistí, čím jí to obrůstá srdce.

Najde se v přírodě nějaké vysvětlení, proč srdce tvrdnou? – Vás, pane, přijímám mezi svou stovku mužů. Jenom se mi nelíbí váš oděv. Vy řeknete, že je to perská móda, ale radši se převlékněte!

Edgar: Tom se třese.

Lear: Je nějaký přirozený důvod,-

Edgar: Tom se třese.

Lear: - proč srdce tvrdnou?

Edgar: Tom se třese.

Kent: Tady si, pane, lehněte a spěte.

Lear: Buďte zticha, buďte zticha. Jen žádný hluk, jen žádný hluk. Tak, tak, tak, tak, tak... A zatáhněte závěsy. Tak; tak. Ráno budem večeřet.

Blázen: A já si lehnu půjdu spát v poledne.

(Vrátí se Gloster)

Gloster: Příteli, pojd' sem! Kde je král, můj pán?

Kent: Tady je. Nerušte ho. Pomát se.

Gloster: Prosim tě, vem ho do náruče. Chtějí ho zabít, jak jsem zaslechl. Ulož ho na nosítka, mám je venku, a pospěš k Doveru; tam tě uvítají i ochrání. Tak zvedni svého pána: když zdržíš se půl hodiny, dáš všanc jak jeho, tak i vlastní život. Všech, kteří jsou při něm. Honem, zvedni ho. Ještě tě zaopatřím na cestu. Pojd' za mnou, pojd'.

Kent: Zmořené tělo spí. Ten spánek moh by ještě zahojit tvé prasklé smysly. Když nebude líp, těžko je léčit. Pomoz mi nést pána! Přece tu nezůstaneš.

Gloster: Pojd' me pryč!

(Odejdou Kent, Gloster a Blázen, odnášejíce Leara)

Edgar: Když trpí někdo lepší, než jsme my, smiřujem se se svými bolestmi. Kdo trpí sám, ten trpí nejvíce, když kolem vidí lidí bavit se. Strasti se nesou málem vesele, když žal má druha, nouze přítele. Jak snesitelná bolest zdá se mi, když král i já jsme stejně těžce zkoušeni: on dětmi, a já otcem! Tome, dá! Slyš velký šum, a dřív se neodhal, slyš velký šum, a dřív se neodhal, až klamný názor, co tě pošpinil, sám napravíš, aby ses očistil, očistil, očistil. Dneska ať hlavně zachrání se král! Schovej se, schovej!

(Odejde)

(Dějství třetí, OBRAZ VII.)

(Vystoupí Cornwell, Regan, Goneril, Edmund a sloužící)

Cornwall: Rychle se vraťte ke svému panu manželovi. Ukažte mu ten dopis: francouzská armáda se vylodila.— Předved'te zrádce Glostra!

Regan: Rovnou ho pověste!

Goneril: Oči mu vydloubajte!

Cornwall: — To, už nechte na mém rozhořčení. Edmunde, doprovod'te naši sestru. Pomsta, kterou musíme vykonat na vašem zrádném otcí, není vhodná pro váš zrak. Až dorazíte, řekněte vevodovi, ať se okamžitě chystá do pole. O nás to platí taky. Spojení budeme udržovat jízdními posly. Sbohem, drahá sestro; sbohem, hrabě z Glostru!

(Vystoupí Oswald)

Tak co! Kde je král?

Oswald: — Lord z Glostru už ho odtud vypravil. Pět nebo šestatřicet jeho jezdců pátralo po něm. U brány ho vzali a ještě s několika dalšími vezou ho k Doveru, kde údajně mají přátelská vojska. Cornwall: — Koně pro tvou paní!

Goneril: — Sbohem, milý pane. Sbohem sestro.

Cornwall: — Edmunde, sbohem.

(Odejde Goneril, Edmund a Oswald)

Sem s tím zrádcem Glostrem! V poutech jak zloděje ho předved'te! Na hrdle potrestat ho nemůžem bez soudu. Proto dáme průchod hněvu takovým způsobem, který lze vytknout, ale ne vyloučit. Už vedou zrádce?

(Je přiveden Gloster)

Regan: — Nevděčná liška! Je to on!

Cornwall: Svažte mu pracky!

Gloster: Milosti, co mi chcete? Přátelé, jste moji hosté! Co mě trápíte!

Cornwall: — Povídám, svázat!

Regan?: — Pevně! Sprostý zrádce!

Gloster: — To nejsem, nelítostná paní.

Cornwall: — Přivaž ho k židli! Lotře, uvidíš—

Gloster: — Laskaví bohové! Jak je to podlé, trhat mi vousy!

Regan: — Tak bílé, a tak zrádeovské!

Gloster: — Zlá paní, ty vousy, které mi rveš, ožijí a budou žalovat. Jste u mne hosty. Tvář hostitele rukou lupiče nepěli byste plení. Co mi chcete?

Cornwall: — Tak honem; co vám psali z Francie?

Regan: — A věčně: beztak známe pravdu.

Cornwall: — Jaké jsou vaše styky se zrádci, co se k nám vylodili?

Regan: — Ke komu jsi poslal bláznivého krále? Mluv!

Gloster: — Dostal jsem dopis s neurčitou zprávou od muže, který stojí mimo, ne proti vám.

Cornwall: — Je zchytralý!

Regan? — A lže!

Cornwall: — Kam's poslal krále?

Gloster: — Do Doveru.

Regan: — Proč do Doveru? Tys neslyšel; že trestem—

Cornwell: — Proč do Deveru? Ať ne to odpoví!

Gloster: — Jsem v železech, a musím čelit smečce.

Regan: — Proč do Doveru?

Gloster: — Nechtěl jsem vidět, jak tvé kruté nehty vyrvou mu oči! Ani jak tvá sestra hrouží své kančí kly do jeho těla! V pekelné bouři, kterou jeho hlava musela snášet, samo moře málem se vzdemulo a zhaslo hvězdné ohně. Ten chudák pomáhal zem ještě skrápět. Kdyby v ten nečas vlk vyl u tvých vrat; měla jsi říci: „Vrátný, otevři!“ Krutost se odpisuje **zapomíná**, ale pomstu na těchto dětech ještě uvidím!

Cornwell: — Nic neuvidíš. Držte mi tu židli!

Gloster: — Jestli se někdo chcete dožít stáří; pojd'te mi na pomoc! Jsi. krutý! Boží!

Regan: Ven s druhým, ať se nenaparuje!

Cornwall: — Uvidíš pomstu—

První sloužící: Pane zadržte! Od malička jsem u vás ve službách; nikdy jsem vám však neposloužil líp než teď, když prosím — zadržte!

Regan: Ty pse! **Ven, hnusný rosole!**

První sloužící: Kdybyste měla vousy na bradě; já bych vás za ně chyt!

Regan: Co povídáš?

Cornwall: — Můj slouha!

První sloužící: Jen zkuste šermovat, když máte vztek!

Regan: — Dej mi svůj meč! Ten křupan, jak si troufá!

(Vezme meč a zezadu ho probodne)

První sloužící: Mám ji! Vy, pane, ještě spatříte svým jedním okem, jak dopadne on.

(Zemře)

Cornwall: — Nic nespátí! Ven, hnusný rosole! Kdepak máš teď svůj lesk?

Gloster: — Jen tma a tíseň. Kde Jsi, Edmunde? Hleď všechny jiskry citu rozdmýchat, ať odplatí tu hrůzu! Rozdmýchej všechny jiskry svého citu, ať odplatí ten hrůzný čin.

Regan: Táhní, Ven, zrádče! Voláš si toho, kdo tě nenávidí. To on nám odhalil tvou zradu. Sám je příliš dobrý, než aby se tě ujel.

Gloster: Já blázen! Pak jsem křivdil Edgarovi! Mně, nebe, odpusť; jemu požehnej!

Regan: Strčte ho ze bránu, ať vyčichá si cestu k do Doveru!

(Jeden sloužící odejde s Glostrem)

— Pane, jak vám je?

Cornwall: — Jsem poraněný. Pojdte se mnou, paní. Slepouna vyžeňte, a toho slouhu vyhodte na hnůj. Regan, krvácím; přišlo to nevhod. Podejte mi ruku.

(Odejde Cornwall a Regan)

Druhý sloužící: — Proved bych nevím co, jen aby on to přežil.

Třetí sloužící: Když bude žít dlouho ta, a nakonec ji skosí běžná smrt, zvlčí se všechny ženské.

Druhý sloužící: — Pojd' za hrabětem. Najdem žebráka, ten ať ho vede. S jeho blázněním projde mu všechno.

Třetí sloužící: Jdi sám. Jdu pro bílek a trochu lnu na jeho ránu. Bůh mu pomáhej!

(Odejdou)

Král Lear
(čtvrté dějství, OBRAZ I.)

(Vystoupí Edgar)

Edgar: Líp takhle vědět, že je nejhůře, než nalhávat si, že není tak zle. Kdo klesl v neštěstí na samo dno, má naději a nemá proč se bát. K pláči je změna, když je nejlépe. To nejhůřší se mění s úsměvem. Tak tedy vítej, prázdné povětrí! Ten chudák, kterého jsi odralo, není ti pranic dlužen. Kdo to jde?

(Vystoupí Gloster provázen Starcem)

Otec, veden jak žebrák? Světe, světe! Nebýt tvých protivných a divných změn, život by stárnout odmítal.

Stařec: ——— Milosti, u vás a u pana otce jsem nájemcem už osmdesát let!

Gloster: ——— Jdi, seber se a běž už, příteli! Mně nepomůžeš, sobě ublížíš.

Stařec: ——— Vždyť nevidíte na cestu!

Gloster: Když žádnou nemám, nemusím mít oči. Zakop jsem, když jsem viděl. V plné síle se často zleniví, a co nám chybí, zatímco neduh, nám někdy prospívá prospěje. Ach, Edgare, oběti vzteku klamaného otce - kdybych tak moh' tě ještě nahmatat, řek bych, že mám zas oči! Jestli tě jednou ještě nahmatám, řeknu, že vrátil se mi zrak.

Stařec: Kdo je tam?

Edgar: Kdo může říct, „jsem na tom nejhůř“, bozi? Jsem na tom hůř než dřív.

Stařec: Chudák Tom.

Edgar: Může být ještě hůře. Není nejhůř, když člověk může říct: „Je nejhůř teď.“

Stařec: Kampak jdeš, chlapče?

Gloster: ——— Je to Žebrák?

Stařec: ——— Blázen a žebrák.

Gloster: ——— Kus rozumu mít musí, když je žebrák. Takový chudák mně v té bouři včera vnuk' pomyšlení, jaký červ je člověk. Syna jsem potom vzpomněl, třebaš tehdy ne právě přátelsky. Ted' vím už víc: Jsme bohům něco jako mouchy klukům: vraždí nás pro zábavu.

Edgar: Je to tak? Ošklivá role, k soužení hrát blázna — druhým i sobě na vztek. — Naděl pánbůh!

Gloster: ——— Je to ten naháč?

Stařec: ——— Ano, pane, je.

Gloster: — Tak jdi už! Kdybys nás pak mohl dohnat, tak míli nebo dvě na cestě k Doveru, udělej mi to kvůli! Přines něco na tuhle nahou duši, kterou chei poprosit o doprovod.

Stařec: — Vždyť je blázen!

Gloster: — Tak to dnes chodí: blázni vedou slepce. Udělej, oč tě prosím, či co chceš.

Hlavně už jdi.

Stařec: — Šaty, co nosím o svátek, mu dám, ať mě to stojí, co chce!

(Odejde)

Gloster: Ty, naháčku —

Edgar: Tom se mae třese. — Už to nesvedu.

Gloster: Chlapče, pojď sem!

Edgar: A musím. — Tvoje oči krvácejí!

Gloster: Znáš cestu do Doveru?

Edgar: Přes plot, i brankou, koňmo i pěšky. Chudáka Toma vyděsili, až se mu rozum poplet. Chraň se, synu. Dobrého člověka, před zlým duchem! Pět čertů najednou měl v sobě chudák Tom. Chlapičáka, který znamená chtíč, Hopitytance, vládce němoty, Muhu, co krade, Modu, co vraždí, Tintilivantila, co culí se a šklíbí a co teď posed komorné a panské. Takže se, milostpane, chraň!

Gloster: Na, vem si měšec! Dostals tolik ran, že už jsi otrlý. Ať moje bída je tvoje štěstí. Nebe, jen tak dál! Ať člověk rozkoše a obžerství, co tvůj řád znásilnil a nechce vidět, protože nemá cit, hned pocítí tvou moc! Dělbá by měla zničit nadbytek, aby měl každý dost. Znáš Dover?

Edgar: Zním, pane.

Gloster: Visí tam útes, který ze své výše hrozivě shlíží do propastné hloubky. Zaved mě až k samému okraji, a já tvou bídu trochu vyspravím nějakým cenným dárkem. Odtamtud už trefím sám.

Edgar: Tak mi podej mi ruku, žebravý Tom tě povede.

(Odejdou)

(Dějství čtvrté, OBRAZ II.)

(Vystoupí Goneril a Edmund)

Goneril: Jsem doma! Copak že můj dobrák ehoť muž nám nešel naproti?

(Vystoupí Oswald)

Kde je tvůj pán?

Oswald: Je uvnitř, paní. Strašně se nám změnil! Na zprávu o přistání cizích vojsk se usmál; na váš ohlášený návrat mi řekl „Tím hůř“. Když jsem ho informoval o zradě Glostra a jak jeho syn se osvědčil, tak vynadal mi blbců a řekl, že jsem to celé popletl. Co mělo by ho těšit, se mu přičí, a naopak.

Goneril: To vás dál nepozvu. To je ta jeho ovčí přestrašenost! On nepodnikne nic. Ten jeho ovčí strach mu nedovolí vůbec nic podnikat. Než odseknout, radši nic neslyší. O čem jsme cestou jen snili, snad se naplní. Vraťte se zpět k našim, zverbujte a ved'te vojska. Zavedu doma jiný pořádek: kužel dám manželovi. Věrný Oswald bude náš prostředník služebník. Máte-li kuráž pro sebe riskovat, brzy vám vzkážu, jaká mám přání. Tohle noste, pst!, sehněte hlavu. Tenhle polibek měl by ti vehnat krev až do hlavy. Rozumíš? Sbohem!

Edmund: I na smrtelném loži tvůj!

Goneril: Můj Glostre!

(Odejde Edmund)

Oba jsou muži — a přece ten rozdíl! Tobě má žena sloužit! Ten můj blázen jen zabírá mou postel.

Oswald: Jde sem pán!

(Odejde. Vystoupí Albany)

Goneril: Stála jsem za kývnutí!

Albany: Ach, Goneril! Nestojíš za prach, který ostrý vítr žene ti do tváře. Mám z tebe strach. Vždyť život, který popře, z čeho vzešel, se nemůže v svých mezích udržet. To co se odtrhne a oddělí od živné mízy, musí uvadnout a odumřít.

Goneril: Nechte těch hloupých průpovědek!

Albany: Goneril: Moudrost a dobro zlým se zdají se zlé; špína vše špiní. Co s to provedla udělala? Vy tygřice, co jste to provedly?

Regan: Otec, a dobrotivý starý člověk, jemuž i medvěd olízal by dlaň, z vás zešíle! Takové barbarství! Jak vám to moh můj bratr dovolit? Člověk, a vladař! Za co vše mu vděčí! Když nebe rychle nezhmotní svou moc a nezkrátí ty divé přestupníky, pak dojde k tomu,

Goneril a Regan: že lidé budou se žrát navzájem jak mořské obludy.

Goneril: — Ty syrovátko! Jen nastavuješ tváře, skláníš hlavu. Kdepak bys poznal, co jde ještě strpět a kde už ti jde o čest. Jenom blázen cítil by se lumpem, že ho stih trest dřív, než mohl něco provést. Kde máš bubny? V mléčí zemi pochoduje Francouz, v parádní zbroji — div ti nevzal stát — a ty tu sedíš, kážeš a jen řveš: „Co mi to dělá?“

Albani: Pohleď na sebe! Zrůdnost je na ženě snad odpornější než na d'áblovi!

Goneril: Blázne ničemná!

Albany: — **Regan:** Ty zjinačený, pozakrytý tvore, neznetvořuj svou tvář! Kdybych tak moh těm rukám dovolit, co chce má krev! Mají dost síly rvát a oddělit ti od kostí maso. Třeba však jsi d'ábel, chrání tě tvoje ženská podoba.

Goneril: — Vida, jaký jsi chlap — mňau!

(Vystoupí Posel)

Albany: — Co neseš?

Posel: Vévoda Cornwell zemřel, Milosti. Zabil ho sluha, když chtěl vyrazit Glostrovi druhé oko.

Albany: — Glostrovi?

Posel: Vévodův sluha, pohnut soucitem, se tomu protivil a obrátil na svého pána meč. Ten ve vzteku se vrhl na něj a s Regan ho zabil. Přitom však dostal ránu, s kterou pak šel za ním.

Albany: — Přece jen jste nahoře, vy soudcové, že zločiny nás dole tak rychle trestáte! Ubohý Gloster! Ztratil i druhé oko?

Posel: — Obě, obě. Sestra vám píše, paní. Že prý máte obratem odpovědět.

Goneril: — Z jedné strany je mi to vhod. Že však je s ní můj Gloster, a že je vdova, může rozvrátit mé vzdušné zámky i můj život. Jinak to není zlé. — Přečtu a odpovím.

(Odejde)

Albany: — A kde byl Edmund, když ho mučili?

Posel: — Na cestě s milostpaní sem.

Albany: — Zde není.

Posel: — Ne, potkal jsem ho, když se vracel zpět.

Albany: — Ví o té hanebnosti?

Posel: — Ví, vzácný pane. Vždyť ho udal sám, a odjel z domu, aby jejich mstě dal volný průchod.

Albany: — **Regan:** Glostře, budu žít, jen abych ti vzdal dík za věrnost králi a pomstil tvoje oči. Příteli, pojď sem. Řekneš mi vše, co víš.

(Odejdou)

(Jednání čtvrté, OBRAZ III.)

(Vystoupí Kent a Šlechtic)

Kent: — Nevíte, proč se francouzský král tak najednou vrátil domů?

Šlechtic: — Zanechal ve státě nějaké nesrovnalosti, na které se pomyslelo až po jeho odjezdu. Jsou pro říši tak nebezpečné a jde z nich takový strach, že bylo nanejvýš žádoucí, aby se vrátil.

Kent: — Kdo místo něho velí armádě?

Šlechtic: — Maršálek Francie, monsieur La Far.

Kent: — Co vaše dopisy, jestlipak při nich královna dala najevo svůj zármutek?

Šlechtic: — Jistě. Přečetla je v mé přítomnosti občas velká slza skanula jí po něžné tváři. Jak by kralovala svým citům, které chtěly buřičsky kralovat jí.

Kent: — Takže jí pohnuly!

Šlechtic: — Ne k vášni: trpělivost se smutkem přelý se, kdo jí kráslí víc. Znáte když přší a svítí slunce: tak a líp se usmívala v slzách. Pousmání na jejích rtech jako by nevědělo o hostech v očích: ti se loučili jak perly s diamanty. Lítost, zkrátka, byla vzácná ozdoba, jen kdyby všem slušela jak jí.

Kent: — Nic neřekla?

Šlechtic: — Jednou či dvakrát těžce vzdechla „otče!“, jak by to zvedala až od srdce; zvolala Sestry! Sestry! Hanba vám! Tatínku! Kente! Cože? V bouři? V noci? Že není soucit? Potom nářek zvlhl posvátnou vodou, kterou trásla z očí, s pryč se odebrala, aby s žalem zůstala sama.

Kent: — Hvězdy nad námi, ty hvězdy určují, co jsme kdo zač! Týž kmen, týž druh by jinak nemoh vydat tak různý plod. Víc jste s ní nemluvil?

Šlechtic: — Ne.

Kent: — To bylo, než král odejel?

Šlechtic: — Ne, pak.

Kent: — Ubohý Lear je, pane, na místě. Někdy si, v jasné chvíli, vzpomene, proč jsme sem přišli, a pak ani za nic nepustí k sobě deera.

Šlechtic: — Ale proč?

Kent: — Stud mu to nedovolí. Nevlídnost, s kterou ji zbavil svého dobrodiní, dal cizím na pospas a její práva nechal jejím psím sestřám — to ho bodá tak jedovatě, že palčivý stud ho před ní zadržuje.

Šlechtic: — Chudák pán!

Kent: — Co vojska Cornwalla a Albanyho?

Šlechtic: — Prý vyrazila.

Kent: — Teď půjdeme k našemu pánovi. Nechám ho vaší péči. Dobrý důvod mě ještě nějaký čas nechá v skrytu. Až se dám poznat, nebude vám líto, že jsme se seznámili. Prosím vás, už pojd'me!

(Odejdou)

(Jednání čtvrté, OBRAZ IV.)

(Vystoupí Cordélie, lékař a vojáci s bubny a prapory)

Cordélie: — To bude on! Byl viděn, před chvílkou! Šílí jak mořská bouře, propěvuje, ověnčen sprostým pýrem, koukolem, kopřivou, chrpou, svlačcem, vlčím mákem a všeho druhu plevelem, co kazí pšeničný chléb. Ať celá setnina pročešá všecky lány obilí a najde nám ho!

(Odejde důstojník)

Jak mu lidská moudrost navrátí jeho odeizené smysly? Dám za vyléčení všechno, co mám!

Lákař? Je způsob, paní. Přírodní ošetřovatel je klid, který mu právě chybí. Dát mu ho dokáže mnoho bylin, schopných zavřít zardělé oči.

Cordélie: — Svatá tajemství, vy skryté dary země, vzejďte pod zálivkou mých slz a vyhojte dobrého člověka! Už běžte, běžte, ať šílenství mi nerozpustí život, když není čím ho řídit.

(Vystoupí Posel)

Posel: — Zprávy, paní: Jednotky britských vojsk se blíží k nám.

Cordélie: — Dalo se čekat, a jsme připraveni jim čelit. Drahý otče! Kvůli tobě zde stojím. Proto se velký Francouz ustrnul nad mými dotěrnými slzami. Ne etížadostí dali jsme se vést, jen, láskou, láskou, která brání čest. Kež brzy otce spatřím!

(odejdou)

(Jednání čtvrté, OBRAZ V.)

(Vystoupí Regan a Oswald)

Regan: — Bratrova vojska vyrazila?

Oswald: — Ano.

Regan: — On sám je s nimi?

Oswald: — Jenom z donucení. Víc vojákem je vaše sestra.

Regan: — Lord Edmund s vaším pánem nemluvil?

Oswald: — Ne, paní.

Regan: — Copak mu asi sestra píše?

Oswald: — To nevím, paní.

Regan: — Ve vážné věci odtud odejel. Byla to hloupost, Glostra oslepit a nechat naživu.

Kamkoli přijde, šve proti nám. Snad Edmund ze soucitu odjel to jeho temné žití zkrátit a navíc zjistit sílu nepřátel.

Oswald: — Musím jet za ním, paní, s dopisem.

Regan: — Však zítra vyrazíme. Zůstaň s námi, cesty jsou nebezpečné.

Oswald: — Nesmím, paní. Váže mě povinnost k mé velitelce.

Regan: — Proč píše Edmundovi? To jsi nemohl bys vyřídit mu vzkaz ústně? Asi má nějaké - nevím. Prosím tě, Buď tak hodný - nee - dej mi ten dopis otevřít přečíst.

Oswald: — To raděj -

Regan: — Tvá paní nemiluje manžela, tím jsem si jista. Tady posledně Edmunda častovala pohledy a výmluvnými vzdechy. Znáš ji důvěrně.

Oswald: — Já, paní?

Regan: — Nemluví do větru. Ví, jak ji znáš. Proto ti radím, pamatuj si dobře: Můj manžel zemřel. Já jsem s Edmundem už hovořila. Hodí se líp pro mne než pro tvou paní.

Domysli si zbytek. Jestli ho najdeš, dej mu prosím tohle, a až to paní pěkně vyličíš, hezky jí domluv, ať má rozum. Tak sbohem. Kdyby ses doslech o tom slepém zrádci – ten kdo ho vyřídí, má vystaráno.

Oswald: ——— Kéž bych ho potkal, paní: ukázal bych, na čí jsem straně.

Regan: Tak! Sbohem.

(Odejdou)

(Jednání čtvrté, OBRAZ VI.)

(Vystoupí Gloster a Edgar)

Gloster: Kdy dojdeš na vrcholek toho kopce?

Edgar: Už na něj stoupáte. Však je to dřina!

Gloster: Mně se zdá se mi, že země je rovná.

Edgar: Hrozně příkrá. Slyšíte mořský příboj?

Gloster: Neslyším.

Edgar: Musí vás opouštět otupět i další smysly, když zrak už dotrpěl.

Gloster: To bude tím. Zdá se mi, že máš jiný hlas; že mluvíš lépe a rozumněji nežli dřív.

Edgar: To Jste na omylu. Nezměnil jsem se; jen převlékl.

Gloster: Vždyť mluvíš souvisleji.

Edgar: Jen dál! Jsme tady. Stůjte! Děs a závrať člověka jímá člověka z té propastné hloubky! Vrány a kavky na půl cesty dolů zdají se jako brouci; v půli srázu visí tam bylinkář: má hroznou živnost!.. Nezdá se větší, než je jeho hlava. Rybáři na břehu mi připadají jak myši; štíhlá zakotvená loď zmenšena na člun a člun na bójku; ten tu je už sotva vidět. Hukot vln, jak převalují líné oblázky, sem nedolehne. Odvrátím svůj zrak, ať se mi spolu s hlavou nezatočí hlava a nezřítím se.

Gloster: Postav mě tam, kde stojíš.

Edgar: Dejte mi ruku. Teď jste od kraje tak jednu stopu. Za nic pod měsícem bych tu neposkočil!

Gloster: Nedrž mě! Běž! Ať...! Běž! Tady máš další měsíc: je v něm skvost, jímž chudák nezhrdne; ať ti ho boží a víly požehnají! Jdi kus dál a rozluč se. Chej slyšet, jak jdeš pryč.

Edgar: ——— Mějte se dobře, pane.

Gloster: ——— Nápodobně.

Edgar: ——— Proč zahrávám si s jeho zoufalstvím? Abych je vyléčil.

Gloster: ———— Vy mocní bozi! Světa se odřikám a před zrakem vám trpně stříšám svoji velkou trýznň. Kdybych ji ještě snes a neshádal se s vaší velkou vůlí, nezdolní, čadivý knot v mém strouchnivělém žití shořel by celý. Je-li Edgar živ, přejte mu! Sbohem, chlapče.

Edgar: ———— Sbohem, pane.

Edgar: Hodně štěstí, pane!

Gloster: Nápodobně! Tma. Tma. Tma. Všichni odcházejí do tmy. Do prázdna. Do mezihvězdných prostorů. Prázdní do prázdnoty. Obchodní bankéři, kapitáni, znamenití literáti, šlechtí mecenáši, státníci i vládcí, význační státní úředníci, předsedové mnoha výborů. Průmysloví magnáti i drobní... i drobní podnikatelé. Temné je Slunce, Měsíc, gothajský almanach, kurzovní věstník, obchodní adresář a vychladlé jsou smysly. Zmizel motiv jednání. A všichni s nimi odcházíme na ten tichý pohřeb. Na ničí pohřeb, neboť není koho pohřbívat. Své duši řekl jsem: buď klidná a na sebe nech spustit tmu a bude to tma Boží. Jako v divadle, když pohasnou světla a změní se scéna, zaduní kulisy a tma se sune přes tmu a víme, že ten kopec, stromy, výhled do dálky a smělé impozantní průčelí se odvíjejí pryč. Nebo když podzemní vlak stojí dlouho mezi stanicemi a rozproudí se hovor a zas zvolna zmlkne. A vidíš, že za tvářemi se prohlubuje v mysli prázdnota. A zanechává jenom zarůstající děs, že není na co myslet. Nebo když vědomí se při narkóze zachová a není ničeho si vědomo. *(Citováno z básnické sbírky T.S.Eliota Čtyři kvartety (oddíl East Coker))*

(Gloster padne)

Edgar: Co když už představa ho okrade o poklad života, když život sám s krádeží souhlasí? Být tam, kde myslel, měl teď už domyšleno. Žije? Zemřel? - Hej, pane! Příteli! Tak slyšíte? - Takhle moh vážně umřít. Ožívá! - Co vy jste zač?

Gloster: Jdi pryč, a nech mě umřít.

Edgar: Nebýt jen pírkó, babí léto, vzduch, a střemhlav padat tolik sáhů, jak vejce by ses roztrískl. Ty dýcháš, jsi hmotný, zdravý; mluvíš, nekrvácíš. Desítka stěžňů nezměří tu výšku, z které ses řítí kolmo dolů. Ty Žiješ, a to je zázrak. Ještě něee No, tak řekni ještě něco!

Gloster: Tak Kurva spadl jsem, či nebo ne?

Edgar: Z vrcholku křídového útesu. Jen pohleď: na tu dálku skřívánka nespátíš, neuslyšíš. Podívej!

Gloster: ———— Žel, nemám oči. Je bídě odepřeno dobrodiní zkrátit se smrti? Jistá útěcha byla v té šanci útlak oklamat a zmařit jeho vztek.

Edgar: ———— Podej mi ruku! Vstávej! Tak co? Nohy ti slouží? Stojíš!

Gloster: — Až příliš, příliš dobře.

Edgar: — Je to div! Copak to bylo na tom vrcholku, co potom zmizelo?

Gloster: — Nešťastný žebrák.

Edgar: Zezdola se mi zdálo, že má oči jako dva úplňky, na tisíce nosů, vlnivé rohy jako vzduté moře. Byl to zlý duch! Pomysli, člověče, že bozi, kteří dovedou, co člověk má za nemožné, chránili tvůj život.

Gloster: — Už vím. Od této chvíle ponesu své soužení, až samo vzkřikne dost; pak zemřu. To o čem jsi hovořil, já jsem měl za člověka. Často říkal „zlý duch, zlý duch“ a doved mě až tam.

Edgar: Buď dobré mysli. Ale kdo to jde?

(Vystoupí šílený Lear)

Člověk s nejjasnějším rozumem by nikdy se takhle nepostrojil.

Lear: Ne, že razím peníze, za to na mne nemůžou! Jsem přeci král!

Edgar: Žalostný pohled!

Lear: S čím se člověk narodil **kdo narodí**, to mu nikdo nevezme. Verbíři, vyplat' mu služné! Ten chlap drží luk jak strašák na vrány: natáhni ho na délku šípu! Helemese, myš! Tiše, tiše! Kousínek ožehlého sýra na ni stačí. Tady mám rukavici, at si ji zvedne třeba obr. Halapartny sem! Letěl jak šipka, ptáček; rovnou do černého - fjúť! Heslo!

Edgar: Jitrocel.

Lear: Jdi. **Pojd'.**

Gloster: Ten hlas já znám.

Lear: **Ha!** **A heleme se**, Goneril, a s šedivou bradou! Lísali se mi jak psi a velebili mé šediny, ještě než mi vousy narostly. Na všecko, co jsem řek **řikal**, mi kývali „ano“ i „ne“! Ano, i ne: to není dobré bohosloví! Až jednou, když mě smáčel déšť a vítr rozjektal, když na můj rozkaz **ani** hrom se neutišil, **tehdy jsem zavěťřil jsem je prokouk** a zjistil, co jsou zač. ~~Kdepak~~, na jejich slovo není spolehnutí. Řekli mi, že stačím na všechno. Je to lež: na zimmnici jsem krátký.

Gloster: Ten zvláštní hlas mám v paměti: ~~není to~~ **nejsi** král?

Lear: Je, **jsem**, každým coulem král. Když ~~kouknu~~ **mrknu**, všichni poddaní se třesou. Tomu dám milost. Čím ses provinil? **Copak ty si za případ? Cizoložstvím? Smilstvo? Nezemřeš. Za cizoložství umřít? Zemřít kvůli smilstvu? Ne! Nesmysl!** I střízlíček to rád, a zlatá muška smilní se mi před očima. Ať žije kopulace! Glostrův panchart byl k

o~~te~~ na svého otce hodnější než moje dcery z poctivé postele. Ať kvete chťič! Má~~m~~ málo vojáků. Podívej se na tu dámu! Třeba tahle dáma! Tváří se chladná mezi nohama má prý jak sníh, ~~prý~~ seká dobrotu, a vrtí hlavou, když slyší slovo rozkoš. Tchořice, ani statná klisna nemá to tak hroznou chuť. ~~Od pasu dolů jsou to kentauři, nad ním jsou ženské se vším všudy.~~ Nahore jsou to ženské, od pasu dolů kentauři. Co nad pasem, to patří bohům, co pod ním, d'áblovi: ~~to peklo, tma,~~ ta sirnatá jáma - tam to hoří, ~~vše,~~ vaří, páchne, smrdí a stravuje se. Fuj, fuj, fuj! Prodej mi trochu pižma, lékárníku, i v duchu si to musím trochu navonět. Tady máš peníze.

Gloster: Chtěl bych tu ruku políbit!

Lear: Až si ji o~~tr~~. Musím si ji o~~tr~~. Páchno smrtelností.

Gloster: Zničené dílo přírody! I vesmír se takhle opotřebí v nic. Mě znáš?

Lear: Páchno smrtelností.

Gloster: I vesmír se takhle opotřebí v nic. Mě znáš?

Lear: Tvé oči poznávám. Co na mne mrkáš? Mě nenachytáš, slepý amorku, na lásku. Čti tu výzvu! ~~To má sloh!~~ Ta má styl!

Gloster: I kdyby písmo žhnulo, nevidím.

Edgar: Jen o tom slyšet, nevěřil bych. Je to, a srdce mi to rve.

Lear: Čti.

Gloster: Prázdnými důlky?

Lear: Aha! Tak jsme na tom! Hlava slepá, kapsa prázdná? Očím se přitížilo, kapse se ulevilo: ale přece vidíš, jak to na tom světě chodí.

Gloster: Spíš cítím.

Lear: Cože? Zbláznil ses? I slepý vidí, jak to na tom světě chodí. Dívej se se ušima: ~~podívej tamhle soudece, jak hromuje na mizerného zlodějíčka. Jen tobě do ouška: prohodíme je, tak, a hádej hádej hadači, kterýpak je soudece a kterýpak je zloděj? Viděls přece, jak sedlákův pes štěká na žebráka?~~

Gloster: Ano, pane.

Lear: A jak ten člověk před tím zmetkem zdrhal? To jsi viděl sám velký obraz autority: pes, když má úřad, má i vřeh. Zadrž zkrvavenou ruku! Proč bičuješ tu děvku? Sám se obnaž! Vždyť hoříš touhou udělat jí to, za co ji mrskáš. Lichvář věší podfukáře. Skrz hadry vidět je i na hříšky, talár a kožich zastřou vše. Hřích obložit zlatem, a moené kopí práva praskne. Obal ho cárem: prorazí ho slámka. Víníků není, není! Všichni jsou nevinni. Zaručím se za ně. Já za ně ručím. Věř mi to, příteli; já mám tu moc žalobce

umlčet. Pořid' si oči ze skla, a předstírej, jak pletichář, že vidíš, čeho nevidíš. Tak, tak, tak, stáhni **sundej** mi boty. **Tahej! Tahej!** Tak.

Edgar: — S nesmyslem smysl v jednom chumlu. V šílenství rozum.

Lear: Vem si mé oči, chceš-li pro mne plakat. Já tě znám dobře: jmenuješ se Gloster. Buď trpělivý. Přišli jsme sem s křikem. **Však víš, že sotva ucítíme vzduch, pláčem a kňouráme.** Budu ti kázat.

Gloster: — Žalostný den!

Lear: Při narození pláčem, že jsme přišli na velkou scénu bláznů. **Skončeno. Konec. Skončí to. Snad to skončí.** (Replika Clova z Beckettova Konce Hry) **Pěkná čapka hučka!**

Podkovat jízdní oddíl plstí byla by **byla** skvělá lest. **Tu vyzkouším,** a jen se přihradu k těm zeťáčkům, **a** budu je bít a bít a bít **a bít a bít!**

(Vystoupí šlechtic a stráže)

Šlechtic: — Tady je! Chopte se ho! Pane, vaše nejdrazší dcera —

Lear: Není mi pomoci? Jsem zajat? To jsem **zřejmě** štěstěně pro blázny. **Buď na mne slušný: dostaneš výkupné.** A doktora chci: mám bolák na mozku.

Šlechtic: — Vše dostanete.

Lear: Na všechno sám? A nikde zastání? To aby člověk slzel sůl a oči měl jako konve na zahradu a na podzimní prach. Vstříc smrti půjdu jak ženich k tanci. Chci být veselý: jestlipak, páni, víte, že jsem král?

Šlechtic: — Královský král, a my vás posloucháme.

Lear: Tak to mám naději. Pojd'te mi ji vzít, **zkuste mi ji vzít,** vezmete mi ji během. Chyťte!

(Uteče)

(V inscenaci přestávka)

Šlechtic: — Otřesný pohled, i kdyby byl žebrák, a on je král! Jedna tvá dcera sproštíuje přírodu obecného prokletí, do něhož dvě ji uvrhly.

Edgar: Zdravím vás, pane!

Šlechtic: — Buďte zdrav! Co chcete?

Edgar: Slyšel jste něco o chystané bitvě?

Šlechtic: — Hotová věc. A slyšel o ní každý, kdo není hluchý.

Edgar: — Mne by zajímalo, jak daleko je druhá armáda?

Šlechtic: — Blízko, a žene se k nám. Hlavní voj je tu co nevidět.

Edgar: — Dík. To je vše.

Šlechtic: — Královna z vážných důvodů je zde, její vojsko však vyrazilo.

Edgar: — Dík.

(Odejde šlechtic)

Edmund: Dámy a pánové, vernisáž začíná!

Gloster: Vždy dobří bozi, vemte si můj dech! Ať mě mé horší já už nepokouší k předčasné smrti.

Edgar: Modlíte se dobře, otče.

Gloster: A Kdo vlastně, pane, jste?

Edgar: Největší chudák, otlučený sudbou, jenž procítil a poznal, co je žal, a tak zná politovat. Vaši ruku: někam vás uložím.

Gloster: Srdečný dík! Ať ti to nebe štědře oplatí i s úroky!

(Vystoupí Oswald)

Oswald: Pánové a dámy... Jsem bohatý! Mám štěstí! Tvá slepá hlava je stvořená přiměla mě k tomu, abych si pomoh. Ty nešťastný zrádce, rychle se kaj: už vytasil jsem meč, který tě oddělá dodělá.

Gloster: — Jen vlož dost síly do milostivé rány!

Oswald: — Křupane, chceš nadržovat veřejnému zrádci? Táhni, nebo se jeho neštěstím sám ještě nakazíš! Tak pust ho!

Edgar: A nepustím, když nemám proč.

Oswald: — Pust, nebo zemřeš, holomku!

Edgar: Povídám, mlospane, děte si po svejch, a nechte chudý lidi na pokoji. Dybych se jen tak lehko nechal vyjukat, dávno už chodim jako duše bez těla. Nechoďte mi k tomu dědovi, držte se zpátky, to vám povídám! Nebo zprubnu, co je tvrdší, esli vaše makovice nebo muj klacek. Ja vám to povim narovinu.

Oswald: — Hnojaři, táhni!

Edgar: — Já vás pošťourám v zubech, mlospane! Pote, to vaše párátko je vám houby platný!

(Bojují a Edgar ho srazí)

Oswald: Zabils mě, holomku pacholku! Vem si můj měšec. Máš-li Chceš-li mít štěstí, pohřbi moje mé tělo. Dopisy, které u mne najdeš, doruč hraběti Edmundovi z Glostru, najdeš Edmunda je u Angličanů. Předčasně jde smrt! Smrt!

(Zemře)

Edgar: Dobře tě znám. Byls lotr všeho schopný; vyhověl 's každé neřesti své paní, jak si jen špatnost mohla přát.

Gloster: — Je mrtev?

Edgar: Jen sed'te, otče. Odpočiňte si. Tak co máš v kapsách! Třeba jeho listy přijdou mi vhod. Je mrtev. Jen mě mrzí že nenašel se jiný kat. Tak co? Dovol mi, vosku; promiň, slušnosti. Rvem srdce nepřátelům, když cheem znát, co mají v duši. Papír snese víc.

(čte)

„Pamatujte, co jsme si slíbili. Máte mnoho příležitostí, jak ho vyřidit. Jestliže vám nepochybí vůle, Hlavně aby vám nechyběla vůle, příhodného času a místa se najde bude dostatek. Vráti-li, se jako vítěz, vše je ztraceno; pak jsem já vězen a můj žalář je jeho lože je můj žalář; z jeho hnusného tepla mě vysvobod'te a za svou námahu zaujmete v něm místo vy. Vaše oddaná -chtěla bych říci žena - Goneril.“

Jak nezmapováno je ženské chtění! Hodnému manželovi ehystá smrt dává to co chce, a mění ho za mého bratra! Tady, v písku tě zahrabu, ty špatný posle vražedných smilníků! Až přijde čas, tím hříšným listem křisnu do oči vévodu, jehož zaslíbili smrti. Zvěst o tobě ho probudí, ne zdtí zradí.

Gloster: — Král šílí. Jak je zavilý můj rozum, že já se držím a že jasně cítím své velké hoře! Líp kdybych se pomát: od mého myšlení by se tak oddělil můj žal, a strasti v bludech ztratily by vědomí o sobě.

(V dále bubny)

Edgar: Dejte mi ruku. Zdály jsou slyšet bubny, se mi zdá. Najdu vám, otče, místo u přátel.

(Odejdou)

(Jednání čtvrté, obraz VII.)

(Vystoupí Cordelie, Kent a Lékař)

Cordelie: — Můj milý Kente! Kdy a jak se srovnám s tvou dobrotou? Život je na to krátký a každá splátka malá.

Kent: — Už vaše uznání mě přeplácí. Mé líčení je pravdivé; nic víc, nic méně, jen takhle.

Cordelie: — Oblékni se líp! Tvůj převlek připomíná horší chvíle: odlož ho, prosím!

Kent: — Promiňte mi, paní! Zmařilo by můj plán, dát se už poznat. Snažně bych prosil, ať i vám jsem cizí, dokud to mně i času bude vhod.

Cordelie: — Dám na tebe, můj milý. Jak je králi?

Lékař: — Ještě spí, Veličenstvo.

Cordelie: — Laskaví bozi, zacele průlom v utýrané duši! Nalad'te opět rozskřípané smysly otce, jenž dětmi zdětinštěl.

Lékař: — Výsosti, můžeme krále vzbudit? Spí už dlouho.

Cordelie: — Máte své zkušenosti; jednejte, jak nejlíp uznáte. Je oblečen?

(Sluhové přinesou Leara v křesle)

Lékař: — Je, Výsosti. Když tvrdě spal, převlékli jsme ho. Zůstaňte poblíž, až ho budem budit. Určitě se už zklidnil.

Cordelie: — Dobrá.

Lékař: — Prosím vás, blíž! Tu hudbu hlasitěji.

Cordelie: — Kéž by lék k tvému zdraví, drahý otče, visel zde na mých rtech, a tento polibek napravil strašné škody, které sestry na tobě napáchaly!

Kent: — Vzácná paní!

Cordelie: — Ty bílé vločky chtěly politovat, i kdybys nebyl otec. Tuhle tvář vystavit rozvášněné vichřici? Čelit s ní rachotu děsného hromu? V tom hrůzně hbitém bití křížmých blesků ztracenou vartu držet v přilbici tak tenké? Mého nepřítele pes, který mě pokousal, by o té noci měl stát u mého ohně, ty jsi, otče, byl rád, že's mohl s vandráky a vepři mít brloh v ztuchlé řezance! Ó běda! Je div, že s rozumem jsi nepřišel i o život. Je vzhůru! Oslovte ho!

Lékař: — Od vás to, paní, bude vhodnější.

Cordelie: — Můj pane, jak vám je? Jak je vám, Výsosti?

Lear: — Škodíš mi, že mě zdviháš z hrobu. Ty's blažená duše, ale mne tu vpletli v ohnivě kolo, až mi slzy žhnou jak roztavený kov.

Cordelie: Poznáváte mě?

Lear: Jsi duch, já vím. Kdepak jsi umřela?

Cordelie: — Stále je, stále daleko!

Lékař: Nechte ho chvíli, ať se probere.

Lear: Kdepak jsem byl? A kdepak to jsem teď? A kde jsem byl? Je den? Všecko je klam. Tak vidět jiného, umřel bych lítostí. Nevím co říct. To nebudou mé ruce. Počkejme: ten špendlík cítím. Kdybych tak věděl jistě, jak na tom jsem!

Cordelie: Pohleďte na mne, pane, a napřáhněte ruku k požehnání. Ne, klekat Nesmíte klekat!

Lear: Nesmějte se mi! Jsem bláznivý a hloupý starý člověk, přes osmdesát, ani o den víc miň, a řeknu vám to rovnou, mám strach, že nejsem zrovna při smyslech. Vás bych měl bych znát a toho pána též, ale mám pochybnosti. Vždyť já nevím, kde jsem a ne a ne si vzpomenout na tyhle šaty; ani nemám zdání, kde jsem spal včera v noci. Nesmějte se – mně se však zdá, že tahle dáma je mé dítě Cordelie.

Cordelie: Ano, ano!

Lear: Máš slzy mokré? Máš. Jen neplač, prosím. Jestli máš pro mne jed, já ho chci vypít. Vím, že mě nemáš ráda; vždyť tvé sestry mně ublížily, pokud vím. Máš důvod, ony však ne. Cordelie: Já nemám žádný, žádný!

Lear: Jsem ve Francii?

Kent: Ve své říši, pane.

Lear: Nelžete mi!

Lékař: Paní, jen klid: ten jeho velký běs, jak vidíte, vzal zasvé. Vypílnit mu ztracený čas by nebylo však moudré. Jen ať jde dovnitř. Nechte ho už být, dokud se ještě nezklidní.

Cordelie: — Výsosti, půjdem?

Lear: Mějte se mnou strpení. Promiňte, prosím, jestli můžete. Jsem starý a jsem hloupý - přes osmdesát, ani o den miň a řeknu vám to rovnou, mám strach.

Regan: Un crime, s'il vous plaît. *(Regan začne zpívat francouzský šanson, pravděpodobně na upravený hudební podklad písně La mer; později se přidá Goneril se stejným songem v českém překladu).*

Goneril: Zločin. Krásný zločin! -

Regan: Tak to je snad neprofesionální tohleto!

Goneril: - A ten zločin, je zde! Nedočkávané, nedočkavé dítě zločinu, touží se dostat na svět! Touží! Touží!

Regan a Goneril: *(začnou zpívat obě najednou, jedna česky, druhá francouzsky).*

(Odejdou. Zůstává Kent a šlechtic)

Šlechtic: — Opravdu byl, pane, vévoda Cornwall zabit?

Kent: — Je to tak, pane.

Šlechtic: — Kdo vede jeho vojska?

Kent: — Prý Glostrův nemanželský syn.

Šlechtic: — Říká se, že Edgar, kterého Gloster vyhnal, je s hrabětem Kentem v Německu.

Kent: — Říká se všelicos. Je čas se připravit. Vojska této země se rychle blíží.

Šlechtic: — Rozhodnutí bude zřejmě krvavé. Buďte zdrav, pane.

(Odejde)

Kent: — Má pointa a tečka se dnes volí. Dobrá, či špatná? Rozhodne se v poli.

(Odejde)

Král Lear
(páté dějství, OBRAZ I.)

(S bubny a prapory vystoupí Edmund, Regan, důstojníci, vojáci a jiní)

Edmund: — Zjisti, zda vévodovo slovo platí. Třeba se bůhví proč zas rozhodl svůj postoj změnit. Pořád kolísá a vyčítá si. Ať se vyjádří!

(Důstojníkovi, který odejde)

Regan: To jistě s Oswaldem se něco stalo!

Edmund: — Už to tak bude.

Regan: Můj milý pane, víte, že myslím jen na vaše dobro. Řekněte pravdu, i když bude trpká — nemáte rád mou sestru?

Edmund: — Jak se sluší.

Regan: — Nikdy jste mému švagru nezabral hájené místo?

Edmund: — To mě urážíte!

Regan: — Mám obavu, že jste se spojil s ní tak důvěrně, že víc to ani nejde.

Edmund: — Ne, paní, na mou čest.

Regan: — Nebudu jí to trpět. Drahý pane, ne abyste se zaplet!

Edmund: — Žádný strach. Tady jde se svým vévodou.

(S bubny a prapory vystoupí Albany, Goneril a vojáci/)

Goneril: — Spíš bitvu oželím, než aby Regan lezla mi do zelí.

Albany: — Zdravím vás, naše milující sestro. Pane, jak slyším, král je u své deery. S ním další, které tvrdost naší vlády dohnala k vzpouře. Nejsem statečný, kde nejsem v právu. Z toho, co se děje, se týká nás ten vpád, a ne že Francouz se ujal krále spolu s jinými, co mají vážný důvod k odporu.

Edmund: — Šlechetná řeč.

Regan: Nač tyhle rozumy?

Goneril: — Radši se spojte proti nepříteli. Pro osobní a vnitřní spory tu není místo.

Albany: — Dohodněm se tedy s válečnou radou na svém postupu.

Edmund: — Za chvíli přijdu do vašeho stanu.

Regan: — Jdeš s námi, sestro?

Goneril: — Ne.

Regan: — Sluší se, abys šla. Tak prosím pojd.

Goneril: — Aha. Tu hádanku já znám. Už jdu.

(Vystoupí Edgar)

Edgar: — Jestli vás chudák neodradí, pane, vyslechněte mě!

Albany: — Přijdu hned.

(Odejdou Edmund, Regan, Goneril, Důstojníci, Vojáci a družina)

..

Tak mluv.

Edgar: Před bitvou přečtete si tenhle list. Když zvítězíte, ať zavolá trubka toho, kdo vám jej přines. Zdám se chudý, mohu však předvést borce, který stvrdí, co se tu říká. Jestli prohrajete, je pro vás konec světským starostem i konec piklům. Ať vám přeje štěstí!

Albany: — Počkej, až přečtu dopis.

Edgar: — Nesmím čekat. Až přijde čas, ať vzkřikne hlasatel, a já se objevím.

Albany: — Buď tedy zdrav; tvůj dopis přečtu.

(Edgar odejde)

(Vrátí se Edmund)

Edmund: — Seřad'te šiky; nepřítel se blíží. Tady je odhad jeho sil a zbraní, zjištěný průzkumem. Teď bude na vás, jak pospíšíte.

Albany: — Budem pohotově.

(Odejde)

Edmund: Oběma sestrám slíbil přísahal jsem svou lásku. Jedna je na druhou jak uštknutá, když vidí zmiji. Kterou z nich si vezmu mám vzít? Obě?, či jednu? A Nebo žádnou? Žádnou si neužiju, pokud dokud žijí obě. Vezmu si vdovu sestru - popudím si sestru vdovu; a s Goneril si sotva přijdu na své, když manžel žije. Jeho autorita nám v bitvě přijde vhod. Až bude po všem, ať ona vymyslí, jak se odstranit ho zbavit, ta, co když o to stojí. Milost, kterou on zamýšlí pro Leara a Cordelii? Až budem je budem mítí v hrsti, pak se jí už nedožijí. Svoje postavení musím si hájit! Nejsem na řečnění.

(Jednání páté, OBRAZ II.)

(Za scénou vřava. S bubny a prapory vystoupí Lear, Cordelie a jejich vojsko a opět odejdou.

Vystoupí Edgar a Gloster)

Edgar: Ten strom vás, otče, pohostí svým stínem. Modlete se, ať právo zvítězí. Přijdu k vám s útěchou, jestli se vrátím.

Gloster: ——— Milost boží s vámi!

(Odejde Edgar)

(Vřava, pak ústup. Vráti se Edgar)

Edgar: Pryč, stařečku! Podej mi ruku! Pryč! Král Lear byl poražen a s dcerou zajat. Podej mi ruku, pojd'!

Gloster: ——— Dál nepůjdu. I tady se dá shnít.

Edgar: ——— Zas špatná myšlenky? Chce strpení jak příchod, tak i odchod z toho světa.

Všecko chce dozrát. Pojd'.

Gloster: ——— A je to tak.

(Odejdou)

(Jednání páté, OBRAZ III.)

(Jako vítěz, s bubny a prapory, vystoupí Edmund; Lear a Cordelie jako zajatci; důstojníci a vojáci)

Edmund: ——— Pár důstojníků ať je odvede! A střežit, než se hodnostářům zlíbí pohnat je před soud!

Cordelie: ——— Už to tady bylo, že s dobrou vůlí zle se pochodilo. Nad tebou, bédný králi, je mi k pláči; já bych se smála, že se štěstí mračí. K těm dcerám a těm sestrám nezajdeme?

Lear: Ne, ne, ne, ne! Pojd', půjdem do vězení; sami jak ptáci v kleci budem zpívat; když požádáš o požeňání, kleknu a odprosím tě. A tak budem žít, modlit se, povídat si, pozlátku se smát a poslouchat, jak chudáci se baví o dvoru. A řeknem jim kdo má, kdo ne; kdo vyhrává, kdo prohrál; budeme dělat, že jsme vševědoucí špehové nebes. Za věžeňskou zdí přečkáme příliv — odliv moených sekt, jež řídí luna.

Edmund: ——— Odved'te je pryč!

Lear:— Takovým obětím, má Cordelie, samotní bozi podkuřují. Držím tě? Kdo nás chceš rozplést, vezmi nebi blesk a vypal nás jak lišky. Tvář si otři; nás nerozpláčeš. To dřív jejich úspěch je rozežere. Pomřou, uvidíš. Pojď!

(Odejdou Lear a Cordelie)

Edmund:— Setníku, pojď sem! Poslouchej! O stupeň jsem tě zved; když uděláš, co tady stojí, vypracuješ se až k blahobytu. Pamatuj, že lidé musí jít s dobou. K meči jemnocit se nehodí. Tvé velké poslání dotazy vylučuje. Řekni ano, nebo si pomoz jinak.

Důstojník:— Říkám ano.

Edmund:— Jdi! Až to uděláš, máš vystaráno. Ty!— pospěš s tím, a zaonač to tak, jak jsem tu napsal.

Důstojník:— Zrát oves nechei, káru netahám; odvedu ehlapskou práci.

(Odejde)

(Fanfáry. Vystoupí Albany, Goneril, Regan, důstojníci a vojáci)

Albany:— Dneska jste, pane, osvědčil svou chrabrost. Měl jste i štěstí. Máte zajatce, kteří v té bitvě stáli proti nám. Vydejte mi je. Naložíme s nimi, jak zaslouží, a naše bezpečí to žádá.

Edmund:— Pokládal jsem za vhodné starého krále poslat do vazby a určit k němu stráž. Sám jeho věk, a titul ještě víc, má jistou moc obloudit prostá srdce; obrátit námezdná kopí proti těm, jimž slouží. Z týchž důvodů jsem zajistil i královnu; jsou připraveni zítra, či pozděj, objevit se před vámi, před soudem. Teď z nás lije pot a krev, druhy jsme ztratili. I jasný případ, projedná-li se v chvatu, proklejí pak ti, kdo pocítí ho na své kůži. Vhodnější místo bude v zájmu Leara i Cordelie.

Albany:— S odpuštěním, pane— v té válce vás mám za poddaného, ne za bratra.

Regan: Tak cheem ho pocítit my! Moh jste se zeptat, co je naším přáním, než vám to ujelo.

Ved' naše vojska, zastal jak mne tak moje postavení. Jako můj zástupce má jistě právo nazvat se vaším bratrem.

Goneril:— Pomalu! Sám se už vypracoval výš, než ty ho povyšuješ.

Regan:— Když mu postoupím své práva, vyrovná se nejlepším.

Albany:— Nejlip by bylo za něho se vdát.

Regan:— Vtip bývá často proroctví.

Goneril: — Jen klid! Snad nedáš na oči, když šilhají!

Regan: Není mi dobře, madam; jinak bych vám odsekla od plíc. Vem si, generále, mé vojsko, zajatec, mé dědictví! Měj si je, měj si mne; už dobyls hradeb! Svět je můj svědek, že tě tady činím svým velitelem.

Goneril: — Ty si ho chceš užít?

Albany: — Není v tvé moci jí to překazít.

Edmund: — V tvé rovněž ne.

Albany: — Je, chlape zparchantělá!

Regan: — Dej bubnovat, a vem můj titul za svůj!

Albany: — Stát! Slyšte důvod. Edmunde, jsi zatčen pro velezradu. Jako spoluviník ta pozlacená zmije. — Krásná sestro, váš nárok ruším v zájmu vlastní ženy. Je totiž zasnoubená tady s pánem; já, její choť, vám zkazím ohlášky. Když chcete muže, tak se dvořte mně: mám ženu zadanou.

Goneril: — To už je fraška!

Albany: — Glostře, jsi ozbrojen; ať zazní polnice. Když nikdo nepřijde tě usvědčit v klání z tvých zjevných, četných, hnusných zrad, zde je má výzva! —

(Hodí mu rukavici)

Než se dotknu chleba, chci na tvém srdci prokázat, že jsi takový, jak jsem řekl.

Regan: — Mně je tak zle!

Goneril: — Jinak bych taky nevěřila jedu.

Edmund: — Tady máš výměnou!

(Hodí mu rukavici)

Kdo na světě mě nazve zrádcem, ten je lump a lže. Jen trubte: kdo si troufne předstoupit, já na něm, na vás, na každém, obhájím svou čest i pravdu.

Albany: — Přived' Herolda! Máš jen svou mužnost, neboť tvoje vojsko, mým jménem zverbované, je mým jménem zas rozpuštěno.

Regan: — Je mi čím dál hůř.

Albany: — Do mého stanu s ní! Není jí dobře.

(Vystoupí Herold)

Pojď, Herolde! Ať zazní polnice – a ty to přečti.

Důstojník: — Polnice!

(Zazní polnice)

Herold: — Jestliže někdo ve vojsku, vyššího rodu nebo důstojenství, hodlá dokázat na Edmundovi, domnělém braběti z Glostru, že je mnohonásobný zrádce, necht' předstoupí při třetím zatroubení. On se chce směle hájit. Edgar: Trubači! Trub!

(První zatroubení)

Trub Zas!

(Druhé zatroubení)

A zas!

A zas!

(Třetí zatroubení. Odpovídá polnice za scénou. Vystoupí ozbrojený Edgar, za ním trubač)

Albany: — Ptej se, co zamýšlí, proč přichází na zavolání polnice.

Herold: — Kdo jste? Váš stav? a jméno? Proč jste odpověděl na vyzvání?

Edgar: Mám jméno ztracené, ožrané zubem zrad a zavadlé. Ale jsem urozený jako soupeř, s nímž se jdu bít.

Albany: — Kdo je ten protivník?

Edgar: Kdo tady mluví za Edmunda z Glostru?

Edmund: — On sám. Co jsi mu přišel říct?

Edgar: Tas meč, ať očistí tě ruka, když svou řečí urazím čestné srdce. Zde je můj. Je znamením mé ety, mé přísahy a mého rytířství. Vzdor tvému stavu, tvé síle, mládí, významu i štěstí, které ti přines válečnický meč, i přes tvou chrabrost říkám, že jsi zrádce, falešný k bohům, k otcům, k bratrovi; žeš tady na knížete strojil pikle, že od

samého vrcholku své hlavy až po prach, který lpí ti na nohou, jsi poskvrněný zradou. Řekni „ne“ – ta ruka i ten meč jsou odhodlány dokázat na tvém srdci, k němuž mluvím, že lžeš.

Edmund: Měl bych se tázat po tvém jménu, ale tvůj vzhled je bojový a pěkný a jazyk svědčí o tvém vychování. Moh bych se opatrně vymluvit na mravy rytířství; to se mi přičítá. Zalkni si, srdce, tou svou hnusnou lži! Zpět na tvou hlavu hážu všecky zrady! Jestli tě zatím sotva pohmoždily, tady svým mečem uvolním jim cestu k srdci, kde zemřou. Ať zní polnice! **To kníže znám.**

(Fanfáry. Bojují. Edmund padne)

Albany: Ušetř ho! Ušetř!

Goneril: Glostře, to je lest! Nemusels podle práva bojovat, když neznáš soka! Nejsi poražen, jsi podveden!

Albany: Zavřete pusy, paní, nebo ji ucpu tímhle listem! Ty – nemám slov pro tvou špatnost – čti své zlo! Netrhat, dámo! Vidím, že to znáte.

Goneril: I kdyby: zákony jsou mé, ne tvoje. Kdo za to požene mě před soud?

Albany: Zrúdo! Ten dopis znáš?

Goneril: Neptej se, co znám.

(Odejde)

Albany: Jdi za ní! Hlídej ji, je zoufalá.

(Odejde Důstojník)

Edmund: Spáchal jsem všechno, z čeho jsi mě vinil, a mnohem víc; to odhalí vám čas. To bylo, také já jsem byl. Chej vědět, kdo mě to přehrál. Jsi-li urozený, odpouštím ti.

Edgar: Ať je to vzájemné! Krev nemám horší, Edmunde, než ty; jestliže lepší, o to hůř s mi křivdil. Jsem Edgar, jsem syn tvého otce. Bozi jsou spravedliví. Pletou na nás bič z našich oblíbených neřestí: to temné místo hanby, kde tě zplodil, stálo ho zrak.

Edmund: Máš pravdu, tak to je. Kolo se otočilo, a jsem zde.

Albany: Už tvoje chůze prozrazovala královskou urozenost. Nech se obejmout! Ať umřu žalem, jestli někdy jsem měl tebe nebo otce v nenávisti.

Edgar: To, kníže, vím.

Albany: ————— Kde jste se skrýval? Jak jste se dozvěděl o strastech otce?

Edgar: Když jsem je hojil. Slyšte krátký příběh; až dopovím – ach, kéž mi pukne srdce!

Krvavý ortel šel mi v patách; abych mu unik – jak ten život chutná, když raděj denně v křeči umíráme, než umřít najednou! – oblékl jsem cáry potulných žebráků: v tom přestrojení i psi mě přehlíželi. Takto oděn potkal jsem otce s krvavými důlky, v nichž chyběl drahokam: tak jsem ho vodil, a žebral pro něj, nedovolil zoufat, a chybil, že jsem neřekl, kdo jsem – až před chvílí, když jsem se chystal k boji. Úspěch byl nejistý; jenom jsem doufal. Požádal jsem ho o požehnání a vše mu řekl. Jenže jeho srdce nebylo s to ten nápor vydržet: sevřeno mezi radostí a smutkem s úsměvem puklo.

Edmund: ————— Dojal's mě svou řečí, a to je možná dobře. Jen mluv dál! Zdá se mi, že chceš ještě něco říct.

Albany: ————— Když je to ještě, smutnější, tak mlč. Z toho, cos' řekl, mám beztak na krajíčku.

Edgar: Kdo bolest nesnáší, ten mohl vidět v tom vrchol. Znáám však jinou, kdybych tu víc rozvedl, byla by mnohem větší, až přesáhla by meze. Jak jsem tak lamentoval, přišel muž, který mě vídal, když jsem byl až na dně a vyhýbal se mi. Když ale zjistil, kdo to tak trpěl, chyt mě kolem krku silnýma rukama a plakal tak, že třásl nebem. Vrh se na otce, vyprávěl o sobě a o Learovi drásavý příběh. Při tom, jak ho líčil, hoře v něm vzrůstalo a struny žití začaly prskat. Trubka naléhala, a já ho nechal v mdlobách.

Albany: ————— Kdo to byl?

Edgar: Kent, pane, psanec Kent, jenž v převleku se vydal za králem, svým nepřítelem, a sloužil mu jak otrok.

(Vystoupí Šlechtic s krvavým nožem v ruce)

Šlechtic: ————— Pomozte! Pomoc!

Edgar: Jakou pomoc?

Albany: ————— Mluv!

Edgar: Co znamená ten nůž?

Šlechtic: ————— Je horký krví, byl zabodnutý v srdci – ach! Je mrtvá!

Albany: ————— Kdo? Mluvte, člověče!

Šlechtic: ————— Choť, pane, vaše choť! A její sestra zemřela jejím jedem. Přiznala se.

Edmund: ————— Oběma jsem se zadal. Všichni tři budeme slavit svatbu.

Edgar: Jde sem Kent.

(Vystoupí Kent)

Albany: ————— Přineste těla: živá nebo mrtvá. Ten ortel nebes, před kterým se
chvějem, v nás lítost nebudí. – Tak to je on! Chvilé nám nedovolí vzdát vám čest, jak
by to bylo slušné.

Kent: Přišel jsem dát králi, svému pánu, dobrou noc. Kde je?

Albany: ————— Tak vážnou věc jsme zapomněli! Edmunde! Kde je král? A Cordélie?
Vidíš to, Kente?

(Jsou přinesena těla Regan a Goneril)

Kent: — Žel. Proč takhle?

Edmund: ————— Tak přece Edmunda měl někdo rád. Kvůli mně jedna otrávil druhou a pak se
zabila.

Albany: ————— Přesně tak. Přikryjte jim tváře.

Edmund: ————— Dech se mi krátí. Něco dobrého chce se mi provést, vzdor mé povaze. Pospěšte
do hradu! Můj list má zbavit Leare a Cordelii života... Pospěšte si!

Albany: ————— Tak běžte, běžte, běžte!

Edgar: Ke komu, kníže? Kdo má příkaz? Pošli nějaký důkaz, že ho rušíš.

Edmund: ————— Máš pravdu. Vem můj meč a najdi setníka.

Edgar: Běž o život!

(Odejde Důstojník)

Edmund: ————— Já a tvá žena jsme mu uložili v žaláři Cordelii oběsit a svést to na zoufalství, ve
kterém se sama zabila.

Albany: ————— Chraňte ji, bozi! Zatím ho odneste.

(Odnese Edmunda)

(Vrátí se Lear s mrtvou Cordelií v náručí, Důstojník)

Lear: Jen pláč, pláč.

Cordélie/Blázen: Pláč.

Lear: Pláč.

Cordélie/Blázen: Pláč.

Lear: Pláč.

Cordélie/Blázen: Pláč.

Lear: Pláč.

Lear: Ó štkát, štkát, štkát! Jste lidé z kamene! Já mít váš hlas a vaše oči, nebes báh bych s nimi strhl. Navždy odešla. Poznám, kdy člověk žije a kdy umřel a kdy žije. Je mrtvá jak ta zem. Půjč zrcadlo! Jestli svým se jejím dechem zamží jeho brus, pak žije.

Kent: Je to konec světa?

Edgar: Či obraz toho děsu?

Albany: Pád a zmar.

Lear: Pírko se hnulo; žije! Jestli žije, pak mi to vynahradí všechny strasti, co jsem jich zakusil.

Kent: Můj dobrý pane!

Lear: Jdi pryč!

Edgar: To je váš přítel, vzácný Kent.

Lear: Mor na vás na všechny, vy zrádní vrazi! Moh jsem ji zachránit; a Blázinka mi pověsili. teď je pryč navždy! Cordelie, Cordelie! Počkej chvílku. Ha! Co povídáš? Hlas měla vždycky jemný, něžný a tichý, u žen k pohledání. Zabil jsem toho lotra, co tě věšel.

Důstojník: Pánové, je to tak.

Lear: Vid', chlapče, je? Za starých časů bych svým břitkým mečem skákat je přinutil. Teď však jsem starý a soužením jsem ztratil evik. Kdo jste? Hned vám to řeknu; zrak mi neslouží.

Kent: Z dvou, kterým štěstí nepřálo i přálo, vidíme jednoho.

Lear: Truchlivý pohled. Nejsi Kent?

Kent: To jsem: váš sluha Kent. Kde je váš sluha Caius?

Lear: Řeknu ti, to je dobrý chlap, a s nikým se nemazlí. Je nebožtík a shnil.

Kent: Já jsem ten člověk, dobrý pane.

Lear: Hned si to zjistím.

Kent: Co od počátku vaší bídy šel ve vašich smutných stopách.

Lear: Vítej k nám.

Kent: A nikdo jiný. Všude smutno, tma a smrt. Dvě vaše dcery v zoufalství se samy zahubily.

Lear: Ano, tuším.

Albany: — Neví, co mluví, a je pošetilý se připomínat.

Edgar: Je to zbytečné.

(Vystoupí Důstojník)

Důstojník: — Edmund je mrtev, pane.

Albany: — To má čas. Přátelé, páni — poslyšte náš záměr: co může utěšit tu velkou bídu, to zkusíme; my sami chceme dát zpět starému Veličenstvu, dokud žije, svou svrchovanou moc: vám vaše práva, zmnožená o to, co jste svými skutky si víc než zasloužili. Přátelé užijí mzdy svých ctností; nepřátelé okusí číše trestu. Hled'te! Hled'te!

Lear: — Chudák můj blázen visí! Bez života! Proč může krysa, pes či kuň mít život, když ty jsi bez dechu? Ty nepřijdeš UŽ nikdy, nikdy, nikdy, nikdy, nikdy! Tady mě, prosím, rozepněte; dík! Vidíte? Podívejte na ni, na rty, dívejte, dívejte!

(Zemře)

Edgar: Můj pane! Omdlel!

Kent: — Zastav se, srdce, prosím, stůj!

Edgar: Výsosti!

Kent: — Netrapte jeho ducha. Ať si jde. Nemá ho v lásce, kdo by ho chtěl víc na skřípec světa napínat.

Edgar: Je pryč.

Kent: — Je zázrak, že tak dlouho vydržel. Uchvátil si svůj život.

Albany: — Odneste těla. Všeobecný smutek je teď náš úkol.

(Kentovi a Edgarovi)

Vy, které mám rád, teď vládněte a vyhojte náš stát.

Kent: — Jdu na cestu; mám všecko schystané. Můj pán mě volá, nesmím říci ne.

Edgar: — Musíme nést, co žádá smutný čas, ze srdce mluvit, ne jak na rozkaz. Nejstarší nejvíce nes. Co zakusil, k tomu nám mladým nezbude dost síl.

(Odejdou za zvuků smutečního pochodu)

Všechny postavy: Zločin. Krásný zločin! A ten zločin, je zde! Nedočkávané, nedočkavé dítě zločinu, touží se dostat na svět! Touží! Touží!

Konec